STRIPSCHRIFT
352-353 • €8,90

ILLUSTRATED CLASSICS

Klassieke HELDEN

→ REDACTIO

Het is zomer en veel mensen nemen de tijd om weer eens wat bij te lezen: languit op het strand in de zon, lekker onder een parasol op een terras, verkrampt in een tuinstoel of gewoon thuis, saai op de driezitter naast kat, hond en/of partner. Een dubbeldik themanummer van Stripschrift kan er dan ook nog wel bij, dachten we zo. We hebben ons bij de samenstelling laten leiden door de term 'klassieke helden' en vandaar dat in dit nummer vooral veel te lezen is over 'die goeie ouwe tijd'.

Achttien jaar geleden maakte Stripschrift ook al eens een nummer waarin het onderwerp 'Illustrated Classics' centraal stond, maar dat bewuste nummer (193-194) is al sinds tijden uitverkocht en staat op het zoeklijstje van menig stripliefhebber. Het kon dus geen kwaad om weer eens alle registers open te trekken, helemaal toen bleek dat de Nederlandse oprichter van Classics nog in leven is en samen met ons 'voor de goede zaak' graag herinneringen wilde ophalen aan de jaren die zijn geweest.

De redactie knijpt er even tussenuit en komt in oktober met de volgende Stripschrift. Maar als u ons in de tussentijd toch wilt bereiken, dan kunt u ons vinden met een goed boek in de hand, languit op het strand in de zon, lekker onder een parasol op een terras, verkrampt in een tuinstoel of gewoon thuis, saai op de driezitter naast kat, hond en/of partner.

→ OMSLAG

Het omslag werd speciaal voor dit themanummer gemaakt door stripmaker Kees de Boer. 'Een man in bonis - met een bloedmooie vrouw - die in het geniep in bed z'n strippies leest is een echte klassieke held', vindt De Boer. 'Of hij is homo.'

Stripcatalogus in huidige vorm stopt

Hans Matla - de samensteller van *De Stripkatalogus* - meldt desgevraagd dat de editie uit 1998 definitief de laatste zal zijn in de huidige vorm.

Het blijkt volgens de samensteller/uitgever technisch en commercieel onhaalbaar om een complete editie te laten verschijnen inclusief foto's van zo goed als alle opgenomen titels. Matla, die toegeeft dat het weglaten van die foto's in de laatste editie misschien niet het beste idee uit zijn uitgeversbestaan is geweest, zal daarom de catalogus gaan opsplitsen in deelcatalogi. Rond mei 2004 staat als eerste een *Suske en Wiske*-catalogus op het programma, voorzien van foto's van alle omslagen. Over andere deelgebieden heeft Matla nog niet definitief een knoop doorgehakt, maar hij bekijkt onder andere de mogelijkheden van een catalogus met het complete Dupuis- of Lombard-fonds. Ondanks het feit dat we blij zijn dat er - zo lijkt het - weer schot zit in de inventarisatie, worden wij toch niet vrolijk van de gekozen publicatievorm en is het niet het antwoord waarop we stilletjes hadden gehoopt. Uiteraard houden wij u op de hoogte. AvO

INHOUD

2 **ACTUA**

8 **ALBERT KANTER & CLASSICS ILLUSTRATED**
Erno Tromp

20 **ILLUSTRATED CLASSICS IN NEDERLAND & WEST-EUROPA**
Erno Tromp

29 **BITS & PIECES**
Ben Bits

30 **ILLUSTRATED CLASSICS WERELDWIJD & DE NIEUWE TITELS**
Erno Tromp

36 **ILLUSTRATED CLASSICS & GERARD ROORD**
Arco van Os en Rik Sanders

41 **BIBLIOGRAFIE VAN DE NEDERLANDSE ILLUSTRATED CLASSICS**

44 **GLEEVERS DAGBOEK**
Gerard Leever

46 **JULES VERNE**
Harry Wibier

54 **COMICSONCDROM**
Ger Apeldoorn

60 **DE BOVENTOON**

64 **HEINZ SERVICE SPREAD**

ZON CANNERBALL TREKT ZIJN OVER 'T WEEF, JONGENS, NIKS AAN DE HAND...
GELUKKIG MAAR, DAN KAN DE VERF MOOI DROGEN!
OH-OH! KIJK DAAR EENS!
P-P-PAP! KOM EENS GAUW KIJKEN!
DAS OP!
HEBBEN HELP DAT KAS OP 'T NIPPERTJE! KOM GAUW BINNEN!
ALLES IN ORDE?
ALS DE DEKSEL MAAR BINNEN EN ALLE DELFTS EN RAMEN DICHT ZIJN WE VEILIG 'N WINDHOOS!
HELP ME GAUW EENS MET DE LUIKEN, JONGENS!
KRR!

De Kameleon getorpedeerd

Striptekenaar Pieter van Cleef praat met *De Leeuwarder Courant* over een nieuw stripproject. Waarover wil Van Cleef vanwege het vroege stadium niet zeggen, maar hij meldt wel dat het niet op basis van een Kluitman-jeugdboek zal zijn. Niet verwonderlijk gezien de kater die beide partijen hebben overgehouden aan de poging een *Kameleon*-strip te maken. *De Leeuwarder Courant* wilde namelijk ter gelegenheid van zijn 250-jarig bestaan in 2001 een stripversie publiceren van de ultieme Friese kinderboekenreeks, *De Kameleon*. Van Cleef werd benaderd, die in zijn studententijd voor de krant tekende. Hij was enthousiast en na een paar brainstormsessies lagen de *charactersheets*, opzetjes en plotjes op tafel. Uitgeverij Kluitman reageerde positief en ook enkele andere GPD-kranten wilden de strip publiceren nadat zij een aantal concept-pagina's hadden aanschouwd. Maar toen kwam de *Kameleon*-film. Kluitman schakelde ineens een externe agent in - Rubinstein uit Amsterdam - waardoor de onderhandelingen over de strip opnieuw moesten beginnen. Het enthousiasme bij Kluitman bleek tanende. Plotseling moesten de Friese Pers Courantengroep en Van Cleef de investering (en het risico) in de strip ook zelf dragen en werden flinke royalty's geëist. Het argument dat een gelijktijdige publicatie van de strip in de krant en de vertoning van de film in de bioscoop een sterke combinatie opleverde om de tanende belangstelling voor het ouderwetse kinderboek op te krikken, bleek aan Kluitman en Rubinstein niet besteed. *De Leeuwarder Courant* en Van Cleef besloten toen zelf het *Kameleon*-stripproject op de klippen te laten lopen. RS/HW

SO, WHILE THE GOOD GHOSTS HELPED PEOPLE... THE EVIL ONES LAY IN WAIT
I AM THE GRAY ROCK OF EVIL AND I WAIT FOR MEN OF EVIL!
I WILL NOT HAVE VERY LONG TO WAIT!
I AM SUMANGURU, KING OF THE LAND OF SASSO!!
I HAVE CONQUERED THIS LAND BY MAGIC, FEAR AND FORCE!
I AM FEARED BY ALL!

Nieuwe Illustrated Classics

NBM treedt in de voetsporen van de *Illustrated Classics*. Deze Amerikaanse uitgever heeft een serie verstripte meesterwerken uitgebracht, getekend door niet de minste tekenaars. Van Will Eisner verschenen bewerkingen van *Moby Dick*, *The Princess and the Frog*, *The Last Knight* (Don Quichotte) en *Sundiata*. Dat laatste verhaal klinkt u minder bekend in de oren. Het is een klassieke Afrikaanse vertelling, mond-tot-mond overgeleverd, die zich afspeelt in het begin van de dertiende eeuw in het gebied langs de Senegal-rivier in West-Afrika. Het verhaal gaat over de strijd tussen de wrede koning Sumanguru en de jonge prins Sundiata die de tiran weet te verslaan in een grote veldslag. Andere stripbewerkingen zijn van de hand van Michel Plessix (*The Wind in the Willows*), Miguelanxo Prado (*Peter & The Wolf*), David Wenzel & Doug Wheeler (*Fairy Tales of the Brothers Grimm*), P. Craig Russell (*The Jungle Book*, *Fairy Tales of Oscar Wilde*) en Lewis Trondheim & Thierry Robin (*Li'l Santa*, bij ons beter bekend als het bij Dupuis verschenen *Lieve kerstman*). RS
Meer info: *www.nbmpub.com*

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel: 010 - 433 17 10
Fax: 010 - 411 38 54

Voorafje

Van Gerrit de Jagers nieuwe album Doorzon verkocht *is ook in een oplage van 500 exemplaren een gesigneerde hardcover verschenen, met luxe prent. Leuk is dat Gerrit hierop de scène heeft verbeeld die voorafgaat aan de coverillustratie.*
Tegelijkertijd is ook van Hein de Kort een soortgelijke editie (Heins eerste hardcover!) uitgebracht met prachtige Jonge god*-zeefdruk.*

Stripauteur doodt

Nu schrijver Otto Veenhoven (68) in zijn laatste roman - Sunny Home - eindelijk bekende dat hij zijn stiefvader in 1955 om het leven heeft gebracht en daarmee een dankbaar onderwerp werd voor de nationale pers, mag ook uw lijfblad niet achterblijven. Veenhoven was namelijk ook jarenlang actief in de stripwereld. Zo is hij onder andere de scenarist van de stripreeksen Eduard en Emily, Loesje *en* Monique, *waarvan in het grijze verleden albums verschenen binnen de* Tina Topstrip*-reeks bij uitgeverij Oberon. Maar ook werkte hij samen met Henk Albers aan schattige kleine kinderboekjes voor uitgeverij Mulder.*
Walter Albers, zoon van de in 1987 te vroeg overleden stripmaker, trof in zijn archief bijgaande krantenfoto aan - uit een Het Parool *van lang geleden - waarop Henk samen met Veenhoven vereeuwigd is. Albers: 'Henk staat er relaxed bij, maar wel op gepaste afstand. Zou hij het geweten hebben?'*
AvO

→ FLITSEN

➲ Naast *Gutsman Comics* verschijnt sinds kort van Erik Kriek bij Oog & Blik ook *The adventures of little Andy Royd*. Het piepkleine eerste deeltje is een heruitgave van het uitverkochte avontuur uit de Pincetreeks van uitgeverij De Plaatjesmaker. ➲ Ter ere van de vijfentwintigste verjaardag van stripkat Garfield (Jim Davis) heeft uitgeverij Loeb een feestelijke uitgave samengesteld met zestig nieuwe één-paginagrappen in kleur. Het album heet héél toepasselijk *Garfield viert zijn verjaardag*. ➲ Comic-schrijver Peter Milligan heeft Prinses Diana gereïncarneerd in de strip *X-Statix* van Marvel. Hij ziet voor de jammerlijk verongelukte Diana een heldenrol weggelegd als mutant met superkracht. De titel van de eerste comic luidt *Di Another Day*. ➲ Ook voor Hugh Hefner ligt een stripcarrière in het verschiet. De oprichter van *Playboy* zal als superheld worden opgevoerd in de serie *Hef's Superbunnies*. Hij gaat met een team van playmates het kwaad bestrijden. Wie weet komen ze een keer in een crossover mutant Di tegen. ➲ In Duitsland staan op de jaarlijkse jeugdpostzegels – Jugendmarken – tekeningen van *Vader en zoon*. Nee, niet van Peter van Straaten, maar van Erich Ohser die deze strip van 1934-36 maakte voor *Berliner Illustrierte*. Ohser (pseudoniem: e.o. plauen) werd in 1944 door de nazi's vermoord. ➲ Volgend jaar staat de Boekenweek (10-20 maart) in het teken van Frankrijk. Onder de noemer *Gare du Nord - Ontmoetingen met Frankrijk* wordt per dag steeds een ander Frans thema uitgelicht. Eén van de thema's is '*la bande dessinée*'. ➲ Voor de *Classics*-diehards onder ons: Anders Hjorth-Jørgensen van het Deens stripmuseum in Kalundborg (*www.tegneseriemuseet.dk*) heeft op cd-rom een overzicht van Deense *Classics* samengesteld: *Illustrerede Klassikere's hvem-hvad-hvor?* ➲ De nieuwe plaat van het Utrechtse gitaarpopgezelschap The Secret Combination heet *Code of Mercy* (Nash Music). Peter Pontiac heeft het cd-hoesje ontworpen. ➲ In Japan circuleert momenteel een reizend retrospectief van het werk van Dick Bruna langs zeven musea. Natuurlijk is er veel aandacht voor *Nijntje*, razend populair onder Japanners.

Stripdagen gaan door

De Stripdagen van Het Stripschap vinden dit jaar plaats in Archeon, het historisch themapark in Alphen aan den Rijn. Wel grijpt het evenement een week eerder dan gepland plaats: 18 en 19 oktober aanstaande. *Stripschrift* meldde in het vorige nummer nog dat doorgang van De Stripdagen onduidelijk was geworden, ook omdat de samenwerking met de belangrijkste schuldeiser - de Brabanthallen in Den Bosch - verbroken bleek te zijn. Velen zullen overigens het vertrek uit Den Bosch niet betreuren. Met de keuze voor Alphen aan den Rijn lijkt Het Stripschap voor een kleinschaliger aanpak te hebben gekozen. De vereniging van stripliefhebbers maakt binnenkort het programma bekend. RS

Franse herdersroman verstript

Bestaan er *Illustrated Classics* als toeristenlokkertje? Jazeker, de Franse provinciale VVV van de Forez (departement van de Loire) heeft een strip laten maken ter promotie van de streek. Die ligt in een driehoek tussen Roanne, Clermont-Ferrand en St. Etienne, en is vrij onbekend. De strip is een bewerking van *L'Astrée*, de beroemde Franse liefdesroman uit het begin van de zeventiende eeuw van de edelman Honoré d'Urfé. De herdersroman *L'Astrée* handelt over een dramatische, want verboden, liefde met goede afloop tussen Astrée en Celadon. Zij zijn verliefd op elkaar, terwijl hun families op voet van oorlog leven. Het verhaal speelt zich af in de Forez van de zesde eeuw aan de oevers van de Lignon, een zijrivier van de Loire. Deze roman heeft als voorbeeld gediend voor latere Franse herdersromans.

De stripbewerking, uitgevoerd in een mooie hardcover-editie, is getekend door een lokale illustrator, Patrick Ballet, die duidelijk geen ervaren stripmaker is. Louis Bouchet schreef het scenario. De Nederlandse Belg Paul Verstappen - strip- en Forez-kenner - is betrokken geweest bij de realisatie van het project. RS

Voor meer info over *L'Astrée - L'Histoire d'Astrée et Celadon - Une histoire tirée de l'Astrée*: La Communauté de Communes du Pays d'Astrée, 42130 Boën-sur-Lignon, Frankrijk.

→ SURF

DOOR JASPER BAKKER

members.aol.com/dutchcomix

Jaja, het internet bevat ook stripzeldzaamheden. Ziehier het enige Sjors & Sjimmie*-scenario van Evert Geradts dat - naar diens eigen zeggen - ooit geweigerd is. Maar de titel is er ook wel naar:* Viagra. *En dat in combinatie met de stier op de boerderij van kompaan en jong-gewiekste handelaar Dikkie.*

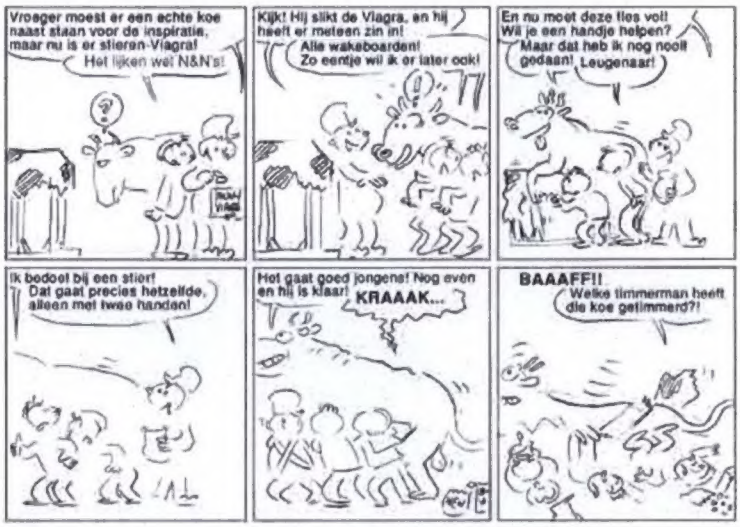
Vroeger moest er een echte koe naast staan voor de inspiratie, maar nu is er stieren-Viagra!
Het lijken wel N&N's!
Kijk! Hij slikt de Viagra, en hij heeft er meteen zin in!
Alle wakeboarden!
Zo eentje wil ik er later ook!
En nu moet deze ties vol!
Wil je een handje helpen?
Maar dat heb ik nog nooit gedaan! Leugenaar!
Ik bedoel bij een stier!
Dat gaat precies hetzelfde, alleen met twee handen!
Het gaat goed jongens! Nog even en hij is klaar!
KRAAAK...
BAAAFF!!
Welke timmerman heeft die koe getimmerd?!

members.aol.com/ggdvs/index.htm

Evert Geradts is een beetje een duizendpoot: hij schrijft scenario's voor diverse strips, waaronder Donald Duck *en* Claire*, en tekent zelf - en dat nog eens in verschillende stijlen. Zijn eigen site geeft een aardig overzicht, zonder nu echt te vervallen tot een potje borstklopperij. Geradts was in de jaren zeventig betrokken bij de Nederlandse underground-comix-scene, en publiceerde toen het blad* Tante Leny. *In de jaren tachtig was hij in de weer met zijn strip over een beginnende/worstelende Nederlandse pop-rock-punk-reggae-band – De Alsjemaar Bekend Band.*

jasper.bakker@stripschrift.nl

De volgende ronde, dames en heren!
Alle plaatsen zijn vrij!
Jammer dat het al afgelopen is
Het was net zo leuk
KOS & MO VOOR OKKI

OP HET WERELDWIJDE WEB IS NATUURLIJK OOK VEEL INFORMATIE VOOR HANDEN OVER STRIPS EN HAAR MAKERS, MAAR HOE KAN JE DIE INFORMATIE VINDEN? OOK ZOEKMACHINES ZIJN NIET ONFEILBAAR. STRIPSCHRIFT VIST DE KRENTEN UIT DE PAP.

→ 24 BPS

■ Terwijl de audities voor een Nederlandse musicalversie van *The Lion King* in volle gang zijn, heeft filmmaatschappij DreamWorks vergevorderde plannen om de animatiefilm *Shrek* naar Broadway te brengen. Sam Mendes (regisseur van *American Beauty*) is gevraagd de regie op zich te nemen van deze musicalversie over het groene monster en zijn hysterische ezeltje. In juli 2004 zal het vervolg - *Shrek 2* - in de Nederlandse bioscopen te zien zijn.

■ In oktober verschijnt in Amerika de langverwachte *Looney Tunes*-dvd. Iedereen kan zijn oude videobandjes en super 8-filmpjes nu echt bij het vuilnis zetten. Deze eerste editie bevat vier schijfjes met in totaal 56 gerestaureerde cartoons: 14 *Bugs Bunny*-cartoons, 14 *Porky & Daffy*-cartoons en 28 'diversen'. Onder de speciale extra's bevinden zich audiocommentaar van animatiedeskundigen, geïsoleerde *scores* van Carl Stalling, documentaires, *lobby card stills* en veel uniek 'achter-de-schermen'-materiaal. Met de première op komst van de nieuwste *Looney Tunes*-film *Looney Tunes: Back in Action* in november, had Warner publicitair gezien geen betere releasedatum kunnen plannen. De film is vanaf 11 december in Nederland te zien. Warner Nederland heeft nog geen release van de dvd voorzien.

■ *Tron*, de geflopte maar baanbrekende Disney-computeranimatie uit 1982, krijgt een comic-adaptatie. 88 MPH Studios en Disney Publishing Worldwide kondigen een maandelijkse comic aan gebaseerd op de film. Een mini-serie van vier delen zal deze winter verschijnen en is deels gebaseerd op de game *Tron 2.0*, ontwikkeld door Buena Vista Games. Scenario: Andrew Dabb (*Ghostbusters*, *Happydale*, *Slices*). Tekeningen: Gabe Bridwell (Image-comics, *Heavy Metal Magazine*).

■ De nieuwe Pixar-film *Finding Nemo* verslaat in de VS alle records op animatiegebied en is hard op weg om het oude record van *The Lion King* (ruim driehonderd miljoen dollar in eigen land) te verslaan. Cynici hebben Pixar al uitgeroepen tot het 'nieuwe Disney van de 21e eeuw' - ongetwijfeld ingegeven door de recente flops uit de klassieke Disney-stal.

Wapengekletter met krissen en klewangs

Het heldendicht over de Maleise admiraal Hang Tuah geldt als de Odysee van de Maleise cultuur. In 1951 verscheen *Hang Tuah* in stripvorm in Indonesië, getekend door Nasjah Djamin, een beroemd dichter en illustrator. Journalist Fred Dijs, die in de jaren vijftig in Indonesië opgroeide, vertaalde het epos in het Nederlands. Het stripverhaal verscheen kort na de onafhankelijkheid van Indonesië. Dijs vermoedt dat de strip *Hang Tuah* bedoeld was om een nationaal gevoel aan te kweken. Bronnen van inspiratie, desnoods ontleend aan de Republik Malaysia, waren welkom om dat besef te stimuleren.

De heruitgave van de strip bij uitgeverij Bulaaq (ISBN 90-5460-91-8, prijs €12,50), in zwart/wit getekend, gaat over vorsten, intriges en vooral wapengekletter met heilige krissen en klewangs. De diverse Aziatische gezichten zijn door Nasjah met een fijne pen getekend. Toch gaat het epos niet echt leven, ondanks het essay van Rudy Kousbroek, waarin hij aan de hand van Michiel de Ruyter, Piet Hein en Willem de Zwijger probeert uit te leggen waar het krijgsgewoel om draait. Tja, wie zou daar anno 2003 warm voor lopen? Een boekje voor de liefhebber, kortom. EC

HANG TUAH
GETEKEND DOOR
Nasjah
AAN DE DUYUNG, EEN RIVIERTJE IN HET LAND VAN DE MALEIERS, WOONDEN LENS HANG MAHMUD EN ZIJN VROUW DANG MERDU WATI. ZE HADDEN EEN ZOON. ZIJN NAAM WAS HANG TUAH.
OP EEN DAG VROEGEN VADER EN MOEDER ZICH AF OF HET NIET VERSTANDIGER WAS OM NAAR BINTAN TE VERHUIZEN. IEDEREEN WIST DAT DE RAJA VAN BINTAN, DE VORST, GOED EN GUL WAS.

Classics-curiosa

Fervent sigarenroker en ex-directeur Classics Nederland Gerard Roord (zie het vraaggesprek verderop in dit nummer) bedacht in 1975 dat een rookverdrijver een leuk relatiegeschenk zou kunnen zijn. Kunstenaar L. Goldewijk kleide een stuk of vijfentwintig van deze aardewerken potjes. Hij kon fluiten naar zijn centen, omdat zijn opdrachtgever dat jaar failliet ging. Op de rookverdrijver is het logo van Classics - het opengeslagen boek met het koppetje erboven - een viertal keer te zien. Saillant detail is dat de openbare bibliotheek dit beeldmerk annexeerde, maar dan in een meer grafische uitvoering. De 82-jarige Roord weet zich vandaag de dag nog te herinneren dat hij er wel achteraan is gegaan, maar nietszeggende antwoorden kreeg op zijn vragen over plagiaat. 'Ach, toen zijn we het maar als een eer gaan beschouwen. We vonden het ergens ook wel grappig, omdat dit soort officiële leesinstanties nooit echt warm liepen voor Classics.'

Roords geheugen laat hem wel in de steek bij de vraag wie toch die Clarence Day was, die in de beginjaren van de Nederlandse Classics al die stichtelijke voorwoorden schreef (zie het artikel over Classics in West-Europa). Classics-kenner Klaas de Krijger hielp ons uit de brand: 'Een Amerikaanse pedagoge. Een vrouwelijke Spock!'. RS

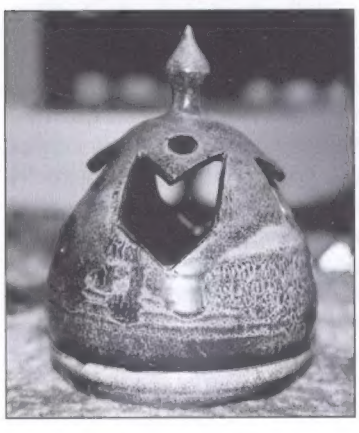

FOTO RIK SANDERS

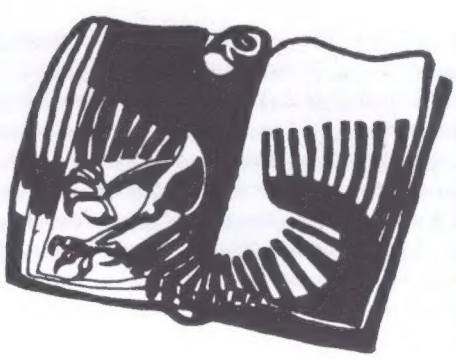

PIJNLIJK PLAGIAAT, TECHNISCHE TEKENBLUNDERS, BEDENKELIJKE BRONNEN, LULLIGE LETTERFOUTEN, OPVALLENDE OVEREENKOMSTEN, BEDOELD OF ONBEDOELD... WE ZIJN ER DOL OP. STUUR BESCHRIJVINGEN, LIEFST MET GOEDE (KLEUR)KOPIE, NAAR **AARGH! POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM**

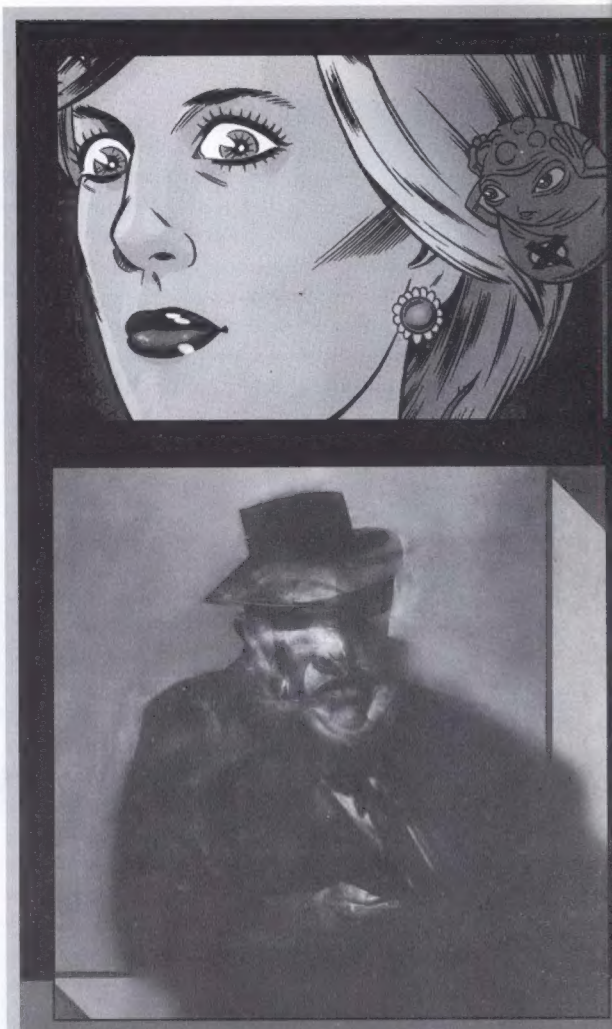

→ Roddelen

Vorige keer werd het ontslag van Mark Waid als schrijver van de comic *Fantastic Four* gemeld. Deze affaire werd op het internet binnen een paar dagen zo opgeblazen, dat fans schreeuwden om de hoofden van directeur Bill Jemas (verantwoordelijk voor het ontslag) en hoofdredacteur Joe Quesada.

Aanleiding voor het oplopen van de emoties waren de roddels van iemand die zich informatie over Marvel Comics liet ontvallen. Onder het pseudoniem 'Felicia' had deze klokkenluider het nieuws over Waid al vóór de officiële bekendmaking op het messageboard van Image Comics geplaatst. Hij of zij was het gesprek van de dag en kreeg op andere sites ruimte voor een tirade tegen Jemas, iemand die in de ogen van 'Felicia' uit is op macht en makers met een eigen mening uit de weg ruimt. Daar de geloofwaardigheid van de met proefballonnetjes spelende Jemas al een tijd in het geding is, blijken veel lezers gevoelig voor iemand die laveert tussen feit en fictie.

Haatcampagne of niet, Jemas doet wat hij als directeur moet doen, namelijk werken vanuit een heldere visie. Hij heeft een strak omlijnd idee over welke kant hij met de comics van Marvel op wil gaan en mocht een schrijver of een tekenaar zich daarin niet kunnen vinden, dan zoekt hij iemand anders. De emotionele reacties van fans van Waid zijn begrijpelijk, maar omdat een emotionele mening tegenwoordig via het internet snel de hele wereld over gaat, hebben de fans zichzelf redelijk in hun hemd gezet.

Daarmee is Marvel nog niet uit het nieuws. Onlangs werd aangekondigd dat de overleden Britse prinses Diana een rol krijgt in *X-Statix*. De cover van de door Peter Milligan geschreven en door Michael Allred getekende comic, met daarop het gezicht van Lady Di, zorgde voor verontwaardigde reacties. Dat is zo ver gegaan, dat Marvel kort

DOOR **OLAV BEEMER**

MET DE KLOK MEE –
- *Violent Cases*, een klassieke Gaiman.
- Geen Lady Di in *X-Statix*.
- Piraten bij CrossGen in *El Cazador*.
- Deodato Jr exclusief bij Marvel.
- *JLA/Avengers* door Busiek en Perez.

IN CIRKEL – *Megaman* bij Dreamwave.

na de aankondiging een persbericht liet uitgaan waarin werd gemeld, dat alle verwijzingen naar de prinses en het Britse koningshuis uit *X-Statix 13* worden verwijderd. Dat is dus 1-0 voor Buckingham Palace.

→ Eighties

De revival van de jaren tachtig leek voorbij. Inmiddels gloort echter een nieuwe trend: op oude computergames gebaseerde comics. In september lanceert Image Comics de maandelijkse serie *Street Fighter*. In het eerste nummer trekt Ryu van Japan naar San Francisco, waar hij zijn goede vriend Ken het nieuws over de dood van hun meester vertelt. Voor de onbekende schrijver Ken Siu Chong en tekenaars Alvin Lee en Arnold Tsang (beide behorend tot tekenstudio Udon) is het een jeugddroom die uitkomt, maar met hobbyisme heb je nog geen goede comic.

DreamWave, de onafhankelijke uitgeverij die met de licentie voor comics over *Transformers* een plek tussen de grote jongens veroverde, pikt een graantje mee. Schrijver Brian Augustyn (bekend van *Out There* voor DC) en de talentvolle tekenaar Mic Fong beginnen in september aan *Megaman*, een serie over de videogame die vijftien jaar geleden voor het eerst voor joystickarmen zorgde. Voor een coverprijs van $2.95 mag dit brokje computersentiment mee naar huis en dan zal blijken of sprake is van meer dan een hype.

→ Strooigoed

Soms lijkt het of de uitgeverijen de feestdagen al ruiken. Eén van de projecten die bij veel liefhebbers al jaren op het verlanglijstje staat, is *JLA/Avengers*. Halverwege de jaren tachtig kwam dit droomproject voor het eerst ter sprake. Iedereen was het erover eens dat slechts één tekenaar geschikt is voor de ontmoeting tussen de grootste superheldenteams van DC en Marvel: George Pérez (momenteel tekenaar van *Solus* bij CrossGen). Helaas gingen de plannen telkens om andere redenen niet door.

Begin september is het dan toch eindelijk zover. *JLA/Avengers 1* is een feit, natuurlijk getekend door Pérez en geschreven door Kurt Busiek, de bedenker van de DC-serie *Astro City*. Het eerste deel, dat door Marvel wordt uitgegeven (DC is daarna aan de beurt), geeft de aftrap voor de cross-over waar menig lezer zo lang naar heeft uitgekeken. In de achtenveertig pagina's tellende special zijn rollen weggelegd voor zo goed als elke held die ooit lid is geweest van de Avengers of de JLA. 'Het is ook voor mij het ultieme droomproject,' aldus Busiek, 'dus het zou zonde zijn als ik bij voorbeeld Captain America niet kan gebruiken omdat hij volgens de continuïteit op dat moment aan de andere kant van de wereld zit.'

FINALE Met *Batman 619* komen Jeph Loeb (*Batman: The Long Halloween*) en Jim Lee (*Wildcats*) in september aan het eind van hun twaalfdelige verhaallijn 'Hush.' De populaire makers hebben de serie teruggebracht naar de hoogste positie op de verkooplijsten en na een pauze van zes maanden geven ze nog een toegift.

GAIMAN Voor wie geen genoeg kan krijgen van schrijver Neil Gaiman (*The Sandman*), brengt Dark Horse eind oktober een van een nieuwe cover voorziene herdruk uit van *Violent Cases*. Dit klassieke werk, over iemand die de arts was van Al Capone, was de eerste samenwerking tussen Gaiman en schilder Dave McKean.

VASTGELEGD Mike Deodato Jr heeft een contract getekend dat hem voor een periode van drie jaar exclusief verbindt aan uitgeverij Marvel. De tekenaar van *Incredible Hulk* is gecharmeerd van het werk van schrijver Bruce Jones, vandaar dat hij die samenwerking wil voortzetten.

PIRATERIJ Een comic over piraten is tegenwoordig ongebruikelijk. Jonge uitgeverij CrossGen blijft de horizon echter verbreden met een grote diversiteit aan genres, vandaar dat Chuck Dixon (tevens schrijver van *Brath* en *Crux*) en tekenaar Steve Epting (voorheen tekenaar van *Crux*) toch het ruime sop kiezen. Hun nieuwe serie heet *El Cazador* en gaat begin september van start.

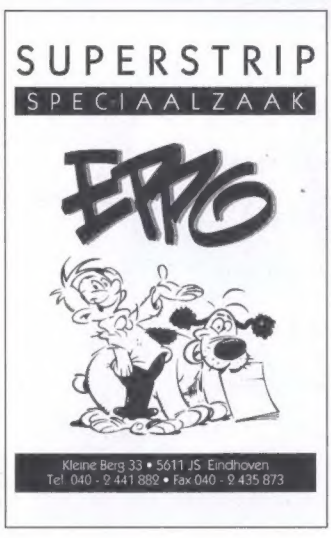

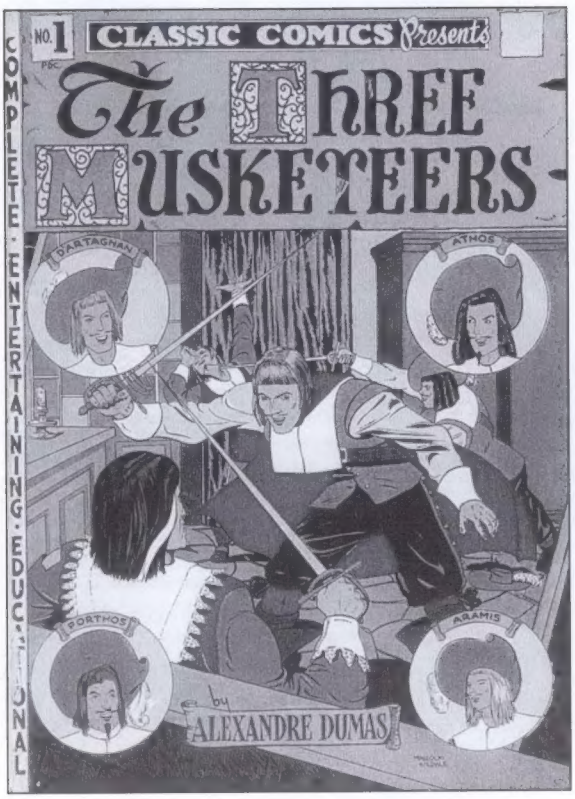

Albert Kanter & Classics Illustrated

DOOR **ERNO TROMP**

Illustrated Classics of _Classics Illustrated_, af en toe duiken deze namen weer op. In _Stripschrift_, in kranten of andere media. Dan lees je bij voorbeeld over een bij De Harmonie verschenen nieuwe vertaling van _Hamlet_, die vormgegeven is als een aflevering van _Illustrated Classics_. Ouderen kennen de boekjes uit hun jeugd, maar voor jongere generaties is het vaak een naam zonder betekenis. _Illustrated Classics_ waren strips in een voor die tijd – vanaf 1956 – in Nederland ongebruikelijke vorm, namelijk op het formaat en met de papierkwaliteit van een tijdschrift. Verder baseerden de strips zich op de meesterwerken uit de wereldliteratuur, ook ongebruikelijk in die tijd. 'Beroemde boeken in woord en beeld' prees de uitgever deze boekjes aan, of 'Lees feestelijk en groei geestelijk'.

Dit artikel behandelt de geschiedenis van *Illustrated Classics* en de wijze waarop dit fenomeen zich vanuit Amerika over de westerse wereld heeft verspreid. Het verhaal van *Classics Illustrated* (zoals ze in Amerika heten) is min of meer het verhaal van één persoon: Albert Lewis Kanter. Hij werd geboren op 13 april 1897 en stierf op 17 maart 1973. Kanter was 44 jaar toen hij met de *Classics Illustrated*-operatie begon. Hij meende dat er een markt bestond voor zijn ideeën. Terecht, want tegen het eind van zijn leven waren er meer dan een miljard boekjes verkocht en vormde de naam *Classics Illustrated* een begrip in de hele westerse wereld!

Het begin

De wieg van Kanter stond in Baranovitchi, Rusland. Hij was de oudste van drie zonen van Henry en Ida Kanter. In 1904 emigreerde het joodse gezin naar Amerika en vestigde zich in Nashua, New Hampshire. In 1913, toen hij 16 jaar was, moest hij als oudste zoon wegens de slechte gezondheid van zijn vader gaan werken. Hij werd colporteur in potten en pannen. Daar hij in dit beroep veel moest reizen, bleef er veel tijd over; die vulde hij met het lezen van voornamelijk klassieke literatuur. Zijn werk leidde hem onder meer naar Ashville, North Carolina, waar hij verliefd werd op Rose Ehrenrich. Het paar trouwde in december 1917. Zij vestigden zich in Savannah, waar ze drie kinderen kregen, de zoons Hal en Bill en de dochter Sarlee. In 1925 verhuisde het jonge gezin naar Miami om te gaan speculeren op de onroerend-goedmarkt. Na vier jaar van veel succes was Kanter een man in bonis. Maar na de beurskrach van 1929 ging het mis en moest het gezin weer verhuizen. Deze keer naar New York, waar Kanter via relaties een baan kreeg bij een uitgeverij. Aan het einde van de dertiger jaren werd hij partner in de uitgeverij Elliot Publishing Co. In die periode bevond de gekte rond de zogenaamde 'Super Hero Comics' zich in de Verenigde Staten op zijn hoogtepunt: 'The Golden Age of Comics'.
In de kranten verscheen een constante stroom artikelen die deze 'blood and thunder'-comics aanvielen als zijnde slecht en ver-

derfelijk voor kinderen. Elliot Publishing ging ook mee met deze 'stripgekte' en publiceerde de serie *Doublecomics*: twee reeds eerder uitgebrachte strips voor de prijs van één. In 1970 is een artikel over *Classics Illustrated* gepubliceerd met de bewering dat Kanter op het idee voor zijn *Classics* was gekomen omdat zijn zoons thuis comics lazen en dus geen 'goede' boeken. Niets is minder waar, het huis van de familie Kanter vormde een soort bibliotheek en de gezinsleden lazen veel en discussieerden over literatuur. Nee, Kanter zag als ervaren zakenman juist de commerciële mogelijkheden van een stripserie gebaseerd op de meesterwerken van de wereldliteratuur (geen auteursrechten!). Het was al eens eerder gedaan: vanaf 1920 waren er al stripbewerkingen in serievorm in de dagbladen verschenen van bekende literaire werken als *Robin Hood* en *Ivanhoe*. Maar niemand vóór Kanter kwam op het idee om dit uit te geven als complete stripboeken, laat staan om er een serie van te maken met iedere maand een nieuw deeltje. Aangezien er bij Elliot Publishing geen vertrouwen in zo'n serie bestond, moest Kanter op zoek naar financiële partners buiten de uitgeverij. Het moest een grote onderneming worden, en uiteindelijk vond Kanter twee vrienden, Raymond Haas en Myer Levy, bereid om voor het financiële fundament zorg te dragen. Hij sprak met Elliot Publishing af dat deze voor de distributie van de eerste deeltjes zou zorgen. Malcolm Kildale werd redacteur en tevens de tekenaar en bewerker van het eerste deeltje. Begin oktober 1941 rolde deze *Classic Comics 1: The Three Musketeers* van de pers, 64 bladzijden dik met op de cover de kreet: 'COMPLETE – ENTERTAINMENT – EDUCATIONAL' en met een oplage van 250.000 exemplaren! Zonder ook maar de minste promotie verscheen dit eerste deeltje geruisloos op de markt. Kanters strategie bestond er namelijk uit om alle boekwinkels, speelgoedwinkels en winkelketens stuk voor stuk te benaderen met de vraag of ze deze nieuwe serie wilden voeren. Hij meende dat de boekjes dan zichzelf wel zouden verkopen, mede gelet op de prijs van slechts $0.10. Het ging zo goed dat in december al *2: Ivanhoe* op de markt kwam. Nadat in maart 1942 *3: The Count of Monte Cristo* uitkwam, was de serie al zó goed in gang gezet, dat Al Kanter de tijd rijp achtte om een uitgeverij alleen voor *Classics* op poten te zetten. Deze nieuwe uitgeverij werd Gilberton Co. Bijna twee decennia lang vroegen verzamelaars zich af waar deze naam toch vandaan kwam. In 1987 lostte Mike Sawyer dit mysterie op. In 1935 bleek in New York een man genaamd Gilbert Hamilton een bedrijf in chemicaliën te zijn begonnen. Hij noemde zijn bedrijf Gilberton Co. Het bedrijf ging echter failliet en Raymond Haas kocht het eigendomsrecht. Dit gaf de initiatiefnemers een naam, een bedrijfspand en de benodigde papieren. Zo verhuisde de *Classic Comics*-operatie van Elliot Publishing Co. op 6 West 46th Street naar het voormalige chemische bedrijf op 510 Sixth Avenue. Door de verhuizing stonden de publicaties enige tijd stil, en er kwamen nieuwe medewerkers in dienst: Meyer Kaplan, 'editorial assistant' en Evelyn Goodman, 'adapter'.

GEHEEL LINKS - **In oktober 1941 verschijnt in de Verenigde Staten *The Three Musketeers*, de allereerste *Classic Comics*.**

LINKSBOVEN - ***Classic Comics 2: Ivanhoe*.**

RECHTSBOVEN, VAN LINKS NAAR RECHTS - **Al Kanters zoon Hal, Rose Kanter, de acteur George Gobel en Albert Kanter in de vijftiger jaren.**

De tekenaars en hun beloning

Eén van de interessante aspecten van de Classics *is de variëteit van stijlen en technieken. Ieder deeltje heeft zijn eigen tekenaar en vaak zijn eigen karakter. De kwaliteit van het tekenwerk varieert van ronduit slecht tot meesterlijk. Wat is de oorzaak van deze opvallende verschillen? Die moet vooral in de financiële kant van het verhaal gezocht worden. Al het tekenwerk voor de* Classics *is namelijk 'aangenomen werk', oftewel: de tekenaars kregen een van tevoren afgesproken bedrag en moesten hiervoor ook afstand doen van al hun rechten, een zogenaamde* buy-out. *Royalty's, zoals de striptekenaars in Europa en later ook in Amerika kregen, waren nog niet van toepassing. Dit kwam de kwaliteit natuurlijk niet ten goede, vooral in het begin toen Kanter niet veel geld voor het artwork over had. Men zocht de goedkoopste illustratoren uit om de kostprijs van de eerste uitgaven te drukken. Later toen de serie eenmaal vaste voet aan de grond had gekregen, kon Kanter meer betalen en trok hij betere illustratoren aan. In het begin kreeg de tekenaar vaak nog de taak om de bewerking uit te voeren. Later huurde de uitgever hiervoor speciale bewerkers in om de kwaliteit van de serie te waarborgen. Het grote verschil tussen de Amerikaanse en de Nederlandse serie is, dat je bij de Amerikaanse serie de kwaliteit langzaam ziet toenemen, terwijl bij de Nederlandse serie in het begin de titels flink door elkaar gehusseld werden, met als gevolg de al eerder genoemde opvallende kwaliteitsverschillen.*

LINKS - **Illustrated Classics zoals ze in Nederland werden uitgebracht.**

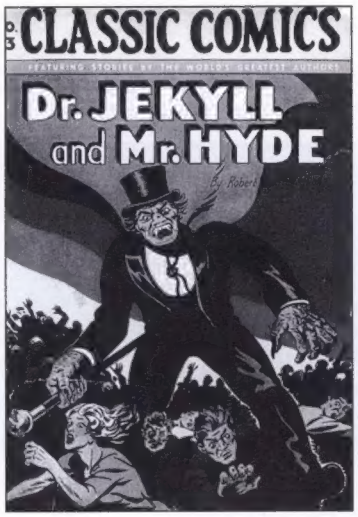

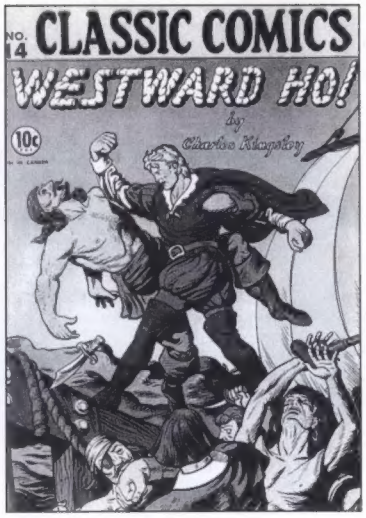

VAN LINKS NAAR RECHTS - *Classic Comics 13: Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, een mooi voorbeeld van een zogenaamde 'Horror-cover'.

The Adventures of Sherlock Holmes werd in 1943 aangekondigd als deel 9, maar kwam pas in 1947 uit als deel 33.

Classic Comics 14: Westward Ho!

Al Kanter geeft een Classics Illustrated Award aan Ted Mack voor zijn tv-show *The Original Amateur Hour*.

In juni 1938 zien we het eerste optreden van Superman in *Action Comics 1*.

In mei 1939 verscheen het eerste *Batman*-verhaal in *Detective Comics*.

In 1942 kwamen er nog 4 nieuwe titels uit: *4: Last of the Mohicans*, *5: Moby Dick*, *6: Tale of Two Cities* en *7: Robin Hood*. Allemaal uitgelezen voorbeelden van toppers uit de wereldliteratuur en heel wat beter dan de volgorde waarin de boekjes in Nederland gepubliceerd zouden worden. De kwaliteit van deze eerste deeltjes liet echter nog heel wat te wensen over. Met name de bewerkingen waren op zijn zachtst gezegd niet erg sterk en de tekeningen zagen er duidelijk uit als 'aangenomen werk' uit (zie kader 'De tekenaars en hun beloning'). Het is dan ook niet vreemd dat die eerste titels later in de serie opnieuw bewerkt en getekend werden, maar over de achtergrond hiervan later meer.

De oorlogsjaren

Eén van de belangrijkste ontwikkelingen in 1943 was de distributie van *Classic Comics* naar de soldaten in Europa. Kanter arrangeerde de verkoop van enkele miljoenen *Classics* aan het Rode Kruis die de boekjes uitdeelde aan de troepen overzee. Zo kan het gebeuren dat er af en toe (zeldzame) *Classic Comics* in Nederland opduiken, hier achtergelaten door Amerikaanse soldaten. 1943 vormde sowieso een belangrijk jaar voor de *Classic Comics*-ontwikkelingen. In mei kwamen er voor het eerst herdrukken van sommige titels uit. In totaal heeft Gilberton meer dan 1200 herdrukken geproduceerd! De herdrukken hebben geen datavermelding, dat is alleen bij de eerste drukken het geval. Deze zijn te dateren afgaande op het hoogste nummer van de bestellijst achterop, de zogenaamde 'Highest Reorder Numbers'. De eerste herdrukken hadden bij voorbeeld 10 als HRN, wat betekent dat deze gelijk met de eerste druk van *10: Robinson Crusoe* op de markt kwamen.

In 1943 ontstond een ernstige bedreiging voor de voortgang van de *Classics*-operatie: grote tekorten aan drukpapier door de papierrantsoenering in verband met de oorlog. Elke uitgever kreeg een bepaalde hoeveelheid drukpapier toegewezen. Dit alles gebeurde juist op het moment dat de verkoop van de *Classics* enorm steeg. Maar Kanter bleek niet voor één gat te vangen, hij ging naar alle kleine uitgevers in New York en omgeving en wist hun papiertoewijzingen los te peuteren. Zo begon een verwarrende periode van herdrukken met steeds weer een andere uitgeversvermelding, in totaal tien verschillende. In dezelfde periode veranderde ook het aantal bladzijden. In het begin hadden alle *Classic Comics* 64 bladzijden, plus de omslag. Maar vanaf augustus 1943, bij het uitkomen van *13: Dr. Jekyll and Mr. Hyde*, schroefde de uitgeverij het aantal pagina's terug tot 56 vanwege de papierschaarste. In het begin van 1948, bij het verschijnen van *45: Tom Brown's Schooldays* - werd het aantal verder teruggebracht tot 48 bladzijden, hetgeen vanaf die datum als standaard gold. Een interessante uitzondering hierop is *33: Sherlock Holmes*. Deze titel was oorspronkelijk aangekondigd als het negende deeltje, maar er bestonden problemen met de erfgenamen van Arthur Conan Doyle over de auteursrechten en de publicatie van het boekje werd vier jaar uitgesteld. Uiteindelijk kwam de titel in 1947 toch op de markt en ook nog met de originele 64 bladzijden, als uitzondering op de nieuwe standaard.

Van 1948 tot 1950 reduceerde de uitgever de herdrukken van de titels tot 48 bladzijden (oorspronkelijk aantal: 56). Sommige van deze titels doken ook in Nederland op. De verhalen maakten soms rare sprongen, omdat de acht bladzijden niet straffeloos konden worden weggelaten.

Eind 1944 staakte de publicatie van de *Classic Comics* plotseling door de grote papierschaarste. Inmiddels waren Al en Rose Kanter (samen hadden zij de leiding van de *Classics*-operatie) in contact gekomen met S.M. 'Jerry' Iger, die een soort agentschap voor

The Sunday Funnies en de comics

In het begin van 1890 begonnen de meeste Amerikaanse kranten funny pages *aan hun edities toe te voegen.* Funnies *kunnen worden gezien als een verzamelplaats van cartoons, stripstrookjes, vervolgstrips, vervolgverhalen, puzzeltjes, en spelletjes, zoals die ook nu in veel Nederlandse kranten staan en die steeds kleiner lijkt te worden. Vooral de zondagse edities en de zondagskranten hadden toen een heel katern met* funnies, *ook wel de* Sunday Funnies *genoemd, zeg maar de stripbijlage. In deze katernen stonden de eerste stripbewerkingen van bekende boeken uit de wereldliteratuur in de vorm van vervolgverhalen.*

Comics komen indirect voort uit de Funnies; In 1933 bedacht een grote drukkerij een manier om ongebruikte kleurenpersen te benutten en tegelijk andere uitgaven te promoten. Ze namen acht afleveringen van de funny pages *en vouwden deze tot een 32 bladzijden tellend boekje. Winkeliers gaven dit boekje weg als promotiemateriaal.*

Er volgden drie edities. De vraag was of deze boekjes ook verkocht konden worden. Woolworth's dacht dat $0.10 te duur was voor 64 pagina's strip, maar de Eastern Color Printing Co. wilde het wel eens proberen. In het begin van 1934 brachten ze Famous Funnies, serie 1 *uit. Er werden 35.000 exemplaren van verkocht. In 1935 lanceerde National Pub de eerste comicsserie met origineel materiaal:* New Fun Comics.

Later zouden ze hun naam veranderen in DC Comics. Comics werden nu populair en het hek was helemaal van de dam toen twee middelbare scholieren - Jerry Siegel en Joe Shuster - een karakter creëerden met de naam Superman! In juni 1938 werd het eerste verhaal in Action Comics 1 *gepubliceerd. Spoedig volgde* Batman *in* Detective Comics *van National/DC. De rest is geschiedenis.*

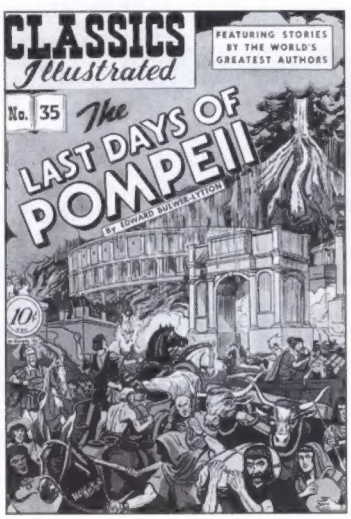

striptekenaars had. Deze zogenaamde Jerry Iger Shop verzorgde vanaf *23: Oliver Twist* het artwork voor de *Classics*. Hij haalde verschillende toptekenaars van die tijd aan boord, zoals Matt Baker, Robert Webb, Henry Kiefer en Alex Blum. Voor die tijd had Kanter zelf het artwork voor de *Classics* te hooi en te gras bij elkaar 'gefreelanced'.

In maart 1944 verschenen voor het eerst advertenties voor de *Classic Comics* in twee op het onderwijs gerichte bladen: *The Instructor* en *The School Executive*.

Juli 1945 ging de *Classic Comics*-serie weer verder met het al eerder genoemde nummer 23. Jerry Iger was vanaf dit moment de 'art director' en als zodanig verantwoordelijk voor al het artwork, Ruth Roche deed de scriptbewerkingen en vanaf april 1946 kwam Kanters broer Maurice aan boord als 'sales and marketing manager'. Zoon Bill Kanter werd 'editor', evenals Meyer Kaplan die na het einde van de Tweede Wereldoorlog uit Azië terugkeerde.

Het nieuwe logo

De grootste verandering voor de toekomst van Gilberton en de *Classics* vond plaats in 1947. Het blijft verbazingwekkend hoe kleine dingen soms van grote betekenis kunnen zijn. Kanter besloot de naam van zijn serie te veranderen van *Classic Comics* in *Classics Illustrated*. Dat klonk meer als een boek dan als een comic. *35: The Last Days of Pompeii* - was de eerste titel met het nieuwe logo. Dus tot en met nummer 34 spreken we over *Classic Comics* en vanaf nummer 35 over *Classics Illustrated*. Vanaf deze tijd begon de *Classics*-operatie pas echt goed op gang te komen. Het nieuwe sterke logo (zwarte letters op gele achtergrond) gaf een vorm van 'fatsoenlijkheid' aan de *Classics*-serie, die de 'gewone' comics moesten ontberen. Zoals al eerder vermeld bestond er in deze periode in Amerika een sterke oppositie tegen die 'verderfelijke' comics. Bij voorbeeld journalisten, pedagogen en vertegenwoordigers van ouderorganisaties schilderden comics voortdurend af als gevaarlijk en van 'slechte invloed' op de jeugd.

Een andere belangrijke nieuwe ontwikkeling was de 'kranten-*Classics*'. Gilberton sloot een contract af met de *New York Post* om *Classics* als vervolgserie in de krant te plaatsen. Wat zo uniek was

De 'Coming next'-achterkanten

Wat de eerste drukken van de eerste 14 titels van Classic Comics *vooral zo gezocht maakt bij de verzamelaars zijn de achterkanten. Iedere originele editie heeft namelijk een aankondiging van het volgende deeltje (de zogenaamde* coming next advertisings). *Alleen bij de eerste veertien titels is hier de hele achterkant voor vrijgemaakt. Daar mocht de tekenaar van het volgende deeltje zich helemaal op uitleven: volstrekt origineel dus en géén afbeelding van de voorplaat van het nieuwe deeltje. De achterkant groeide uit tot een soort allegorie van het volgende deeltje in kleur. Vanaf nummer 15 is die aankondiging naar de binnenzijde van het omslag verhuisd en is het een zwart/wit-lijntekening van de voorplaat van de nieuwe titel geworden. In Nederland werd in het begin van de serie de zogenaamde* splash page *achter in de boekjes als aankondiging afgedrukt. De* splash page *is de eerste pagina die je ziet als je de boekjes openslaat.*

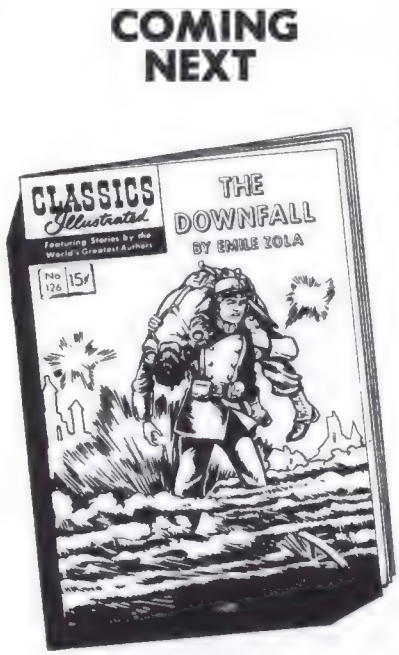
COMING NEXT
CLASSICS Illustrated
Featuring Stories by the World's Greatest Authors
No. 126 15¢
THE DOWNFALL
BY EMILE ZOLA
THE FRENCH confidently go out to meet the German armies at the start of the Franco-Prussian War. They are certain of swift victory. But the well-armed, well-led Germans advance—and the defeated French are left to battle each other in the streets of Paris.
This is an exciting account of a war—with its horrors and its heroes.
Be Sure To Read
THE DOWNFALL
By EMILE ZOLA
NEXT IN
CLASSICS Illustrated
On sale at your favorite newsdealer or variety store.

BOVEN - Een 'Coming-next'-aankondiging zoals die vanaf deel 15 aan de binnenkant van alleen de eerste drukken werd opgenomen.

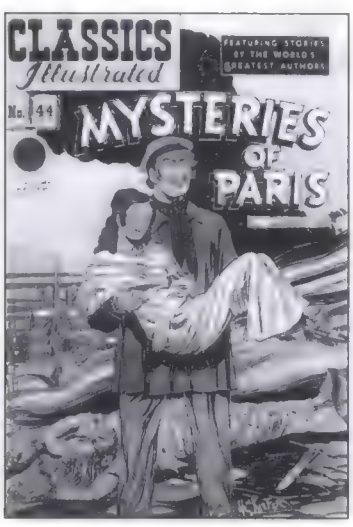

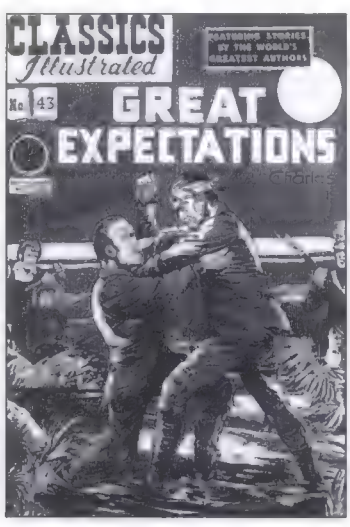

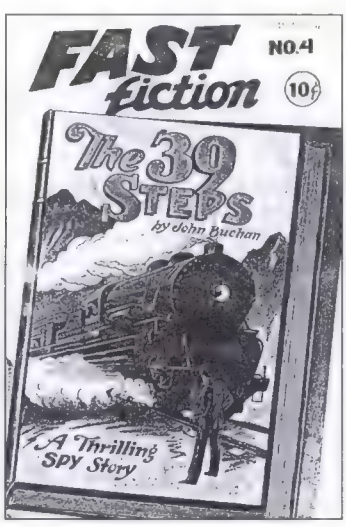

VAN LINKS NAAR RECHTS - De eerste echte *Classics Illustrated* was *35: The Last Days of Pompeii* Het deeltje verscheen in maart 1947 en werd in deze versie nooit meer herdrukt.

Mysteries of Paris en *Great Expectations* zijn in de Verenigde Staten zeer zeldzame titels.

Vanaf 1949 verschenen de *Fast Fiction*-boekjes op de Amerikaanse markt, voor het eerst concurentie voor *Classics Illustrated*.

VAN LINKS NAAR RECHTS - Twee verschillende covers voor *Uncle Tom's Cabin* met binnenin hetzelfde artwork.

De eerste drukken van de eerste veertien titels van *Classic Comics* hadden allemaal een originele 'Coming-next'-achterkant. Waarvan hier twee voorbeelden.

Een voorbeeld van een 'Horror cover'. De latere cover is heel wat voorzichtiger.

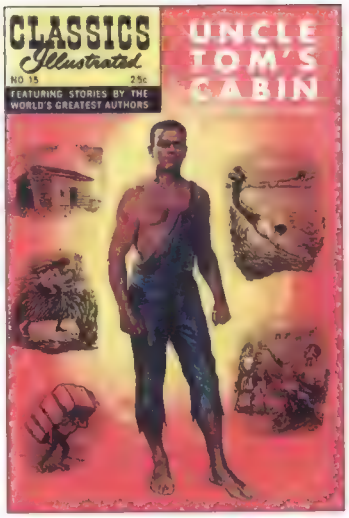

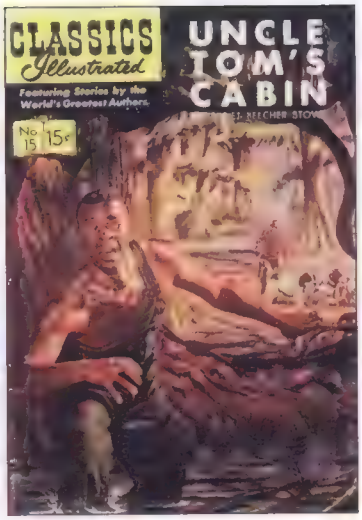

RECHTS - Wie zou dat niet willen! Je eigen verzameling van de wereldliteratuur gebonden in prachtig bruin imitatieleder uitgevoerd met gouden opdruk voor slechts $1.00.

BUILD YOUR OWN LIBRARY
COLLECT AND PRESERVE YOUR COPIES OF
CLASSICS
Illustrated
IN AN ATTRACTIVE, PERMANENT BINDER
HANDSOME, durable, permanent—made to last a lifetime of handling. Each binder holds 12 books securely. Each is covered in beautiful, brown simulated leather and is richly imprinted in gold on both cover and backbone.
Simple instructions make binding possible in a matter of minutes.
GET YOURS NOW $1.00 EACH POSTPAID ($1.50 in Canada)
Fill out coupon below or a facsimile and
MAIL NOW! TODAY!
GILBERTON CO., Inc. DEPT. S 101 FIFTH AVE. NEW YORK 3, N. Y.
IN CANADA: GILBERTON CO. (CANADA) LTD. BOX 311 TERMINAL "A" TORONTO 1, CAN.
Herewith is $ . . . Please send binders, postpaid.
Name
(PLEASE PRINT)
Address
City Zone State
CLASSICS Illustrated . . . JULY, 1948 . . . Number 16 . . . Published monthly except February, May, August and November by GILBERTON COMPANY, 516 Sixth Avenue, New York 11, N. Y. . . . Subscription $3.00 for 26 issues. Entered as second-class matter March 10 1942 at the post office at New York, N. Y. under the Act of March 3, 1879. ALBERT W. RAYMOND, Editor; HARRY M. ADLER, Managing Editor. Copyright, 1948 Printed in U. S. A.

De 'filler pages'

Iedere lezer van Classics Illustrated *weet dat er aan het eind van ieder deeltje na het verhaal nog wat bladzijden volgen. Eén bladzijde is altijd ingeruimd voor een biografietje over de schrijver. De overige bladzijden werden met allerlei verhaaltjes en wetenswaardigheden gevuld. Vaak waren dat korte strips. In het begin van de serie waren het voornamelijk berichten aan de lezer, brieven van lezers, aankondigingen van de volgende titel, reclame voor andere producten, en natuurlijk de nabestellijst. De eerste echte (strip-)filler (opvulverhaal) stond in* Classic Comics 3: The Life of Napoleon, *wat natuurlijk weer te maken had met de titel* The Count of Monte Cristo. *In* Classic Comics 5 *stond zelfs een oproep aan de lezers om lijstjes in te sturen met titels van klassieke boeken die ze graag tot* Classic Comics *bewerkt zouden zien. Later kwamen er artikelen om de oorlogsvoering in Europa en Azië te promoten (heel nationalistisch). Weer later kwamen er vervolgverhalen die soms op de voorplaat vermeld werden. Onderwerpen die onder andere aan de orde kwamen waren rivieren, Indiaanse stammen, honden als helden, pioniers van de wetenschap, beroemde opera's, en (natuurlijk) basketbalhelden.*

Er is zelfs een verzamelaar in Amerika die een index heeft gemaakt van alle filler pages *die ooit door Gilberton zijn gepubliceerd. En dat zijn er heel wat!*

aan deze nieuwe titels, was dat ze 64 pagina's telden. Elke titel duurde vier weken: 16 pagina's per aflevering alléén op zaterdag. Maar toen deze titels later, soms jaren later als *Classics Illustrated* werden uitgegeven, waren ze 'getrimd' tot 48 pagina's. Dat scheelt 16 pagina's strip!

Geen wonder dat men in Nederland deze titels maar slechte bewerkingen van het origineel vond. De titels van de Nederlandse uitgaven zijn: *Ontvoerd, 20.000 mijlen onder zee, David Copperfield, Alice in Wonderland, De spion, Silas Marner* en *Het meisje van het meer*. De originele krantenedities zijn in Amerika nu zeer gewilde verzamelobjecten.

Verder wist Kanter in 1948 Raymond Haas en Meyer Levy bij Gilberton uit te kopen. Vanaf dat jaar stonden als eigenaars van Gilberton Co. geregistreerd: Albert Kanter, zijn broer Maurice Kanter en zijn zoon Bill Kanter. In dezelfde tijd verhuist Gilberton naar een nieuw onderkomen, namelijk 826 Broadway. Deze verhuizing zie je terug in het gat van drie maanden tussen de nummers 45 en 46. Ook verscheen in 1948 de eerste buitenlandse *Classic* in een vreemde taal. In juli kwam namelijk in Brazilië de serie *Edicao Maravilhosa* op de markt, de Portugese vertaling van 'Classics'. Op dat moment bestonden er al series in Canada en Australië, en vanaf oktober 1948 publiceerde het Nederlandse jeugdblad *Doe mee! Classics Illustrated*-titels in afleveringen. Uiteindelijk zouden er *Classics*-series uitkomen in meer dan 20 verschillende talen!

Concurrentie!

In 1949 kwam er voor Kanter en de zijnen een nieuwe bedreiging: concurrentie! Voor het eerst begon in Amerika een andere uitgever boekjes met dezelfde formule op de markt te brengen. *Fast Fiction*, zoals deze serie aanvankelijk heette, vanaf het zesde nummer getiteld *Stories by Famous Authors Illustrated*. Ze leken

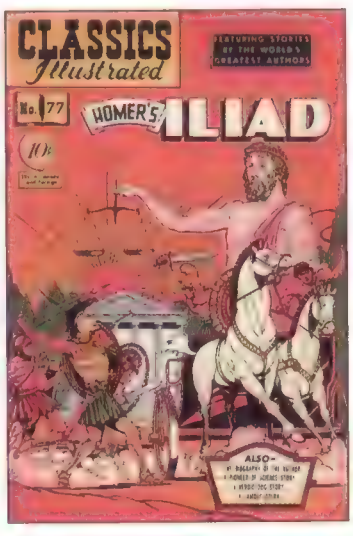

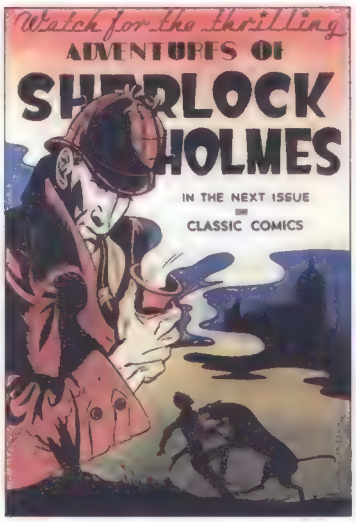

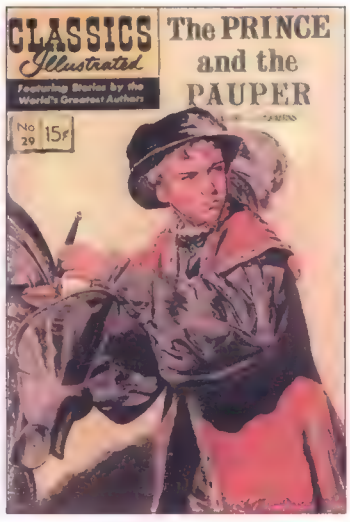

sterk op de *Classics*, veel verzamelaars in Amerika denken nu nog steeds dat het deeltjes van *Classics Illustrated* zijn.

En wat doe je dan als gehaaid zakenman? Kanter kocht in 1951 de hele Famous Authors Illustrated-uitgeverij op! Ze namen zelfs het artwork dat klaar lag voor *Famous Authors 14* en gebruikten het voor *Classics Illustrated 98: The Red Badge of Courage* (In het heetst van de strijd). Aangezien dit verhaal slechts 32 pagina's telde, voegden ze er de langste *filler* (zie kader 'De 'filler pages'') ooit aan toe: 15 pagina's over de Amerikaanse Burgeroorlog, getekend door Maurice del Bourgo.

De enige andere concurrentie waar Gilberton nog mee te maken kreeg, was van Dell Publishing Co. met de serie *Movie Classics*, gebaseerd op filmbewerkingen van literaire werken. In Nederland kwam deze serie vanaf 1963 op de markt onder de titel *Film Classics*, maar wel uitgegeven door Classics Nederland.

In 1949 kwam er nog een verandering die veel lezers van *Classics* in Amerika met verbazing vervulde. In april kwam *Classics Illustrated 58* uit met achterop de nabestellijst waaraan voor het eerst drie nummers ontbraken. Vanaf dit nummer zou dat nog veel vaker het geval zijn.

De eerste nummers die niet meer na te bestellen waren, zijn *11: Don Quixote*, *35: The Last Days of Pompeii* en *38: Adventures of Cellini*. De laatste twee waren uit de serie genomen wegens heftige protesten uit de religieuze hoek. Men vond dat de bewerkingen een verkeerd beeld schetste van het Christendom en de kerk. Veertien jaar later zijn deze titels opnieuw uitgebracht, deze keer in een nieuwe bewerking met nieuw artwork en cover. Ook nummer 11 kwam later opnieuw uit, maar sommige nummers zouden nooit meer terugkeren. Toen men eenmaal meer dan honderd titels had, werden de zogenaamde *slow-sellers* niet meer herdrukt. Ook kregen veel boekjes bij de herdruk een andere cover: de reden hiervan was dat er veel kritiek op de zogenaamde 'horror'-covers was. Dit zijn covers waarop nogal veel bloed en geweld was afgebeeld.

In die tijd begon ook de kritiek op *Classics Illustrated* zich duidelijk te manifesteren. Het eerste krantenartikel over de *Classics* verscheen 9 maart 1950 in de *New York Times*. Vele kranten en tijdschriften zouden nog volgen: *New York Tribune*, *Christian Science Monitor*, *St.Paul's Dispatch*, enzovoorts. Gilberton kreeg meestal gematigd positieve kritieken, heel bijzonder in de tijd van de 'weg met de comics'-houding. Mensen als Dr. Frederick Wertham, James Mason Brown en anderen gaven de comics de schuld van alle problemen in de samenleving. Dr. Wertham beweerde zelfs dat geen kind ooit gemotiveerd zou worden om het origineel te lezen door *Classics Illustrated*! Hij schreef onder andere: 'We zijn allemaal bekend met *Alice in Wonderland*, allemaal behalve Gilberton Co., die er niet voor terugdeinst een stripbewerking te maken, waarvan alleen de titel iets gemeen heeft met het origineel.' Maar ondanks alle aanvallen op zowel

Gilberton en Hollywood

Kanters zoon Hal was een zeer gewaardeerde tekstschrijver en werkte voor diverse bekende televisie- en filmsterren als Bob Hope, Jack Paar, Bing Crosby, Danny Kaye en vele anderen. In die hoedanigheid introduceerde hij zijn vader en Classics Illustrated *in de kringen van Hollywood. Deze contacten leidden er uiteindelijk toe dat er een contract werd afgesloten tussen Gilberton en Paramount Pictures met als doel nieuwe films en* Classics *op elkaar af te stemmen en gelijktijdig uit te brengen.*

Titels als The Ten Commandments, The Buccaneer, Ben Hur *en* The Ox-Bow Incident *werden direct van het filmscript tot* Classic *bewerkt. Let maar eens op hoeveel Ben Hur in de gelijknamige* Classic *op Charles Heston lijkt. En nog opvallender, hoeveel Jean Lafitte in* The Buccaneer *op Yul Brynner lijkt. Na vier titels hield deze samenwerking alweer op, waarschijnlijk omdat beide partijen hiervan geen commercieel voordeel bemerkten.*

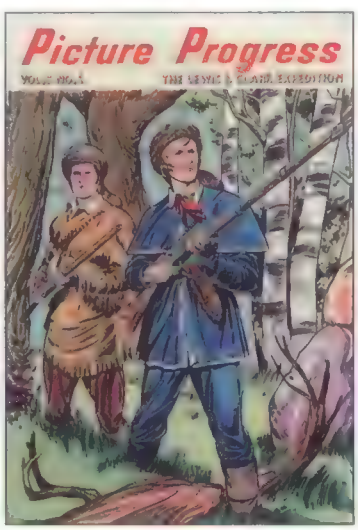

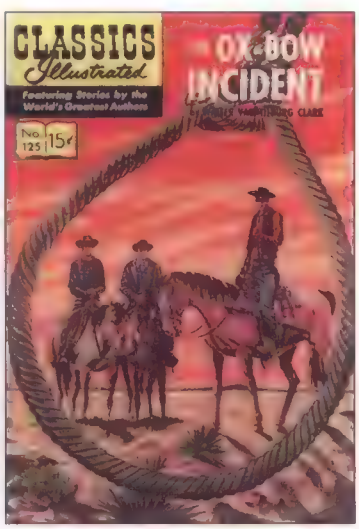

VAN LINKS NAAR RECHTS - Behalve de titel en de schrijver (in dit geval *Iliad* van Homerus) werden ook andere (korte) verhaaltjes op de voorplaat vermeld.

81: The Odyssey van Homerus was de eerste *Classics Illustrated* met een geschilderde cover en met de nieuwe prijs van $0.15.

Dr. Jekyll and Mr. Hyde kreeg in 1953 als eerste titel een volledig nieuwe bewerking.

The Lewis & Clark Expedition, het laatste deeltje uit de niet zo succesvolle *Picture Parade - Picture Progress*-serie.

125: The OX-Bow Incident werd in Amerika gelijktijdig met de film uitgebracht.

VAN LINKS NAAR RECHTS – Een deeltje uit de succesvolle serie *Classics Illustrated Juniors*.

Shelter through the Ages was gedurende een korte periode alleen in de winkels van de Rubberoid Company te krijgen.

Ceasar's Conquests, getekend door Orlando. Een prachtig voorbeeld van een bijna perfecte *Classic*.

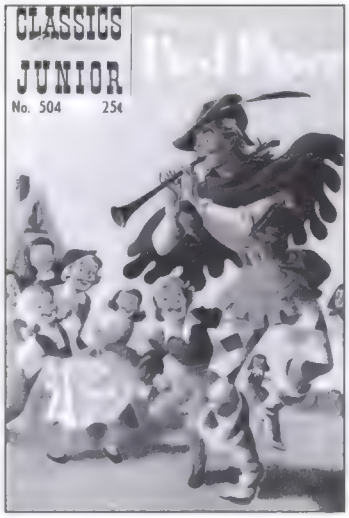

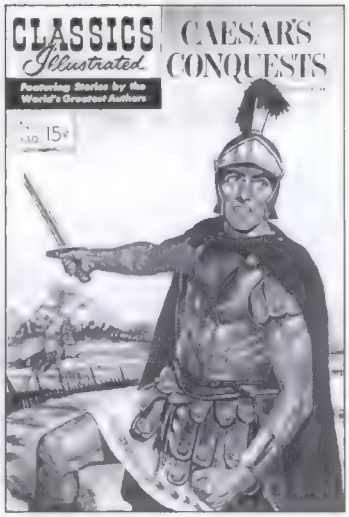

Classics Illustrated als de comics in het algemeen, groeiden de verkoopcijfers van beiden gestadig door.

Het succes groeit

In 1950 haalde Kanter ook zijn andere broer Mike in de organisatie. Deze werd verantwoordelijk voor de Classics Illustrated Warehouse, een winkel in New York waar klanten uitsluitend *Classics* konden kopen, gevestigd op 5th Avenue. Bijzonder aan deze winkel was, dat op de begane grond de Amerika-edities te koop waren, terwijl boven de buitenlandse edities in de rekken stonden. Landen bij elkaar, talen bij elkaar. Het idee hierachter was dat kinderen op deze manier vreemde talen konden leren. New York was en is een smeltkroes van verschillende nationaliteiten.

En terwijl je naar het avontuur luistert dat voorgelezen wordt op de lp, kun je het tevens volgen met het bijbehorende boekje.

De volgende nieuwe ontwikkeling was dat in 1951 de prijs van de *Classics* met 50% steeg van $0.10 naar $0.15. Dat lijkt onbetekenend, maar in die tijd was de prijs van bijna alle comics $0.10. Tegelijkertijd stapte de uitgever over van de lijn-getekende covers naar de beroemde geschilderde covers.

81: The Odyssey van Homerus was het eerste deeltje dat met een geschilderde voorplaat op de markt kwam. Een geschilderde voorplaat, vaak prachtig gedaan, sierde alle literaire en niet-literaire boeken van dat moment. Denk maar eens aan de vele thriller-paperbacks die toen verschenen. Deze ontwikkeling gaf de *Classics* nog meer de uitstraling van een kwaliteitsserie met literaire werken. De prijs ging met 50% omhoog en de verkoop steeg mee. Hier moet nog wel aan worden toegevoegd dat de uitgeverij vanaf dat moment flink investeerde in promotie. De jaren vijftig leverden heel wat collectors items op: posters, displays, metalen rekken en molens, weggeef-edities, cadeaudozen, 'giants' (meerdere *Classics* in een band), LP's (*Classics* voorgelezen met achtergrondgeluiden), verzamelbanden en *Classics Illustrated*-herdrukken in *Children's Digest* en diverse Canadese kranten. Op dat moment waren de *Classics* zo'n sterk item dat niemand er omheen kon. Overal zag je de rekken en molens staan, of het nu snoepwinkels waren of benzinestations, overal glom het geel-zwarte logo je tegemoet!

En vooral: alle belangrijke winkelketens (warenhuizen, supermarkten) hadden speciale *Classics*-hoekjes. Bovendien werd er weer verhuisd, in 1952 van 826 Broadway naar 101 5th Avenue, een adres waar de uitgeverij tot het einde zou blijven. Alles leek naar wens te verlopen, maar de grote klapper, zowel in Amerika als overzee moest nog komen.

Het jaar 1953 was belangrijk. Nieuwe geschilderde covers sierden de herdrukken van de oude titels. Sommige titels kregen zelfs een geheel nieuwe bewerking en nieuw tekenwerk. De eerste titel die zo'n behandeling onderging, was *13: Dr Jekyll and Mr Hyde*. De eerste versie kende een uitgesproken knullige bewerking en slecht tekenwerk, maar de nieuwe versie getekend door Lou Cameron bleek van hoge kwaliteit. Dit zou vanaf dan de maatstaf voor alle nieuwe titels en nieuwe versies vormen. Ook zien we in 1953 het laatste tekenwerk van Henry Kiefer. Deze door vele zeer gewaardeerde tekenaar heeft van 1947 tot en met 1953 het tekenwerk verzorgd voor 25 *Classics Illustrated*-titels en ongeveer 40 covers gedaan. Hij gaf karakter aan de serie. Verder introduceerde Gilberton in 1953 twee nieuwe series. De eerste was *Picture Parade*, een educatieve serie waarin elk deeltje een ander onderwerp onder de loep nam (een soort voorloper van *World Around Us*, in Nederland *Wereld in beeld*). Speciaal hieraan was dat je je als particulier hier niet op kon abonneren en dat er ook geen losse nummers verkocht werden. Uitsluitend lagere scholen konden een abonnement nemen (in Nederland vergelijkbaar met *Okki* en *Taptoe*), zodat de onderwijzer het onderwerp in de klas kon behandelen. Onderwerpen waren onder andere de Verenigde Naties, de Amerikaanse indianen, de geschiedenis van het kerstfeest en de ontdekking van Amerika. Later veranderde de naam nog in *Picture Progress*, maar dat mocht niet baten, na 20 deeltjes stopte de serie.

De andere serie boekte wel succes, zowel in Amerika als overzee. Het was de serie *Classics Illustrated Juniors*, kortweg *Juniors* genoemd (in Nederland *Sprookjes in beeld*). De beroemdste sprookjes van de wereld tot strip bewerken, lijkt zonder meer een goed idee. Het slimme hieraan was dat de jonge kinderen

Je bent jong en je wordt zeker overtuigd...

eerst de *Juniors* gingen lezen en later vanzelf overstapten op de *Classics Illustrated*.

De enige opmerkelijke verandering in 1954 was, dat door de nieuwe series en de nieuwe bewerkingen van oude titels de verschijningsfrequentie van de gewone *Classics Illustrated* terugliep van maandelijks naar tweemaandelijks. Verder zijn nog twee titels (buiten de lopende serie) die speciaal vervaardigd werden voor commerciële bedrijven het vermelden waard. Het zijn *Shelter Through The Ages* in 1951 voor de Rubberoid Company en *The Story of Westinghouse* in 1953 voor de Westinghouse Company. Beiden zijn getekend door Henry Kiefer en tot op de dag van vandaag zeer gezochte collectors items, daar zij alleen gedurende korte tijd in de winkels van beide bedrijven waren te verkrijgen.

ONDER - Met zo'n handtekening wordt wel onderschreven dat het 'classically' wel snor zit met de Gilberton-uitgaven.

Classically yours,

GILBERTON COMPANY, INC.

Albert L.Kanter

Nieuwe tekenaars

De komst van de EC-tekenaars vond plaats in het jaar 1955. EC Comics stopte onder druk van de anti-comicskruistocht met haar 'horror'-comics en richtte al haar energie op het van *Mad Comics* in *Mad Magazine* veranderde tijdschrift. Dit zou later onder de naam *Mad* grote populariteit vergaren. De eersteklas-tekenaars die tot dat moment al hun creativiteit in EC-comics gestoken hadden, vonden nieuw werk bij Gilberton. We kennen ze als misschien wel de beste tekenaars van de hele *Classics*-serie: George Evans, Norman Nodel, Lou Cameron, Joe Orlando, Gerald McCann, George Woodbridge, Leonard B. Cole, Reed Crandell en anderen. Titels waren ondermeer *Ceasar's Conquests*, *The Time Machine*, *Romeo and Juliet*, *Waterloo*, *Lord Jim*, *The Little Savage* en *Journey to the Centre of the Earth*. Ook verscheen in 1955 de eerste *Classics Illustrated Special*: *The Story of Jezus*.

ONDER - *The Story of Jezus*, de eerste *Special Edition*, die overigens nooit in Nederland is uitgebracht.

De niet zo succesvolle serie *The World Around Us*, waarvan veel deeltjes nooit in Nederland zijn uitgebracht.

Sommige van deze dubbeldikke *Classics* van 100 pagina's werden later ook in Nederland uitgebracht onder de naam *Extra Editie*. Voor de bewerking van het eerste deel trok de uitgeverij dominee Lorenz Graham aan (om niet dezelfde fout te maken als met de eerder genoemde deeltjes 35 en 38). Tekenaars waren Alex Blum en William Walsh. Deze titel was vooral erg succesvol doordat het werd uitgedeeld op de vele zondagscholen tot in alle uithoeken van de Verenigde Staten. Er zouden dan ook veel herdrukken van gemaakt worden. De delen kostten aanvankelijk $0.35 per stuk. Drie titels uit deze nieuwe serie zouden zelfs de Thomas Alva Edison Award ontvangen voor de beste publicatie voor jongeren: *The Story of America*, *The 10 Commandments* en *The Rough Rider*. Deeltjes uit drie andere series wonnen deze onderscheiding slechts eenmaal per serie: *Classics Illustrated 65: Benjamin Franklin*, *Juniors 502: The Ugly Duckling* en *World Around Us 5: The Illustrated Story of Space*. Al deze prijzen werden tussen 1955 en 1958 gewonnen.

In 1956 vond de grootste ontwikkeling van de *Classics Illustrated*-operatie plaats in Europa. Dit was het jaar dat er twee titels per maand zouden verschijnen in ongeveer tien Europese landen tegelijk. Het Amerikaanse kantoor coördineerde de operatie met een hoofdkwartier in Zweden. De boekjes werden eerst gedrukt in Denemarken en later in Zweden.

Ieder land moest voor zijn eigen vertalingen zorgen, zodat de boekjes gezamenlijk gedrukt konden worden en de kosten laag bleven. Meer hierover in het artikel over de Europese *Classics*.

Het jaar 1958 stond in het teken van de start van een nieuwe educatieve serie, waar Kanter erg op gesteld was. Een soort encyclopedie in deeltjes gericht op de jeugd, op populair-wetenschappelijke basis, heel verantwoord gedaan en dus niet erg succesvol. *The World Around Us* heette deze serie en was feitelijk een nieuwe poging, na de mislukking van *Picture Parade/Picture Progress*. Deze keer bleken niet de scholen de doelgroep, maar waren de strips - zowel verkrijgbaar als abonnement als in de losse verkoop - voor iedereen bedoeld. Kwamen de *Specials* twee keer per jaar uit, de frequentie van *The World Around Us* was één keer per maand, 80 pagina's dik en voor de prijs van $0.25 (bij de Nederlandse uitgave werd het 48 pagina's). De serie hield het drie jaar vol en kwam tot 36 deeltjes.

Al Sundel had de verantwoordelijkheid voor de keuze van de onderwerpen en de bewerkingen hiervan. Later zullen we deze naam nog tegenkomen bij de Europese titels.

Het hoogtepunt en de terugval

De hele *Classics*-operatie had in 1960 een enorme hoogte bereikt. In Europa was *Classics Illustrated* de grootste uitgever geworden op het gebied van stripboeken. In ieder land verschenen iedere maand twee nieuwe *Classics Illustrated*, één nieuwe *Junior* en één nieuwe *The World Around Us*-titel. En dan hebben we het nog niet over alle herdrukken

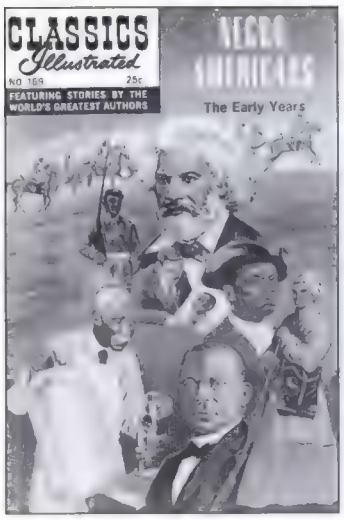

In England, Darnay and his wife lived happily. A daughter, Lucie, was born, and grew.
Nice of you to visit, Carton.
I came to see my little Lucie

en de *Specials* twee keer per jaar. Waarschijnlijk werden er op jaarbasis duizend nieuwe edities in Europa gepubliceerd!
Aan het begin van 1961 waren L.B. Cole, 'art director' en Meyer Kaplan, 'editor' bij Gilberton vertrokken. De leiding lag nu in handen van Roberta Strauss, 'art director' en Al Sundel, 'editor'. Al Sundel was verantwoordelijk voor de bewerkingen en Roberta Straus, een echte perfectioniste hield de tekenaars in de gaten. Niet bepaald een makkelijke tante! Zij keek de tekeningen met de encyclopedie ernaast na: elke knoop op de uniformen moest kloppen! Dikwijls moesten de tekenaars hun werk overdoen. Het hoogtepunt uit deze periode was het uitkomen van *Classics Illustrated 167: Faust*, bepaald geen eenvoudige titel om tot strip te bewerken. Het resultaat, getekend door Norman Nodel, mocht er zijn en werd hoog aangeslagen, ook in academische kringen.

ONDER – De West-Duitse editie van *Faust* van Goethe wordt hoog aangeslagen in academische kringen.

Geisterstimmen begannen zu klagen.
Weh! Weh! Du hast sie zerstört, die schöne Welt! Prächtiger baue sie wieder, in deinem Busen baue sie auf!

Hör auf mit deinem Gram zu spielen, der wie ein Geier dir am Leben frißt! Willst du mit mir vereint deine Schritte durch's Leben nehmen, so will ich mich gern bequemen, dein zu sein.

Nein, nein! Der Teufel ist ein Egoist und tut nicht leicht um Gottes willen, was einem andern nützlich ist. Sprich die Bedingung aus!

Maar in de loop van 1961 begon het tij te keren voor Kanter en zijn geesteskind. De belangrijkste oorzaak lag in het verlies van de zogenaamde *second class mailing permit*. Gilberton moest het namelijk vooral hebben van de abonnementen op de diverse series. Om dat met winst te kunnen doen, was het noodzakelijk dat de Amerikaanse posterijen de boekjes als tijdschriften accepteerden, de *second class mailing permit*. Kreeg je die vergunning niet, dan zouden de portokosten te hoog worden. Heel lang ging dat goed, maar in 1961 accepteerden de posterijen de *Classics* niet meer als tijdschriften en vielen de abonnementsinkomsten weg. Een andere reden dat het mis ging met de verkoopcijfers, was de groeiende invloed van de televisie. Dit en het feit dat de markt overvoerd werd met comics en andere goedkope pocketuitgaven vormden onder andere redenen voor Woolworth's (een grote warenhuisketen in Amerika) om geen comics meer te verkopen, dus ook geen *Classics*. Daar kwam nog bij dat Curtis Distribution Co., die sinds eind veertiger jaren de distributie van de *Classics* in Amerika verzorgde, er ook niets meer in zag en de Kanters overhaalde een nieuw tijdschrift op poten te zetten en hun energie daar op te richten. *Classics* in Europa zaten in 1961 nog volop in de lift, dus Bill Kanter verhuisde naar Engeland om nu vanuit Londen de Europese organisatie te leiden. Gilberton in de USA stopte helemaal met de *Classics*, slankte af en het overgebleven deel van de medewerkers ging zich bezighouden met het nieuwe blad, getiteld *This Month*.
Tot zomer 1962 kwamen nog de *Classics Illustrated* uit, de *Juniors* en de *Specials* die al voorbereid waren, maar daarna was het echt afgelopen. *This Month* deed het erg slecht en werd al snel stopgezet. Het enige wat Gilberton nu nog deed was de uitverkochte titels van *Classics Illustrated* en de *Juniors* herdrukken. Omdat er geen nieuwe titels bijkwamen (geen Highest Reorder Numbers) begon de uitgeverij ze vanaf september 1963 wèl te dateren. Aan de andere kant van de oceaan ging het echter nog wel erg goed met Bill Kanter en de Europese *Classics*. Daar verscheen in 1962 de eerste niet-Amerikaanse *Classic*: *Sail With The Devil* (zie het artikel over de Europese *Classics*).
De periode van 1963 tot en met 1967 is eigenlijk een treurig verhaal. De *Classics Illustrated* en de *Juniors* beleefden herdrukken, maar de verkoopcijfers daalden continu. De uitgever bedacht een nieuwe marketingstrategie: twee *Classics* in een gesloten plastic zak voor de prijs van $0.30 per zak. Ook maakte ze een deal met een grote Amerikaanse bank: iedereen die daar een nieuwe rekening opende kreeg gratis zes *Classics*. In 1967 probeerde Gilberton het nog een keer met een nieuw tijdschrift: *Did Justice Triumph?* Dit tijdschrift bestond uit eerder gepubliceerde

verhalen over onopgeloste misdaden en gerechtelijke dwalingen. Het eerste nummer was meteen het laatste!

Patrick Frawley

1967 zal vooral de geschiedenis in gaan als het jaar waarin de rechten van de hele Amerikaanse *Classics*-operatie verkocht werden aan Patrick Frawley, een zeer succesvol zakenman die links en rechts noodlijdende bedrijven opkocht om er zijn voordeel mee te doen. Frawley, ook eigenaar van het katholieke weekblad *Twin Circle*, zag een goede mogelijkheid om bij iedere *Twin Circle*-editie een *Classics Illustrated* weg te geven. Als extraatje! Hierna dacht hij de hele *Classics*-operatie weer nieuw leven in te blazen. Frawley kreeg via deze overeenkomst alle rechten, alle miljoenen boekjes die nog in voorraad lagen, alle drukplaten, enzovoorts. De overeenkomst hield verder in dat Kanter nog vijf jaar in dienst zou blijven als adviseur. In grote lijnen betekende dit dat alles hetzelfde bleef, alleen kreeg het personeel nu zijn geld van Frawley. Het kantoor bevond zich nog steeds op 101 5th Avenue; het heette geen Gilberton meer, maar gewoon Classics Illustrated. Gilberton Co. zelf zat op 99 5th Avenue, en legde zich nu geheel toe op het uitgeven van kruiswoordpuzzelboekjes. De prijs van de *Classics Illustrated* werd opgetrokken naar $0.25 per deeltje. Dertig titels kregen een nieuwe ('moderne') voorplaat en 90 titels werden heruitgegeven met een harde kaft, de zogenaamde *stiff covers*. En één titel, *83: Jungle Book*, kreeg niet alleen een nieuwe cover, maar ook volledig nieuw artwork, getekend door Norman Nodel. Nogal vreemd, aangezien het originele artwork van Alex Blum ook bepaald niet slecht te noemen is.

Bovendien kwamen er in 1969 zelfs, tot ieders verbazing, twee nieuwe titels op de markt! Eindelijk werd *168: In Freedom's Cause* uitgebracht. Deze titel stond al aangekondigd in nummer 167, zeven jaar daarvoor! Dezelfde titel was al in 1962 in Europa uitgebracht, al met al een vreemd verhaal. De vertraging van zes jaar zal waarschijnlijk het gevolg zijn van de overgang naar Frawley. De enige echte laatste titel was *169: Negro Americans. The Early Years*, een titel die inspeelde op de toen opkomende burgerrechtenbeweging. Het is een vreemde *Classic*, er is geen schrijver aan verbonden, het is slechts een droge opsomming van Amerikaanse negers die 'het gemaakt hebben', die status in de Amerikaanse samenleving hebben verworven: burgemeesters, generaals, enzovoorts. Het had eigenlijk een *The World Around Us*-titel moeten zijn, maar aangezien die serie helemaal niet aansloeg, maakte men er maar een *Classics Illustrated* van. De leiding van de *Classics Illustrated*-operatie lag ondertussen in handen van Gladys Briggs, een discipel van Frawley. Kanter was nu een

GEHEEL LINKS - **De enige echte laatste titel in Amerika - *169: Negro-Americans - The Early Years* was in feite een *The World Around Us*-titel.**

MET ERNAAST - **'Multi Language Productions', oftewel Classics in twee talen: Duits en Engels in dezelfde balloons.**

De 'Comic hearings'

Vanaf 1948 kwam de kruistocht tegen de comics in volle gang. Uitgevers kregen het steeds lastiger. De tegenstanders maakten geen onderscheid tussen goede en slechte comics. Ze eisten dat alle comics verboden zouden worden. Om aan dit geschreeuw tegemoet te komen, hielden veel overheids- en politieke instellingen zogenaamde hearings. *Op deze bijeenkomsten werd hoor- en wederhoor toegepast.*
De instellingen nodigden uitgevers uit om hun comics te komen verdedigen. Eén hiervan was Gilberton, namens wie Meyer Kaplan tijdens een hoorzitting in New York in 1951 een lans brak voor Classics Illustrated. *Zijn betoog kwam er in grote trekken op neer dat of een kind nu wel of niet door de* Classics *de originele boeken zou gaan lezen, niet zo belangrijk was. Belangrijker was het dat een kind door de* Classics *kennis kon nemen van het bestaan van zulke boeken en dat namen als D'Artagnan, Ivanhoe, Jean Valjean en vele andere beroemde karakters uit de wereldliteratuur ook voor hem zouden gaan leven.*
Uiteindelijk werd er een soort comics code authority *opgericht waar uitgevers lid van konden worden. Gilberton en andere uitgeverijen zoals Dell Publishing lieten dit volledig langs zich heen gaan.*

Vele *Classics Illustrated* die uiteindelijk met een ander omslag zijn uitgebracht doen de *Classic*-archeoloog met grote regelmaat watertanden.

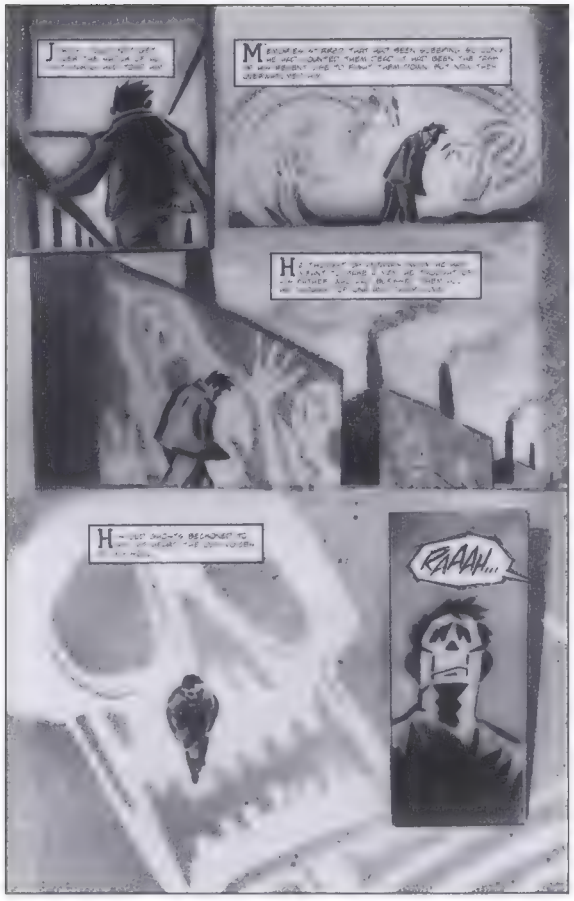

ondergeschikte geworden, iets waar hij veel moeite mee had. Men ging gewoon door met het herdrukken van de uitverkochte titels, maar langzamerhand zakte het geheel steeds meer in; slechte verkoopcijfers, lagere oplagen en minder herdrukken.

In 1970 vond er nog een kleine opleving plaats met een nieuw project, een *joint venture* met Duitsland: Multi Language Productions. *Classics* in twee talen - Duits en Engels - dus alle teksten twee keer in de tekstballoons! Na een proefdeeltje van *6: A Tale of Two Cities* ging dit op zichzelf goede en originele idee alweer ter ziele.

Kort hierop kreeg Al Kanter een beroerte en ging zijn gezondheid snel achteruit. Hij wist dat hij niet lang meer zou leven, en zijn kindje, de *Classics*-operatie, met hem.

Op 21 april 1971 beëindigde Kanter de *Classics*-operatie officieel. Diezelfde dag schreef hij een brief aan een vertegenwoordiger in Massachusetts, Ralph Yarrish, waarin hij hem uitlegde dat de *Classics*-activiteiten werden stilgelegd. De brief eindigt met de trieste woorden: *'...I write you this with a sinking feeling. It should have been better. It could have been better. Sincerely, Albert L. Kanter'*

Kanter trok zich terug in het familieleven, van waaruit hij probeerde oude voorraden *Classics* als premium aan het bedrijfsleven te slijten. Maart 1973 stierf hij aan een hartaanval.

BOVEN EN RECHTS - De 'Classics Illustrated' van First Publishing/Berkeley Press waren te ambitieus opgezet.

Epiloog

Gilberton bestaat nog steeds, het heet nu Penny Press, naar de vrouw van Bill Kanter, en geeft nog steeds kruiswoordpuzzelboekjes uit. In het begin van de zeventiger jaren lagen nog overal *Classics* te koop, maar langzamerhand verdwenen ze allemaal uit de winkels om uiteindelijk veel gezochte verzamelobjecten te worden. Veel andere uitgevers hebben hierna nog geprobeerd om een dergelijke serie op poten te zetten, maar nooit meer werd de kwaliteit en de uitstraling van de echte *Classics Illustrated* gehaald: niet bij *Regents Classics*, *Pendulum Classics*, *King Classics*, *Marvel Classics* of *Golden Picture Classics*.

In 1988 kocht het trio First Publishing, Berkeley Press en Allan Shalleck Productions de rechten op het gebruik van het logo en de naam *Classics Illustrated* van de Frawley Group. De bedoeling hiervan was om opnieuw klassieke meesterwerken uit de wereldliteratuur tot strips te laten bewerken en hier een serie van te maken onder de oude naam. Het drietal uitgevers trok ditmaal echte top-illustratoren en -kunstenaars aan. Namen als Bill Sienkiewicz en Gahan Wilson deden het mooiste verwachten. Prachtig uitgegeven, gedrukt op kwaliteitspapier en goed vormgegeven.

Na 27 deeltjes hield dit ambitieuze project op. Veel andere deeltjes waren al voorbereid, maar werden niet meer in de serie uitgebracht. Wel komen we dit artwork bij andere uitgeverijen tegen onder andere in de *Dark Horse Classics*-serie.

Februari 1997 was het weer raak. Acclaim Comics Inc. bracht de originele *Classics Illustrated* van Gilberton opnieuw uit. Eén en ander met toestemming van de Frawley Group, die alle rechten bezit. De boekjes hadden het formaat van een paperback met een gelijmde rug. Achterin de boekjes staat informatie over de schrijver, de achtergrond van het boek en zijn tijd, en een beschouwing over het verhaal: de zogenaamde *study notes*. Geschreven door academici van nationale faam en met de middelbare scholieren als duidelijke doelgroep. Ook dit project werd na twee jaar en 62 titels (zelfs drie nieuwe!) afgeblazen.

Heeft de serie zichzelf overleefd? Is het slechts 'nostalgie' en alleen nog interessant voor een handjevol verzamelaars? Een feit is dat de geschiedenis van de strips niet geschreven kan worden zonder het verhaal over Al Kanter en zijn *Classics Illustrated*. Verschillende generaties die opgroeiden in de jaren vijftig en zestig danken tegenwoordig veel van hun kennis van de klassieke wereldliteratuur aan de droom van Albert Kanter.

Het waarom van de nieuwe versies

De eerste titel die een geheel nieuwe versie kreeg, was Classics Illustrated 13: Dr Jekyll and Mr Hyde. *De eerste versie was uitgesproken slecht getekend en bewerkt door Arnold Hicks. Het verhaal klopte van geen kant, de tekenaar had behoorlijk uit zijn duim zitten zuigen en was het oorspronkelijke verhaal van Robert L. Stevenson waarschijnlijk helemaal vergeten.*

De voorplaat bleek dermate 'horror' (mensen op de vlucht, nagezeten door het monster) dat die bij de vijfde druk al werd vervangen voor een wat minder heftige voorplaat, getekend door Henry Kiefer. De nieuwe versie door Lou Cameron bezat de kwaliteit die Kanter voor ogen stond. Dit en het feit dat vanaf 1956 de Classics *in Europa uitkwamen, betekenden voor hem de motivatie om de 'oude' versies te vernieuwen en zo te verbeteren. We moeten niet vergeten dat de bekendste titels uit de klassieke wereldliteratuur bij de eerste 50 nummers van de serie zaten en dat juist deze titels slecht bewerkt waren.*

George Evans, Norman Nodel, Lou Cameron, Joe Orlando, Gerald McCann, George Woodbridge, Angelo Torres, L.B. Cole en anderen zorgden voor de onvergetelijke nieuwe versies van onder andere De drie Musketiers, Ivanhoe, De graaf van Monte Cristo, De laatste der Mohicanen, Moby Dick *en vele andere prachtboeken.*

A TOAST THEN--
--TO THE ENGAGEMENT OF EUGENIE TANGLARS AND PRINCE ANDREA CAVALCANTI!
PRINCE SOUNDS SO MUCH BETTER THAN COUNT DON'T YOU AGREE EUGÉNIE?
I WILL NOT BE SOLD OFF AS A WIFE TO A MAN I BARELY KNOW, MOTHER
I WANT TO BE FREE I NEED TO BE FREE!
PARDON ME, MLLE. TANGLARS, MY NAME IS MAXIMILIAN MORREL I WAS TOLD THAT VALENTINE DE VILLEFORT WAS HERE.
IT'S MOST URGENT THAT I SPEAK WITH HER.
AH! SO YOU ARE MAXIMILIAN. SHE IS UPSTAIRS. GO TO HER.
SOMEONE AT LEAST SHOULD KNOW TRUE LOVE.

VERKRIJGBAAR VANAF 29 AUGUSTUS

NIEUWE EDITIE

Asterix
Het pretpakket

Tekst René GOSCINNY
en Albert UDERZO

Tekeningen Albert UDERZO

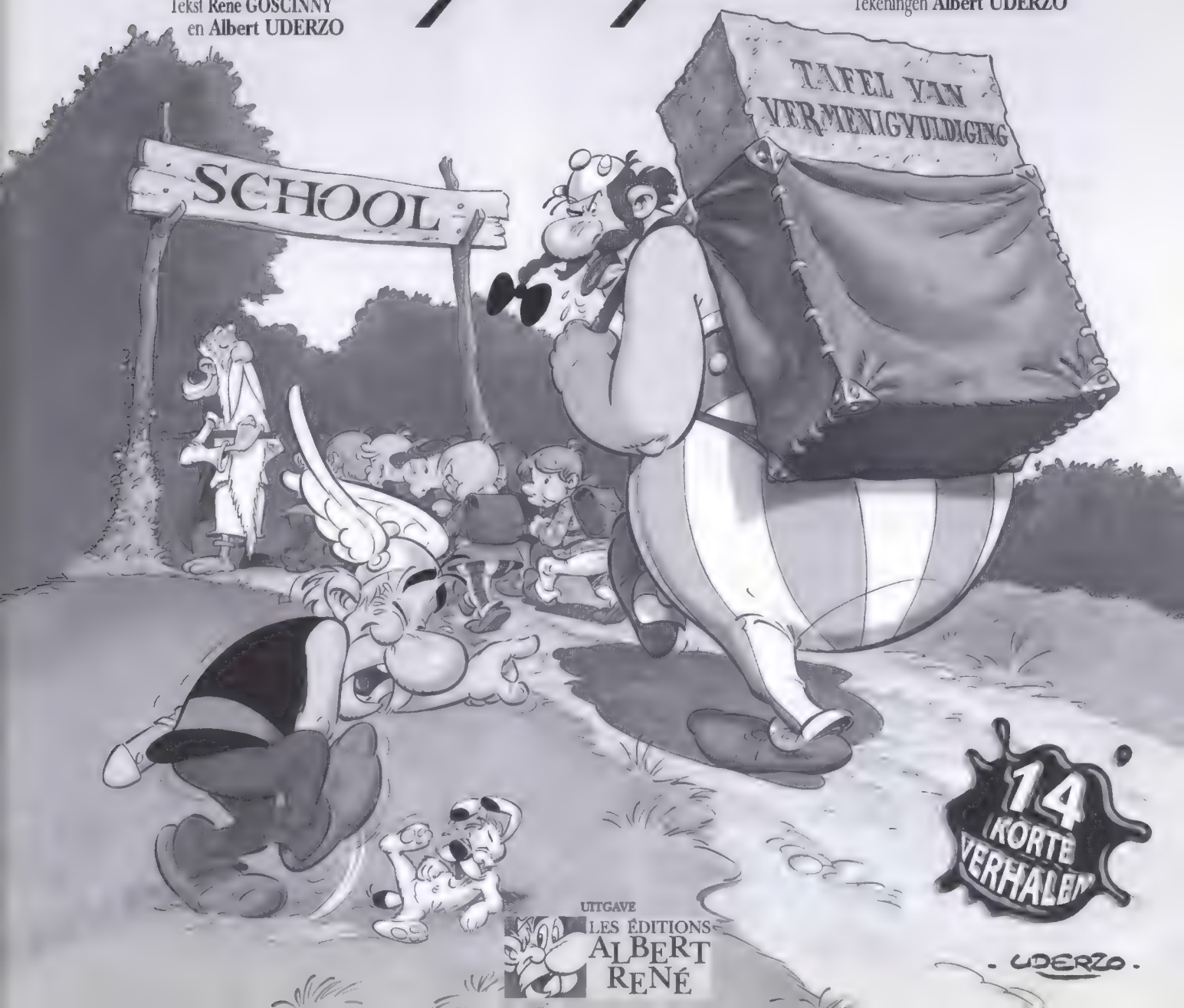

UITGAVE
LES ÉDITIONS ALBERT RENÉ

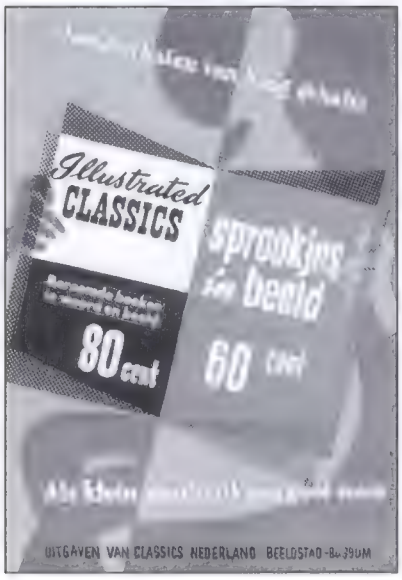

Illustrated Classics & in Nederland West-Europa

DOOR ERNO TROMP

In het voorjaar van 1956 verschijnen in Nederland de eerste titels van een nieuwe stripserie op de markt. *Illustrated Classics*, zoals deze serie heet, wordt gelijktijdig in acht West-Europese landen uitgebracht. Voor Nederland is het uiterlijk van deze *Illustrated Classics* een volstrekte nieuwigheid; een boekje dat tweewekelijks verschijnt en veel kleiner is dan de tot dan verschenen Europese stripboeken, zonder harde kaft. Het is een serie met telkens wisselende personages en de verhalen zijn bewerkingen van meesterwerken uit de wereldliteratuur. Bovendien staat in de eerste tien deeltjes een aanbeveling van een zekere Clarence Day, die zich over de hoofden van de kinderen tot de opvoeders richt. Een soort geruststellend praatje in de sfeer van: het zijn dan wel strips, maar het is wel erg verantwoord gedaan!

BOVEN - Raambiljet uit de jaren zestig. Waarschijnlijk ontworpen door Nico Houtman van een Bussums reclamebureau.

In het eerste artikel over *Classics Illustrated* stond beschreven hoe Albert Kanter in Amerika zijn idee om beroemde boeken uit de wereldliteratuur in stripvorm te publiceren vorm gaf, hoe dit steeds grotere proporties aannam en hoe hij zijn geesteskind naar het buitenland exporteerde. In dit tweede artikel wordt de introductie en verspreiding van de *Classics* in West-Europa en met name in Nederland behandeld.

Groot-Brittannië

Voordat in 1956 de gecombineerde uitgave van *Classics* in acht West-Europese landen op poten werd gezet, waren er al een paar min of meer geslaagde pogingen gedaan om de West-Europese landen individueel te benaderen. Het eerste land waar dit gebeurde was Groot-Brittannië. Vanaf oktober 1951 verschenen hier ongeveer twee titels per maand! Aanvankelijk nog met de oorspronkelijke lijn-getekende voorplaten, maar al snel met de bekende geschilderde covers. In het begin liet de uitgever de boekjes nog in Amerika drukken ('meelopers' van de Amerikaanse drukken) en naar Engeland exporteren, maar naarmate het succes groter werd, ging men er toe over om de boekjes in eigen land te drukken. De Engelse uitgever heette Thorpe & Porter. Zij beschikte over een lange ervaring op het gebied van kinderboeken en zag goede mogelijkheden voor de *Classics* in Europa. De banden tussen Thorpe & Porter (Engeland) en Gilberton (Amerika) zouden steeds sterker worden, zelfs zo sterk dat Bill Kanter (zoon van Albert Kanter) in de directie van Thorpe & Porter zitting zou nemen. Thorpe & Porter vormde in het begin het centrum voor de internationale *Classics*-distributie. Vanaf 1953 stonden op de covers van de Britse *Classics* behalve de Britse prijs, ook de prijzen voor Zuid-Afrika en Australië, en vanaf 1955 kwam daar ook nog Nieuw-Zeeland bij. Toen eenmaal de gezamenlijke West-Europese series in 1956 begonnen, werd dit weer losgekoppeld en begonnen deze landen hun zelfstandige uitgaven.

West-Duitsland en Noorwegen

Ook in West-Duitsland werden uitgevers benaderd om *Classics* te publiceren. Dit gebeurde waarschijnlijk vanuit Engeland (Thorpe & Porter) met als gevolg dat in 1953 uitgever Rudl Gb met de *Classics* in West-Duitsland startte. Het eerste deeltje *Der letzte Mohikaner* was nog een 64 bladzijden tellende editie, maar bij het tweede deeltje - *Die Schatzinsel* - bleek dit al teruggebracht tot 48 bladzijden. Vanaf nummer 3 werd het nog gekker, de titels werden nu in twee delen van elk 28 bladzijden gepubliceerd. Dus nummer 3 werd *Huckleberry Finn I* en nummer 4 *Huckleberry Finn II*. Dat dit niet goed werkte, bleek wel uit het feit dat de serie al na acht deeltjes stopte. Interessant is dat alle acht deeltjes nieuwe, waarschijnlijk in Duitsland getekende voorplaten hebben en dat er in alle gevallen gebruik werd gemaakt van het oorspronkelijke artwork (eerste versies).
Hetzelfde verhaal gaat op voor Noorwegen. Ook daar werd vanaf 1954 een eerste serie *Classics* uitgebracht, ook nog met het eerste artwork en met nieuwe, waarschijnlijk in Noorwegen getekende voorplaten. De serie liep niet lang (tien deeltjes) en vanaf 1956 vormde ook Noorwegen net als West-Duitsland onderdeel van de nieuw opgezette gezamenlijke West-Europese uitgaven.

Nederland

Voordat in 1956 in Nederland de Classics op de markt kwamen via de gezamenlijke West-Europese uitgaven, waren hier ook al enkele titels op de markt verschenen.

Het tijdschrift *Doe mee!* had al in 1948 en 1949 *Oliver Twist* (eerste versie) en *20.000 Mijlen onder zee* in afleveringen gepubliceerd. Hierna vervolgde de redactie met *Don Quichotte* en *Tom Sawyer* (eerste versie), maar deze verhalen moesten worden afgebroken wegens de opheffing van *Doe mee!*. In 1953 werd *Robinson Crusoë* (eerste versie) in afleveringen gepubliceerd in het christelijke weekblad *De Spiegel*.

In 1954 zien we in Nederland hertekende versies van *De prins en bedelknaap* en *De negerhut van Oom Tom* in het kinderblad *Tombola* (bijlage van *Libelle*). Uitgeverij De Spaarnestad heeft in 1951 de eerste versie van het verhaal *De laatste der Mohikanen* in boekvorm uitgegeven. De omslagtekening van Frans Piët is zeer merkwaardig, in plaats van een Mohikaan heeft de tekenaar een Sioux-indiaan afgebeeld.

Al deze publicaties moeten gezien worden als éénmalige probeersels. Er is in die tijd nooit serieus geprobeerd om in Nederland een langlopende serie als in Amerika te starten.

Gerard Roord

In het begin van de vijftiger jaren was Gerard Roord (voor de Amerikanen was hij uiteraard 'Gerald') verkoopmanager bij één van Nederlands grootste drukkerijen. Doordat de economie in die tijd in Nederland op een laag pitje stond, zocht Roord in het buitenland naar grote druk-orders, met name bij uitgeverijen in Engeland en West-Duitsland. Eén van die uitgevers waarmee hij werkte was Thorpe & Porter in Londen. Gedurende één van zijn bezoeken aan deze uitgeverij hoorde Roord van het plan om een internationale productie voor *Classics Illustrated* op poten te zetten. Voor drukkers een zeer interessante onderneming: twee titels per maand met waarschijnlijk een zeer hoge oplage!

Het grote probleem was dat de binnenpagina's van de boekjes in vierkleuren-boekdruk aan *twee* kanten bedrukt moesten worden. Daar heb je speciale drukpersen voor nodig en die waren destijds zeldzaam in Europa. De drukkerij van Roord had zo'n drukpers ook niet en dus viel hier geen grote drukorder binnen te halen. Geleidelijk aan werd het idee van boekdruk verlaten en

Ter inleiding van

'CLASSICS ILLUSTRATED'

Aan de lezers

VÓÓR U ligt de 'Classics Illustrated' uitgave van een der beroemde boeken uit de literatuur. Bij lezing hiervan zult U binnentreden in het rijk der literaire scheppingen en kennis maken met figuren, die reeds sinds vele generaties een eigen leven leiden in de harten en geesten der mensen.

MET vele kleurige illustraties wil deze uitgave het de millioenen jongeren (maar ook ouderen!) over de gehele wereld, die anders misschien nooit de weg naar het oorspronkelijk werk zouden vinden, iets bijbrengen van de schoonheid der grote werken. Alle illustraties geven een zo nauwkeurig mogelijk beeld van de sfeer en de werkelijkheid van het origineel.

HOEWEL U veel van de oorspronkelijke tekst in dit boek zult aantreffen, hopen wij toch dat het lezen van deze uitgave bij U het verlangen zal wakker maken kennis te nemen van het werk zelf. Dan immers zult U ten volle kunnen genieten van het gehele boek, zoals de schrijver het geschapen heeft en U zult merken welk een vreugde het lezen van een goed boek geeft!

DAN ook heeft deze uitgave - in een vorm die bij tientallen millioenen mensen populair is, maar meestal verkeerd wordt gebruikt - aan haar doel beantwoord: een duidelijke wegwijzer en een aantrekkelijke gids te zijn naar het land van de grote literatuur.

Wij weten dat U van deze uitgave zult genieten en wij wensen U toe dat U dit zelf zult ontdekken.

'De wereld van het boek is de meest opmerkelijke schepping van de mens. Al het andere, wat hij bouwt, verdwijnt weer. Monumenten storten ineen, rijken gaan ten onder, beschavingen worden oud en sterven af en na een duistere periode komen andere volken en bouwen nieuwe op. Maar in de wereld van het Boek bestaan werken, die dit alles reeds vaak hebben zien gebeuren en het hebben overleefd - die voortleven, even jong en stralend als op de dag dat zij geschreven werden en steeds opnieuw aan het mensenhart vertellen over de harten der mensen, die reeds eeuwen dood zijn.'

Clarence Day

Uitgegeven door CLASSICS INTERNATIONAL, Inc. Oadby, Leicester, Engeland. Alleenvertegenwoordiging voor Nederland en België v/h Van Ditmar, Singel 90, Amsterdam. Printed in Denmark.

BOVEN - Tekening van les Spreekmeester uit een *Beeldspraak* van 1957 bij een bericht dat in Zweden de *Illustrerade Klassiker* razend populair onder jongens zijn, zelfs bij de Zweedse kroonprins. Zijn favorieten: *Buffalo Bill* en *Ridder van de Tafelronde*.

LINKS - Op de binnenkant van de cover stond bij de eerste Nederlandse deeltjes een 'aanbeveling' van een zekere Clarence Day, dit ter geruststelling van de ouders.

A Christmas Carol

De titel A Christmas Carol *van Charles Dickens bracht bij de uitgave als* Classic *in Amerika niet het succes wat Albert Kanter er zich van had voorgesteld. De oplage van de eerste druk was zelfs twee keer zo hoog als normaal, namelijk 1.000.000 exemplaren. Deze werd eind oktober 1948 op de markt gebracht om zo optimaal van de kerstverkopen te kunnen profiteren. De zeer tegenvallende verkoop was er debet aan dat deze titel in Amerika nooit meer herdrukt zou worden, en vormde waarschijnlijk de reden dat hij nooit in Nederland uitkwam. In Engeland (het land van Dickens) lag dat anders. Hier beleefde* A Christmas Carol *vier drukken, waarvan de laatste twee met een nieuwe geschilderde voorplaat (de oorspronkelijke voorplaat was een lijntekening). Was deze voorplaat al in Amerika vervaardigd voor de geplande herdruk? Dit is vooralsnog niet bekend. Wel weten we dat deze* painted cover *net als* The Bible Illustrated *een zeer gezocht collector's item is.*

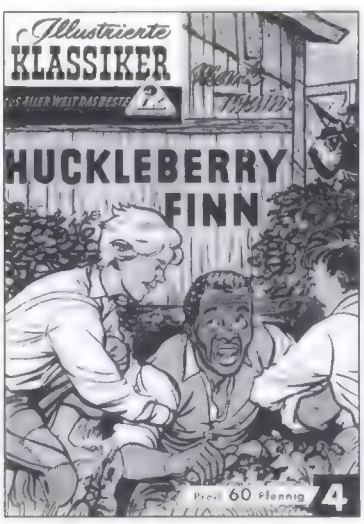

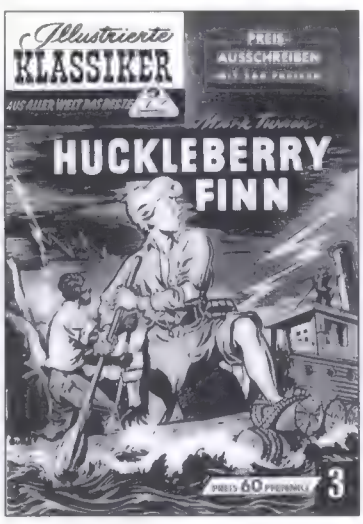

LINKS - Bij de eerste uitgave van *Classics* in West-Duitsland in 1953 werd bij voorbeeld *Huckleberry Finn* in twee delen uitgebracht.

ERNAAST - Frans Piët kende het verschil niet tussen een Sioux en een Mohikaan.

RECHTS - *A Christmas Carol* van Dickens, een beroemde titel maar toch in de Verenigde Staten nooit meer herdrukt.

ERNAAST - De meeste van de eerste tien deeltjes in Nederland, waaronder *Alice in Wonderland*, *De reis naar de maan* en *Wilhelm Tell*, werden nooit meer herdrukt.

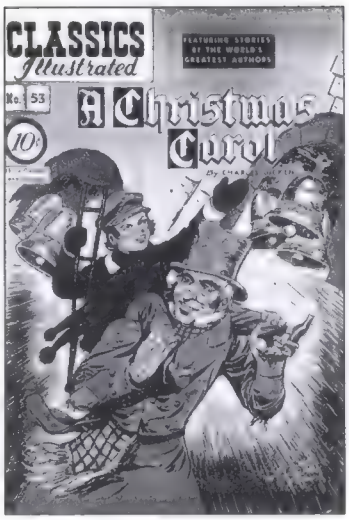

The Bible Illustrated

Thorpe & Porter, de Engelse uitgever die als eerste Classics *in West-Europa uitgaf, was niet alleen uitgever van* Classics. *Zij gaf eveneens allerlei andere series, strips en boeken (vooral Amerikaans werk) uit in Groot-Brittannië. Eén van de stripseries waar deze uitgever zijn hand op wist te leggen was de EC Comics-serie uit 1940,* Picture Stories From The Bible. *Hoewel de originele Amerikaanse uitgave uit twee delen bestond, namelijk het Oude en het Nieuwe Testament, bracht Thorpe & Porter dit in 1947 in Groot-Brittannië uit in acht losse deeltjes. En wel onder de naam* The Bible Illustrated. *Bijzonder hieraan is, dat niet alleen de naam op* Classics Illustrated *lijkt, maar dat het formaat en de hele vormgeving een exacte kopie van de* Classics *is. Voeg hier nog aan toe dat alle acht deeltjes voorzien zijn van een geschilderde voorplaat in de traditie van de* Classics *en dat de ondertitel is 'The Worlds Greatest Classic'! Je begrijpt dat dit een prachtig geval van plagiaat is, maar aangezien Thorpe & Porter ook de echte* Classics *gingen uitgeven, kwamen ze hier mee weg. Deze (nu) zeer zeldzame uitgave is een veel gezocht* Classics*-item, vooral voor veel Amerikaanse verzamelaars.*

besloot men de boekjes in rotatie-offset te drukken. Het plan was zodanig dat het druk- en uitgavewerk voor acht landen tegelijk werd opgezet. Op deze manier konden de kosten laag gehouden worden en de boekjes net als in Amerika voor een redelijke prijs op de markt gebracht worden. Het achttal bestond uit Groot-Brittannië, West-Duitsland, Nederland, Denemarken, Zweden, IJsland, Noorwegen en Frankrijk. Daarnaast waren er landen die alleen als afzetgebied meededen: België, Luxemburg, Zwitserland en Oostenrijk. Er waren vanuit deze landen geen uitgeverijen bij betrokken, wel werd later de prijs in de valuta van deze landen op de omslag afgedrukt (op de Duitse editie de Oostenrijkse en Zwitserse prijs, enzovoorts).
Het drukproces ging als volgt: de rood-, de blauw-, en de geelplaat was voor alle landen hetzelfde, dus de hele oplage kon wat die kleuren betrof in één *run* gedrukt worden. De zwartplaat echter werd eerst in een lichte blauwtint op witte vellen gedrukt. Hierop viel dus onder andere de buitenlijn van de tekstballonnen goed te zien. Ieder land moest nu zijn eigen vertaling in het zwart precies op de goede plaats op de lichtblauwe vellen aanbrengen. Als de camera dit opnam en de op deze wijze verkregen film op de zwart-film legde, kon het drukken van de zwartplaat voor ieder land apart beginnen. Het originele plan bestond er uit dat ieder land zijn teksten zou handletteren, dat is mooier (typografisch gezien) en de tekst past op deze manier beter in de ballonnen. Dit bleek te kostbaar. Het alternatief was getypte letters, alleen bestonden er in die tijd (1955) nog geen typemachines met bruikbare stripletters! Dit verklaart waarom de Europese edities er typografisch zo lelijk uit zien. Vaak gaan de teksten vanwege ruimtegebrek door de ballonlijnen heen. In Amerika waren alle *Classics* handgeletterd totdat er geavanceerde typemachines op de markt verschenen. Al het drukwerk werd tot en met deeltje 72 in Denemarken gedaan, daarna in Zweden. Velen beschouwen het Zweedse drukwerk als het beste van alle wereldwijde *Classics*-series.
Roord was gevraagd een Nederlandse uitgeverij voor *Classics* op poten te zetten en om zelf als directeur voor de Nederlandstalige uitgaven op te treden. Om diverse redenen kon hij hier niet op in gaan, maar hij wist wel uitgeverij Van Ditmar in Amsterdam te interesseren om de distributie voor Nederland en België te verzorgen. Die liet de boekjes importeren uit Engeland. De Nederlandse vertalingen en het drukklaar maken hiervan kwam voor de verantwoording van Roord. Samen met Martin Deelen vormde hij een freelance-team dat sindsdien alle *Classics* bewerkt heeft! Men ontving hier aanvankelijk fo,01 per verkocht exemplaar voor. Dit schoot natuurlijk niet op, maar op deze manier bleef Roord wel betrokken bij de *Classics*-organisatie. Een andere vraag die nog opgelost moest worden, was een Nederlandse naam voor de serie. In Duitsland heette het *Illustrierte Klassiker*, in Frankrijk *Classiques Illustrés*, dus *Geïllustreerde Klassieken* lag voor de hand. Uiteindelijk werd besloten om de Amerikaanse (en Engelse) naam aan te houden, maar dan wel in de Hollandse volgorde, dus niet *Classics Illustrated* maar *Illustrated Classics*. Dat klonk *sophisticated* en in een land waar ieder sigarettenmerk een Engelse naam had ook niet vreemd. Een goede gok, *Classics* groeide uit tot een begrip in Nederland.

In 1954 verscheen in Nederland het kinderblad *Tombola* met een hertekende versie van *De negerhut van Oom Tom*.

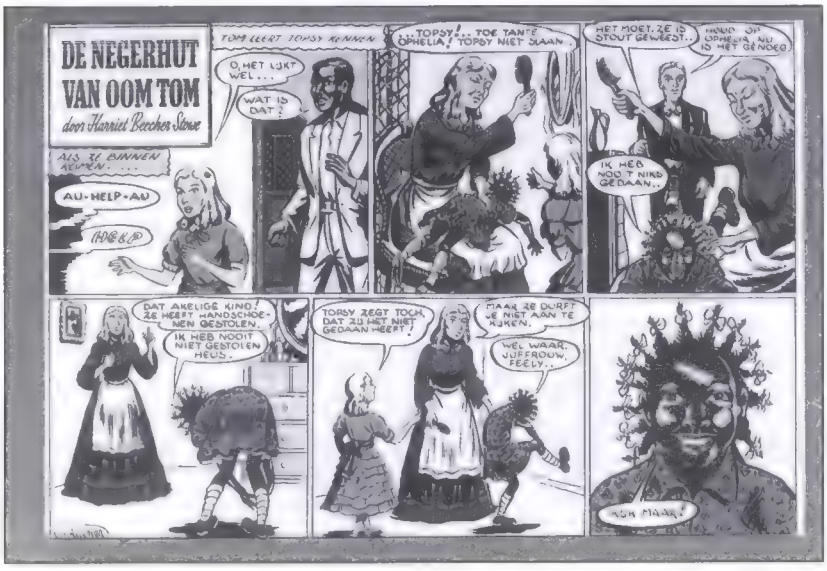
DE NEGERHUT VAN OOM TOM
door Harriet Beecher Stowe
TOM LEERT TOPSY KENNEN
O, HET LIJKT WEL...
WAT IS DAT?
TOPSY!... TOE TANTE OPHELIA! TOPSY NIET SLAAN
HET MOET ZE IS STOUT GEWEEST..
HOUD OP OPHELIA, NU IS HET GENOEG
IK HEB NOG T NIKS GEDAAN..
ALS ZE BINNEN KOMEN....
AU-HELP-AU
HOE K.P.
DAT AKELIGE KIND! ZE HEEFT HANDSCHOENEN GESTOLEN.
IK HEB NOOIT NIET GESTOLEN HEUS.
TOPSY ZEGT TOCH DAT ZE HET NIET GEDAAN HEEFT!
MAAR ZE DURFT ZE NIET AAN TE KIJKEN.
WEL WAAR, JUFFROUW, FEELY..
NUH MAAM!

De start

Begin 1956 verschijnen de eerste *Illustrated Classics* op de Nederlandse markt, tegelijk met zeven andere West-Europese landen. Waarom er als nummer 1 voor *Alice in Wonderland* werd gekozen, is een raadsel. Waarschijnlijk is deze titel doorgedrukt door de Engelse uitgever Thorpe & Porter, aangezien het in Engelstalige landen een bekend en succesvol verhaal is. In Europa was het bepaald geen succesvolle titel. Dat blijkt wel uit het feit dat hij in geen enkel West-Europees land (buiten Engeland) herdrukt is.

BOVEN - Verkoopmolen uit de jaren zeventig.

De distributie via Van Ditmar bleek ook geen succes. Die stuurde de boekjes naar de winkels zonder enige informatie over de opzet van deze nieuwe serie! De winkeliers behandelden de *Classics* als gewone tweewekelijkse tijdschriften en stuurden dus al snel de onverkochte exemplaren terug naar de distributeur. Dit had onder andere tot gevolg dat er nooit meer dan één of twee exemplaren in de winkels lagen. We zien dit later terug in het feit dat zes van de eerste tien titels nooit herdrukt zijn. Er kwamen er zoveel terug dat ze constant op de plank bleven liggen. De nummers 11 tot en met 52 werden wel allemaal herdrukt! Dit laat zich dan weer verklaren doordat vanaf 1 april 1957 Roord onder druk van de Engelse uitgever toch een eigen Nederlandse uitgeverij voor *Classics* begon. Classics Nederland was de naam waaronder alles nu vanuit Bussum in eigen hand werd genomen, met name de promotie. In het begin bezocht Roord de winkels zelf, later deden de verkopers van Classics Nederland dat. Onder andere door middel van *Classics*-rekken en *Classics*-molens haalden zij de winkeliers over om grotere hoeveelheden *Classics* in voorraad te nemen.

Vanaf 1 december 1961 nam Roord ook de distributie onder zijn hoede, daar hij niet tevreden was met de resultaten van de bestaande distributeurs. Deze distributeurs wilden geen nieuwe eend in hun bijt en stapten naar de rechter. Roord won en drie maanden later was de circulatie van de *Classics* in Nederland verdubbeld! Uiteindelijk zou dit uitgroeien tot een distributieapparaat van meer dan twintig medewerkers. Dat functioneerde zelfs zo succesvol dat Classics Internationaal Roord vroeg om dit eveneens voor West-Duitsland op te zetten, aangezien de verkoopresultaten daar ook te wensen over lieten.

Beeldspraak

Eén van de middelen die Gerard Roord gebruikte om Illustrated Classics *in Nederland te promoten was de nieuwsbrief* Beeldspraak, *die hij maandelijks naar de wederverkopers zond. Deze nieuwsbrief begon in 1957 en bestond behalve uit aankondigingen van nieuwe titels of nieuwe series waarmee gestart werd, ook uit allerlei leuke wetenswaardigheden over* Classics. *Zo lezen we bij voorbeeld in het nummer van september 1957 hoe je als winkelier optimaal gebruik kan maken van het nieuwe* Classics-*muurrek!*
En in de nieuwsbrief van december 1957 lezen we dat er in augustus 1957 in één maand tijd 700.000 Britse Classics *verkocht waren. En verder staat in datzelfde nummer dat een tijdschriftenwinkel in Denemarken bij het Kronenburgkasteel (het Hamlet-kasteel) duizend exemplaren van* Hamlet *verkocht had. Ze verkochten deze titel zowel in het Deens, als in het Engels, Duits, Nederlands, Zweeds en Noors. Kortom, een prachtig tijdsdocument.*

BEELD spraak

EEN MAANDELIJKSE DOSIS TIPS VOOR WEDERVERKOPERS
VAN ILLUSTRATED CLASSICS EN SPROOKJES IN BEELD
DIE U WORDT THUISBEZORGD DOOR CLASSICS NEDERLAND
POSTBUS 84 IN (BEELDSTAD) BUSSUM

NUMMER 2 AUGUSTUS 1957

Sprookjes in Pers

Begin april van dit jaar kwam het eerste deeltje van SPROOKJES IN BEELD uit en als U dit leest is nummer 8 alweer naar U onderweg. Onze serie begint geleidelijk aan bekendheid te krijgen. Een kleine moeilijkheid in het begin was de verkooptechniek. SPROOKJES IN BEELD moeten door de ouders voor hun kinderen worden gekocht, daar de kinderen in de leeftijdsgroep van ongeveer zes tot tien jaar (gelukkig) in het algemeen nog niet zoveel zakgeld hebben, dat zij de boekjes zelf kunnen kopen. Maar overal waar de ouders op de boekjes attent werden gemaakt (er even mee werken is zo belangrijk!), begint de verkoop al aardig op gang te komen. Trouwens, alleen het eerste boekje hoeft maar echt te worden „verkocht". Als de kinderen dit hebben gelezen, helpen ze hun ouders heus wel aan het bestaan van de andere deeltjes herinneren!
Enfin, op die verkooptechniek voor SPROOKJES IN BEELD komen wij in een volgend nummer nog wel eens uitvoeriger terug, deze maand wilden wij alleen wat recensies over deze nieuwe reeks aan U doorgeven. Dan heeft U meteen wat argumenten als U dat eerste SPROOKJE aan ouders verkoopt.....

..... Het geheel is goed verzorgd. Vooral is ook aandacht geschonken aan de tekst. De boekjes zou men als tegenhanger van de „beeldroman" kunnen beschouwen. Zonder bezwaar kan men deze SPROOKJES IN BEELD in de handen van onze jeugd geven.

-DE ROTTERDAMMER-

..... hierin is een fraaie combinatie gevonden van het prentenboek en de moderne techniek, want de plaatjes zijn duidelijk en aardig, de tekst beschaafd en goed uitgebalanceerd. Met deze SPROOKJES IN BEELD zal de uitgeverij Classics in Bussum zeker veel eer inleggen.

-HET VADERLAND-

..... tot de goede, de heel goede zelfs, behoren de SPROOKJES IN BEELD... een reeks die een bijzonder goede indruk maakt en uitmunt door mooie plaatjes en verzorgde tekst.

-OOST-BRABANT-

..... Niet alleen aan tekeningen en druk, maar ook aan de tekst is de grootst mogelijke zorg besteed, zodat deze gezellige boekjes zich zelf wel zullen propageren.

-NWE TILBURGSE COURANT-

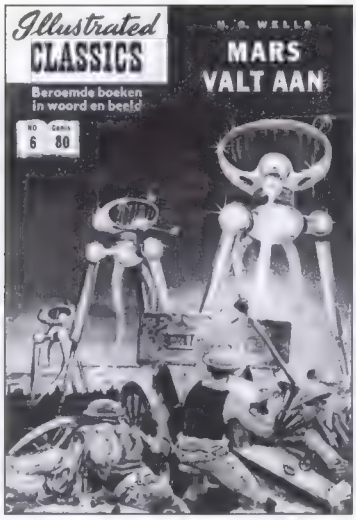

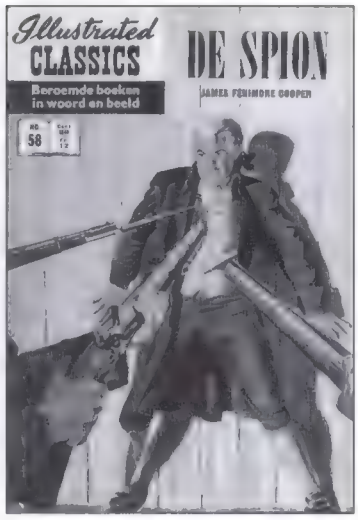

LINKSONDER - ***Prins en bedelknaap*** **werd gebruikt als promotienummer met een (nieuwe) dubieuze achterkant.**

RECHTSONDER - ***De drie musketiers*** **was in Amerika deel 1, maar in Nederland pas deel 85, omdat het nieuwe artwork niet eerder klaar was.**

De Premium-edities

In 1956 werden de nummers 18 t/m 21 De prins en de bedelknaap, Huckleberry Finn, 20.000 Mijlen onder zee *en* Het geheimzinnige eiland *zonder prijsopdruk en met een afwijkende achterkant. aangeboden bij Blue-Bandmargarine. Je moest vier zegels van de verpakking sparen en dan mocht je één van de vier titels uitkiezen. Dat deze actie weinig succes had, blijkt wel uit het feit dat Gerard Roord later de ongebruikte exemplaren weer terug kon kopen. De uitgever plakte een promotionele tekst over de gedrukte achterkant en de aldus verkregen exemplaren werden onder andere op lagere scholen gratis weggegeven. In de tekst op deze nieuwe achterkant werd de culturele waarde van de* Classics *verheerlijkt en zette men zich af tegen de 'waardeloze beeldromans'! Ook in Nederland uitte men in die dagen namelijk nogal wat kritiek op de 'gewone' strips, en daar maakte de uitgever dankbaar gebruik van.*
In het begin van de zeventiger jaren werden de Classics *nog een keer als premium gebruikt. De Gulf Oil Company liet zes succesvolle titels herdrukken in een speciale huisstijl. De boekjes waren alleen bij de Gulf-pompstations te koop voor slechts 0,50 per stuk. Of het deze keer wel een succes was vertelt het verhaal niet, wel zie je de boekjes nog regelmatig aangeboden op verzamelbeurzen.*

De nieuwe versies

Maar laten we terug gaan naar 1956 toen de eerste deeltjes op de Nederlandse markt uitkwamen. De volgorde van publicaties blijft een verwarrend geheel. Het zal wel te maken hebben gehad met de beschikbaarheid van het nieuwe artwork vanuit Amerika. Een ijzersterke titel als bij voorbeeld *De drie Musketiers* kon pas als nummer 85 verschijnen omdat het nieuwe artwork niet eerder klaar was! Eigenlijk wilde men in Amerika alle oude titels uit de Amerikaanse serie speciaal voor de Europese markt van nieuwe bewerkingen en nieuw tekenwerk voorzien, maar dat bleek financieel niet haalbaar. En dus zaten we in Nederland met verminkte (zie het voorgaande artikel) en gedateerde versies van titels als *De prins en de bedelknaap, De spion, De avonturen van Marco Polo* en *Silas Marner*. Wat de herdrukken betreft ging dat als volgt: Als een land een herdruk van een bepaalde titel wilde, dan

AUSTRALIË: CLASSICS ILLUSTRATED • BELGIË: ILLUSTRATED CLASSICS - CLASSIQUES ILLUSTRÉS • NEDERLAND: ILLUSTRATED CLASSICS
DUITSLAND: ILLUSTRIERTE KLASSIKER • ENGELAND: CLASSICS ILLUSTRATED • FINLAND: KUVITETTUJA KLASSIKKOJA • FRANKRIJK: CLASSIQUES ILLUSTRÉS • LUXEMBURG: ILLUSTRIERTE KLASSIKER
U.S.A.: CLASSICS ILLUSTRATED • IJSLAND: SIGILDAR SÖGUR • Z.-AFRIKA: CLASSICS ILLUSTRATED • ZWEDEN: ILLUSTRERADE KLASSIKER • ZWITSERLAND: ILLUSTRIERTE KLASSIKER - CLASSIQUES ILLUSTRÉS
DENEMARKEN: ILLUSTREREDE KLASSIKERE • NOORWEGEN: ILLUSTRERTE KLASSIKERE • OOSTENRIJK: ILLUSTRIERTE KLASSIKER
ILLUSTRATED CLASSICS: REVOLUTIONAIR IDEE
Het is nu al weer meer dan 20 jaar geleden dat Al Kanter, een uitgever van medische boeken in de Verenigde Staten, iets positiefs wilde stellen tegenover de waardeloze beeldromans, waarmee de Amerikaanse markt toen al overstroomd was. Velen braken er zich het hoofd over hoe de aandacht van de opgroeiende jeugd weer kon worden gevestigd op de vele grote romantische verhalen uit de wereldliteratuur. Veel was geprobeerd, doch zonder zichtbare resultaten. Toen kwam Al Kanter op het revolutionaire idee om van enkele boeken, waarvan bijna alle jongeren wel de titel doch niet de inhoud kenden, een bewerking als beeldverhaal te laten maken. Zelfs in Amerika stond men huiverig tegenover deze gedachte. Het duurde enige jaren voordat Illustrated Classics erkenning vonden, vooral bij ouders en opvoeders. Doch naar gelang de reeks zich uitbreidde, nam ook de belangstelling voor Illustrated Classics toe. Nu vinden elk jaar miljoenen exemplaren hun weg naar de jeugdige lezers en Illustrated Classics zijn de enige beeldverhalen die de jeugd mee naar school mag nemen.
Thans worden Illustrated Classics over de hele wereld door de opgroeiende jeugd (en niet door haar alleen!) gelezen. Er verschijnen edities in Australië, Zuid-Afrika en alle Westeuropese landen. Ook in Nederland neemt de lezerskring van maand tot maand toe.
Hoewel elk deeltje gemiddeld 7000 woorden tekst bevat zijn Illustrated Classics, het zij uitdrukkelijk herhaald, niet bedoeld als vervanging van het boek. Het is de oprechte hoop van de uitgevers dat door Illustrated Classics de belangstelling van de lezers voor het oorspronkelijke werk zal worden gewekt. Elk deeltje bevat bovendien een beknopte levensbeschrijving van de auteur en een overzicht van diens werk.
Hiernaast vindt U een volledige lijst van de in Nederland verschenen titels. Deze wordt elke maand met twee nieuwe titels uitgebreid.
CLASSICS NEDERLAND - POSTBUS 84 - BUSSUM
VRAAG Uw boek- of tijdschriftenhandelaar naar de volgende deeltjes:
1. ALICE IN WONDERLAND
2. DE REIS NAAR DE MAAN
3. KIT CARSON
4. HAMLET
5. DANIEL BOONE
6. MARS VALT AAN
7. IK VANG DIEREN
8. WILLEM TELL
9. DE MUITERIJ OP DE BOUNTY
10. ZO VOND IK LIVINGSTONE
11. JEANNE D'ARC
12. DAVY CROCKETT
13. ILLIAS
14. DE RODE PIRAAT
15. BUFFALO BILL
16. DE TALISMAN
17. MOBY DICK
18. PRINS EN BEDELKNAAP
19. HUCKLEBERRY FINN
20. 20.000 MIJLEN ONDER ZEE
21. HET GEHEIMZINNIGE EILAND
22. MACBETH
23. HET SCHATEILAND
24. DE RIDDERS VAN DE TAFELRONDE
25. DE ODYSSEE
26. DE MIJNEN VAN KONING SALOMO
27. WILDE BILL HICKOK
28. CAESAR'S OVERWINNINGEN
29. WILDE DIEREN OP BESTELLING
30. IN LONDEN EN PARIJS
31. ROBINSON CRUSOE
32. DE HUIFKAR
33. DE HUT VAN OOM TOM
34. ROMEO EN JULIA
35. WATERLOO
36. DE WEG NAAR HET WESTEN
37. ROB ROY
38. IVANHOE
39. DE PRAIRIE
40. DE GRAAF VAN MONTE CRISTO
41. ROBIN HOOD
42. WITTAND
43. DE ORKAAN
44. NAAR HET MIDDEN DER AARDE
45. ONDER TWEE VLAGGEN
46. REIS NAAR DE TOEKOMST
47. DE KLEINE WILDE
48. DE WERELD ROND IN 80 DAGEN
49. DE ZEEWOLF
50. DE NEDERLAAG
51. ONTVOERD
52. DE ROEP DER WILDERNIS
53. DE ZWARTE TULP
54. HET DONKERE FREGAT
55. OP JACHT NAAR AVONTUUR
56. DE MAN MET HET IJZEREN MASKER
57. MANNEN TEGEN WIND EN WATER
58. DE SPION
Illustrated Classics
zijn verkrijgbaar bij vooruitstrevende boekverkopers, bij de tijdschriftenhandel en in alle kiosken.
De prijs per deeltje bedraagt f 0,80
Dit exemplaar ter kennismaking werd U aangeboden door
Wij hebben steeds de volledige serie in voorraad.

U KUNT ME EEN DIENST BEWIJZEN. IK WIL DIE VERGUNNING VAN DE KARDINAAL GRAAG VAN U HEBBEN.
HA, HA ! U MAAKT ZEKER EEN GRAPJE. LAAT ME DOOR, MENEER.
IK LAAT U NIET DOOR !
DE MAN TROK ZIJN DEGEN EN DEED EEN WOEDENDE UITVAL NAAR D'ARTAGNAN.
D'ARTAGNAN STELDE HEM SNEL BUITEN GEVECHT EN HAALDE DE VERGUNNING UIT ZIJN ZAK.

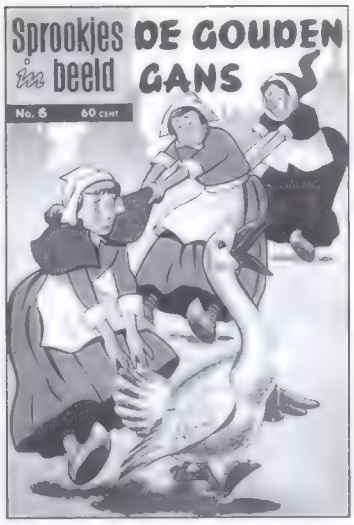

VAN LINKS NAAR RECHTS - Sensatie en kwaliteit gingen in het begin hand in hand.

Eén van de zes toptitels uit de Nederlandse reeks die werden herdrukt in een speciale 'Gulf Oil'-vormgeving.

De Nederlandse versie van *De spion* had 16 pagina's minder dan de oorspronkelijke Amerikaanse versie.

The Deerslayer werd nooit in Nederland uitgebracht, maar wel in West-Duitsland.

Het eerste *Extra Editie*-deeltje - *Land, goud en indianen* - kwam in 1958 in Nederland uit.

Sprookjes in Beeld was de serie die naast *Illustrated Classics* ook in Nederland goed aansloeg.

RECHTSONDER - Stempelboekje van Planta-margarine om *Classics* te sparen.

moesten er minstens drie andere landen mee instemmen, anders werd de titel niet in herdruk genomen.
Er is altijd veel gespeculeerd over het 'waarom' achter het niet in Nederland uitbrengen van 26 titels uit de Amerikaanse serie. Sommige van die titels, bijvoorbeeld *The Crisis, Dr. Jekyll and Mr. Hyde, The Deerslayer, The Pioneers* en *King of the Khyber Riffles,* werden wel in de andere landen van de gezamenlijke series uitgebracht. Waarom deze *niet* in Nederland uitkwamen, is niet duidelijk. Van veel andere titels weten we wel de oorzaak; dit had namelijk te maken met auteursrechten. Aanvankelijk werden in Amerika alleen titels vrij van auteursrechten gekozen (*public domain*) maar soms bleek dit niet mogelijk. Over titels als bij voorbeeld *Sherlock Holmes* van Arthur Conan Doyle en *Jungle Book* van Rudyard Kipling moesten wel degelijk rechten betaald worden. Dit vonden veel van de Europese uitgevers een onoverkomelijk bezwaar, de winst per boekje was toch al niet bijster hoog. Andere titels zoals *Three Famous Mysteries, Mysteries, Mysteries of Paris* en *Cloister and the Hearth* waren waarschijnlijk niet goed genoeg om in Europa uit te brengen.

Afvallers en nieuwkomers

Het eerste land dat uit de boot viel was IJsland. De uitgever hield het in 1957 na amper 26 titels al voor gezien. Daar staat tegenover dat in datzelfde jaar Finland zich aansloot bij de gezamenlijke Europese series. De Finse nummer 1 is de Nederlandse nummer 25. Ook opvallend is dat veel herdrukken in Engeland/Australië/Nieuw Zeeland 'meelopers' zijn van de gezamenlijke Europese series. Zo zie je dat *dezelfde* druk gelijktijdig een eerste en een herdruk kan zijn! Het volgende land dat afviel was Frankrijk. Daar stopte de uitgever na 68 deeltjes. Waarschijnlijk was Frankrijk al eerder uit de gezamenlijke series gestapt en zijn de laatste titels in het land zelf gedrukt. Als verschillende uitgevers internationaal samenwerken, gaat dat wel eens fout.
Ondertussen liep het in Nederland en ook in landen als Denemarken, Zweden, Noorwegen en West-Duitsland juist erg goed met de *Classics*. Steeds meer Nederlandse winkels - naast boekwinkels bij voorbeeld ook tabaks-, snoep- en speelgoedwinkels - verkochten *Classics*. De nieuwe series uit Amerika werden ook in Europa uitgebracht. In 1957 begon men al met de serie *Sprookjes in beeld* die ook in Nederland behoorlijk succes boekte. In 1958 kwam hier de eerste *Extra Editie* op de markt: *Land, goud en indianen*. Eigenlijk was dit al het tweede nummer, maar de echte *1: Blazing The Trails West* werd alleen in Zweden uitgebracht. Later zou deze titel nog wel als herdruk in de serie *Aktuele Editie* opduiken onder de naam *De trek naar het Westen*.

Het raadsel van de negen verdwenen titels

Als je in de Stripkatalogus *van Hans Matla bij de* Illustrated Classics *kijkt en dan vooral op de jaartallen achter de titels let, dan valt het op dat er van 1967 tot 1970 geen nieuwe titels verschenen zijn. In werkelijkheid ging de serie echter in zijn normale frequentie door, maar om de één of andere reden had Nederland afgehaakt. Je zou kunnen zeggen dat Nederland in 1967 met het uitkomen van* 189: De Partizanenleider *de serie beëindigd had en dat men in 1970 met* 190: De jonge Carthager *de draad weer oppakte. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat er in die periode nogal wat onduidelijkheden bestonden over het eigendomsrecht van de Internationale Classics Group en de daaruit volgende wrijvingen tussen de verschillende participerende landen. Hoe dan ook, in die periode liepen we negen titels mis die in de andere overgebleven landen wel werden uitgegeven. Zeven hiervan in Duitsland, acht in Denemarken en de volledige negen nummers in Noorwegen en Zweden. De titels doen het mooiste vermoeden, maar ook hier is sprake van dezelfde matige kwaliteit van het tekenwerk. Die titels zijn:* Francis Drake en de Spaanse Armada, Christopher Columbus, De koningspiraat, De slag om de Levant, Reizen naar Canada, De ridder en de heks, De slag om Jeruzalem, De Birmaspoorweg *en* De zoektocht naar de Heilige Graal. *Vooral* De ridder en de heks *en* De slag om Jeruzalem *zijn erg zeldzaam omdat ze alleen in Noorwegen en Zweden zijn uitgebracht.*

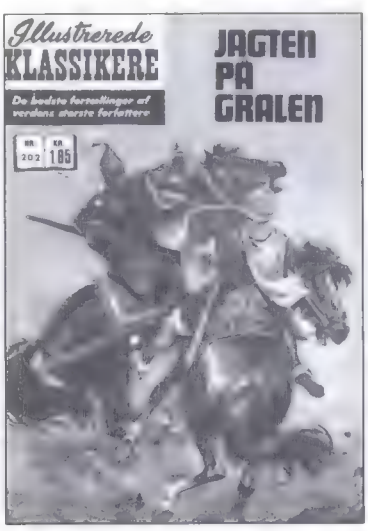

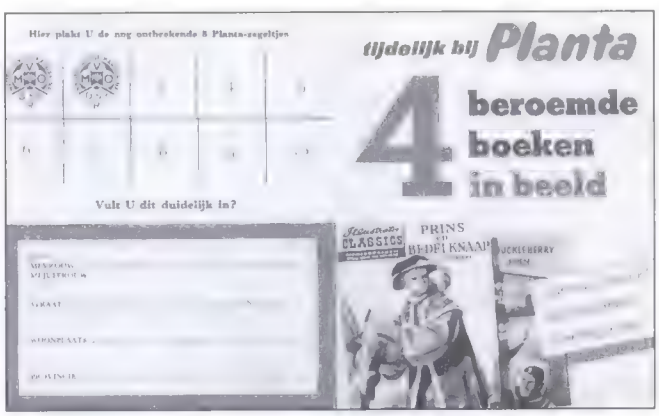

LINKS - De serie *Wereld in Beeld* werd ook in Nederland geen succes. *De zoektocht naar de heilige graal*, één van die geheimzinnige negen titels die niet in Nederland werden uitgebracht, maar wel in de andere landen van de gezamenlijke series.

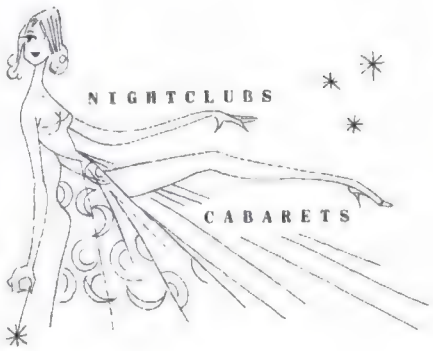

De jaarlijkse conventies

Van 1957 tot 1961 hield men één keer per jaar een zogenaamde Classics-*conventie, waar de uitgevers uit alle landen van de gezamenlijke series bijeen kwamen. Het doel hiervan was het onderling overleg, onder andere over nieuwe titels, herdrukken en nieuwe series. Daarnaast was het de opzet om de contacten tussen de diverse deelnemers te verstevigen. Een souvenir-boekje begeleidde deze conventies. Hierin stond allerlei aardige informatie, bij voorbeeld een begroetingsstukje door Albert Kanter waarin hij zich verontschuldigde voor zijn afwezigheid. De conventie van 1960 greep van 10–14 april plaats in het Hotel Americain in Amsterdam, en alle deelnemers aan deze conventie (voor het eerst mochten echtgenotes meel) kregen een welkomstpakket met onder andere een mapje souvenir-foto's van Amsterdam en een grammofoonplaatje* (Aan de Amsterdamse grachten) *met de Engelse tekst op papier. Ja, dat waren nog eens tijden!*

BOVEN - Op het programma van de conventie stonden ondermeer uitstapjes naar het Rijksmuseum, Keukenhof en Marken, een boottocht door de Amsterdamse grachten, een lunch in het Lido en een dag winkelen voor de aanhang en avondjes uit. 'Pappa Klassiker' Albert L. Kanter was helaas verhinderd.

De laatste nieuwe serie van Albert Kanter die hier nog uitgebracht werd, was in 1959 *Wereld in beeld*, de jeugdencyclopedie in losse deeltjes. Evenals in Amerika bleek deze laatste serie in Nederland bepaald geen groot succes, waarschijnlijk omdat de educatieve waarde groter was dan de ontspanningswaarde.

Het probleem van nieuwe titels

Toen de West-Europese *Classics* verschenen had men in Amerika al 130 titels uitgegeven. Er was dus keuze genoeg voor de Europese uitgevers, maar zoals we al gezien hebben, moesten ze eerst wachten tot de nieuwe versies klaar waren. In Europa werden zelfs de titels die in Amerika bij gebrek aan succes niet meer voor een herdruk in aanmerking kwamen, opnieuw uitgegeven. Tegen het eind van 1961 was het verschil al teruggelopen tot twintig titels. En toen ook de productie van nieuwe titels in Amerika geheel gestopt werd, zaten uitgevers in Europa met een serieus probleem. Hier liep de serie immers wel goed en bestond er een grote behoefte aan nieuwe titels.

Op één van de internationale ontmoetingen tussen de uitgevers van de verschillende landen werden deze problemen besproken. Zij kwamen met de suggestie om ieder participerend land zijn eigen 'nationale' *Classics* aan de serie te laten bijdragen. Deze zouden dan - om de sfeer van de boeken goed te treffen - door bewerkers en tekenaars van eigen bodem moeten worden gecreëerd. (Stel je eens voor: *Het dagboek van Anne Frank* of *De Gijsbrecht van Amstel* getekend door Hans Kresse!) Deze spannende ideeën zouden echter nooit gerealiseerd worden.

Zoals we al gelezen hebben in het eerste artikel verhuisde Bill Kanter in 1961 naar Engeland om daar de productie van nieuwe titels op zich te nemen. In zijn boek *The International Book of Comics* beschrijft de Engelse tekenaar en stripkenner Dennis Gifford hoe in Engeland een studio opgezet werd om de productie van nieuwe *Classics*-titels uit te voeren. Het drukwerk van de nieuwe titels werd echter (sinds nummer 73) nog steeds in Zweden gedaan. Uiteindelijk realiseerde de Engelse studio slechts enkele titels: Norman Light tekende *De duivel aan boord* en *De hond van de woudloper*, Mick Angelo deed *Nachten vol verschrikking*, *De goudkever* en *Het spook van Canterville*. Dennis Gifford zelf deed *De avonturen van Baron Munchhausen*, en Jennifer Robertson was verantwoordelijk voor *Alice in Spiegelland*.

Waarschijnlijk is het artwork van *De Aeneïs* en *De Argonauten* nog in Amerika vervaardigd, gezien het feit dat het hier nog om edities van 48 bladzijden gaat. Bij de hiervóór genoemde titels was dat aantal al teruggebracht tot 32 bladzijden, wat hierna de standaard zou blijven.

Na het mislukte Engelse avontuur werd ook de productie van nieuwe titels overgeheveld naar Zweden. In dat land vond dus voortaan het voorbereiden en het drukken plaats, voornamelijk gedaan door één man: Bo All. De ideeën voor de nieuwe titels en de bewerkingen hiervan bleven echter uit Amerika komen. Het artwork kwam voornamelijk uit Spanje.

Bill Kanter vroeg vanuit Londen of Al Sundel, die de laatste Amerikaanse titels had bewerkt, dit ook voor de nieuwe Europese titels wilde doen. Sundel zocht de nieuwe titels uit, bewerkte ze en zond dit naar Zweden, van waaruit de scripts naar Spanje werden gestuurd. Daar vervaardigde een groep Spaanse tekenaars (een studio) het artwork, dat zij daarna weer naar Zweden terugstuurde voor verdere productie en het drukken. (Titels als *Het schip Vasa*, *De koningsring*, *Hrolf Kraki* en *De berenjacht* werden geheel in Zweden gecreëerd.)

Nadat men in 1975 met de Europese uitgaven was gestopt, ging deze studio in Spanje dapper door met een nieuwe serie bewerkingen van meesterwerken uit de wereldliteratuur. De Spaanse uitgever Bruguera bracht deze serie uit onder de naam *Joyas Literarias Juveniles*. Die strips zijn gedeeltelijk ook in Nederland uitgekomen onder de (vreselijke) naam: *Toppers in strip*. De kwaliteit van het tekenwerk van deze Spaanse illustratoren laat zich het best omschrijven als zeer middelmatig en erg onpersoonlijk.

RECHTS - *Het spook van Canterville* en *De hond van de woudloper* zijn twee van de titels die geheel in Engeland vervaardigd werden.

ERNAAST - *Christopher Columbus* is wel verschenen in West-Duitsland, maar niet in Nederland.

GEHEEL RECHTS - *The United Nations*, in de Verenigde Staten alléén verkrijgbaar bij de Verenigde Naties in New York.

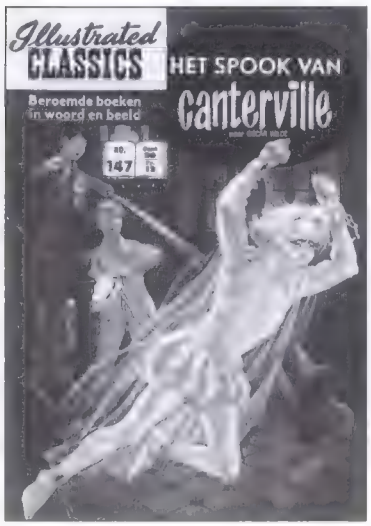

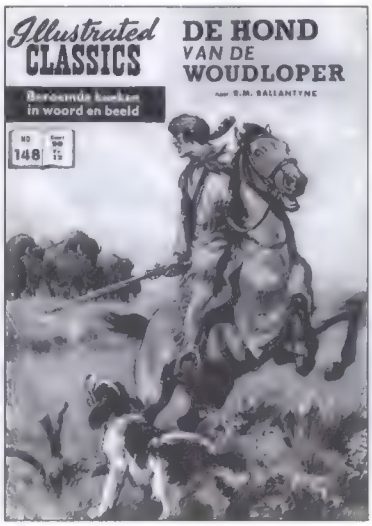

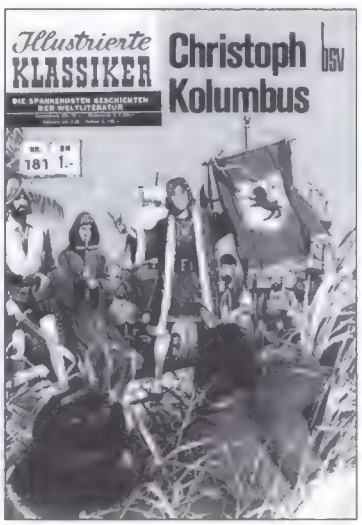

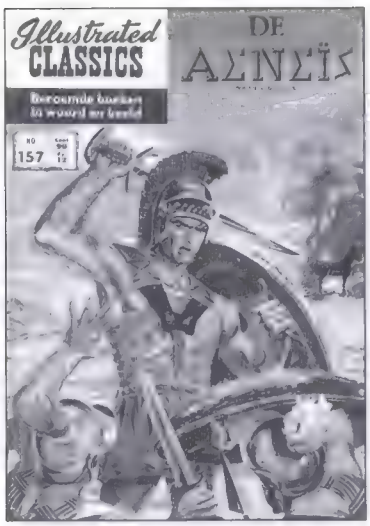

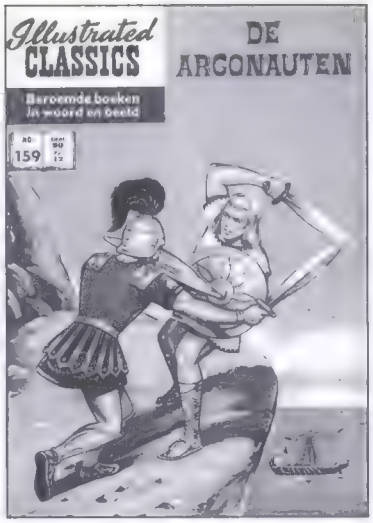

GEHEEL LINKS - ***De Aeneïs*** en ***De Argonauten*** werden waarschijnlijk speciaal in de Verenigde Staten vervaardigd voor de Europese markt.

ERNAAST - ***Toppers in Strip***, oorspronkelijk een Spaanse serie, werd getekend door dezelfde illustratoren die ook de latere *Classics*-deeltjes getekend hebben.

Ook de bewerkingen van Sundel kunnen hier verder niets positiefs aan bijdragen.
Zoals Gerard Roord zelf zei in een interview uit 1992 in *The Classics Collector*: 'Het idee was fout. Te laat werd ontdekt (tegen hoge kosten) dat de goede uitstraling van het Amerikaanse artwork niet vervangen kon worden door het middelmatige 'provinciaalse' artwork uit Europa. En dat we eerder toe hadden moeten geven dat er misschien maar 200 literaire meesterwerken bestaan die over de hele wereld bekend zijn. Dit is wat de ondergang van de *Illustrated Classics* in Europa inluidde en dat kon niet gecompenseerd worden door het herdrukken van de succesvolle Amerikaanse titels.'

Problemen met de internationale holding

Zoals vermeld vielen IJsland en Frankrijk als eersten uit de boot van het West-Europese samenwerkingsverband. De volgenden die het Classics-schip verlieten, waren vreemd genoeg de Engelsen. En wel in 1964 met als laatste echte *Classic* nummer 163 - *The Argonauts*. Hierna verschenen nog de zogenaamde *Double Duo's*. Deze *Double Duo*-uitgaven bestonden per deel uit twee nieuwe titels. Er zijn er in totaal 12 verschenen, dus 24 van de nieuwe Europese titels die na *The Argonauts* in West-Europa zijn uitgebracht, zijn ook in Groot-Brittanië verschenen, zij het in een andere vorm. Toch merkwaardig als je bedenkt dat het idee voor de gezamenlijke Europese series in Engeland geboren is.
Finland stopte in 1968 met als laatste deeltje *Christopher Columbus*, en West-Duitsland stopte in 1972 met als laatste deeltje *Met Lee in Virginia*. Uiteindelijk hielden

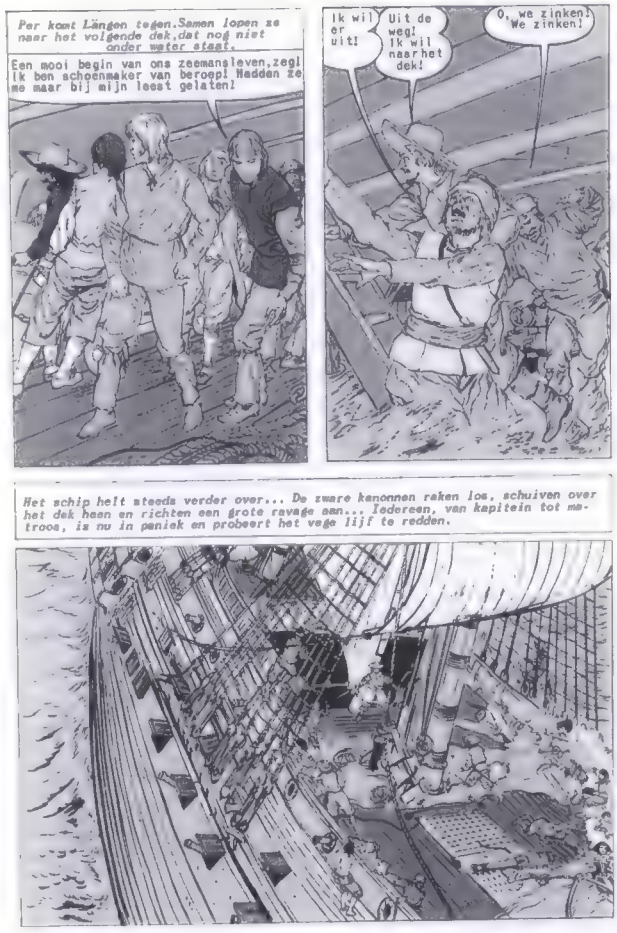
Per kant Langen tegen. Samen lopen ze naar het volgende dek, dat nog niet onder water staat.
Een mooi begin van ons zeemansleven, zegt Ik ben schoenmaker van beroep! Hadden ze me maar bij mijn leest gelaten!
Ik wil er uit!
Uit de weg! Ik wil naar het dek!
O, we zinken! We zinken!
Het schip helt steeds verder over... De zware kanonnen raken los, schuiven over het dek heen en richten een grote ravage aan... Iedereen, van kapitein tot matroos, is nu in paniek en probeert het vege lijf te redden.

Het schip Vasa werd, net als ***Hrolf Kraki***, geheel in Zweden gecreëerd.

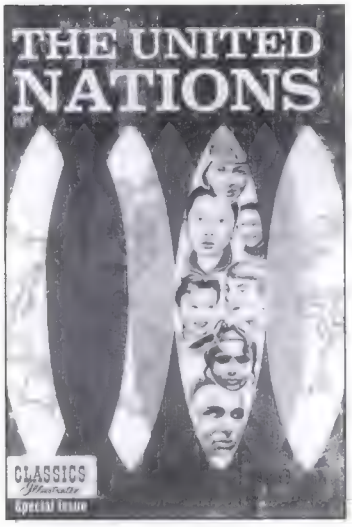

De Eerste Wereldoorlog en De Verenigde Naties

De twee laatste titels van de Extra Editie*-serie zijn bijzonder, allereerst omdat ze officieel nooit in Amerika zijn uitgebracht, maar wel in dat land vervaardigd zijn. Waarschijnlijk vormde het de bedoeling om* De Eerste Wereldoorlog *in Amerika uit te brengen, maar doordat de organisatie op sterven na dood lag, is het er nooit van gekomen. Over wie het artwork vervaardigd heeft, bestaat nogal wat onduidelijkheid, de Duitse stripcatalogus heeft het over Kirby, Crandall en George Evans. Maar dat klopt dus niet, het meeste tekenwerk is van Angelo Torres, die we ook kennen van* Illustrated Classics 125: De Man op de Rotsen *en die ook meewerkte aan de* Extra Editie *over de Tweede Wereldoorlog. De bewerking is overduidelijk van Al Sundel, die dan ook de meeste bewerkingen voor de* Extra Editie *en de* Wereld in beeld*-series heeft gedaan.*
Het laatste deel van de Extra Editie*-serie,* De Verenigde Naties *is nog vreemder, ook hiervoor werd het artwork in Amerika vervaardigd en wel door Evans, Torres en Bruno Premiani. Hoewel oorspronkelijk bedoeld als* Wereld in beeld*-deeltje, werd* De Verenigde Naties *toch als* Extra Editie *uitgebracht, eenvoudig omdat de* Wereld in beeld*-serie al gestopt was. Met als gevolg dat dit het enige deeltje met 64 pagina's in de serie is. Dit boekje is nooit officieel in Amerika als een* Special Edition *uitgebracht, maar was wel verkrijgbaar in een Engelse vertaling bij de Verenigde Naties in Amerika als onderdeel van hun promotionele activiteiten. Dat het hier om een vertaling van de Europese versie gaat, blijk wel uit het feit dat dit boekje net als de Europese edities in Noorwegen gedrukt is.*

De Nederlandse vertalingen

Op de vertalingen van de Illustrated Classics *van het Engels naar het Nederlands valt wel het één en ander aan te merken. Gerard Roord en Martin Deelen voerden het vertaalwerk uit, zoals eerder vermeld. De kwaliteit hiervan is op zijn zachtst gezegd niet altijd even goed. We kunnen hier natuurlijk niet op de verschillende vertalingen ingaan, maar een goed voorbeeld van de instelling waarmee een en ander werd gedaan, zijn de vertalingen van de titels. In Amerika hadden de boekjes altijd exact dezelfde titel als het originele werk, dit om de kwaliteitsuitstraling van de serie te benadrukken. Een beroemd boek als H.G. Wells'* War of the Worlds *zou dus in Nederland net als het oorspronkelijke werk* Oorlog tussen de werelden *moeten heten. Maar nee, zo'n titel verkoopt niet lekker, dus daar maken we van:* Mars valt aan. *Lekker sensationeel! Nog erger, van dezelfde schrijver* The Timemachine *wordt* Reis naar de toekomst.

En zo kunnen we nog wel even doorgaan. Later zagen de vertalers dat waarschijnlijk zelf ook in en namen ze de titels serieuzer. Bij voorbeeld The Food of the Gods *- weer van dezelfde schrijver - werd nu (zoals het hoort)* De spijs der goden, *en niet zoals in Duitsland* Die Riesen kommen!. *Maar een prachtig boek van Frank Norris,* The Octopus *over de macht van de Amerikaanse spoorwegen, kreeg weer een vreselijke pulptitel:* Het sein staat op roof. *Het blijft het verhaal van de gemiste kansen.*

RECHTS - ***Dr. No*** **werd in Nederland als *Beeldscherm Detective* uitgebracht, maar in Groot-Brittanië en Griekenland als gewone *Classic*.**

ONDER - ***De spijs der goden*** **werd in West-Duitsland met de vreselijke titel *Die Riesen Kommen* uitgebracht.**

BOVEN - ***Erik Vuuroog*** **was echt het laatste deeltje dat in 1976 in Zweden, Noorwegen, Denemarken en Nederland werd uitgebracht.**

RECHTS - **Duidelijk werd gemaakt dat het verzamelen van de wereldliteratuur een wereldzaak was.**

Dear Jan . . .
Cher Piet . . .
Lieber Kees . . .

Behalve in Nederland verschijnen ILLUSTRATED CLASSICS ook in de volgende andere landen van Europa: België, Denemarken, West-Duitsland, Frankrijk, Engeland, Finland, Noorwegen, Zweden, Oostenrijk en Zwitserland. Nu gebeurt het nog al eens dat jongelui uit die andere landen vragen om een adres van een jongen of meisje in Nederland, waarmee ze zouden kunnen corresponderen.

Uit deze correspondentie kunnen vaak leuke contacten ontstaan. Misschien heb je er zelf ook al eens over gedacht om met iemand in het buitenland te gaan corresponderen, maar wist je niet hoe je zoiets moest aanpakken.

De zeer internationale ILLUSTRATED CLASSICS familie biedt daartoe volop gelegenheid. Als je dus iets voelt voor het idee, stuur ons dan een briefkaart met de volgende gegevens:

- ★ *voornaam, naam en adres — jongen of meisje*
- ★ *leeftijd en speciale hobbies*
- ★ *of je wilt corresponderen met jongen of meisje*
- ★ *aan welke taal je de voorkeur geeft*

Adresseer de briefkaart aan CLASSICS NEDERLAND, postbus 84, Bussum. Wij zullen dan trachten je met een correspondentie vriend(in) in contact te brengen.

Illustrated
CLASSICS

JEUGD-REEKS
VOOR
EUROPA

maar vier landen het tot het eind vol. *Erik Vuuroog* was echt het laatste deeltje dat in Zweden, Noorwegen, Denemarken en Nederland werd uitgebracht.

Het uiteenvallen van de European Classics Group laat zich het best als volgt beschrijven. Na het wegvallen van uitgeverij Gilberton in Amerika veranderde er nogal wat aan de organisatie in Europa. Aan het eind van de jaren zestig was de belangrijkste aandeelhouder van de European Classics Group het Engelse National Comics. Na ongeveer een jaar verkocht deze zijn belang aan de Kinney Group, een samenwerkingsverband waar ook Warner Bros onder viel. Een hectische periode brak aan met veel veranderingen van eigendomsrecht in de internationale sfeer. Daarbij is belangrijk dat de Zweedse uitgever Williams Forlag rond 1970 de holdingmaatschappij voor heel West-Europa werd. De Zweden eisten dat alle *Classics*-uitgeverijen in alle West-Europese landen onder de naam Williams zouden gaan opereren! Deze situatie duurde tot 1974, hierna werd de naam Williams weer losgelaten. In sommige landen werden de rechten nu aan de individuele uitgeverijen verkocht. Ook Roord wist zich los te maken van de Europese organisatie. Vanaf 1974 heette zijn onderneming weer Classics Nederland. Na nog een kleine opleving in 1975 was het in 1976 voorgoed voorbij in Nederland, dat wil zeggen met de originele *Illustrated Classics*.

Allerlei andere stripseries op comicformaat, zoals *Tarzan*, *Superman*, *Batman* en *Hip Comics*, hadden die plaats nu binnen de eigen uitgeverij overgenomen. Classics Nederland was inmiddels uitgegroeid tot een groot distributie-apparaat, iedere maand gingen de nieuwe comics naar enige duizenden verkooppunten in Nederland en België. De stopzetting van *Illustrated Classics* had weinig gevolgen voor de totale omzet.

Zo zien we dat de *Illustrated Classics*, oorspronkelijk in Amerika opgezet als alternatief voor de *super-hero comics* en in Europa binnengehaald als een nieuw fenomeen (eerste strip op comicformaat), uiteindelijk zelf verdrongen werden door deze zo heftig bekritiseerde *super-hero comics*!

Epiloog

Aan het eind van de zeventiger jaren verkocht Roord zowel zijn distributie-onderneming als zijn uitgeverij. Na het uiteenvallen van Classics International in 1974 verloor hij het contact met zijn voormalige collega's aan beide kanten van de oceaan.

Wat overbleef waren de goede herinneringen en af en toe een kerstkaart. Zoals hij zelf zei in het al eerder aangehaalde interview: 'Het was het einde van een dertig jaar durend avontuur, waar we de beste jaren van ons leven aan gegeven hebben. Dat klinkt een beetje dramatisch, maar het is prachtig om te zien dat het product waar we zoveel tijd ingestoken hebben nog steeds tot de verbeelding spreekt en gezocht wordt door verzamelaars over de hele wereld.'

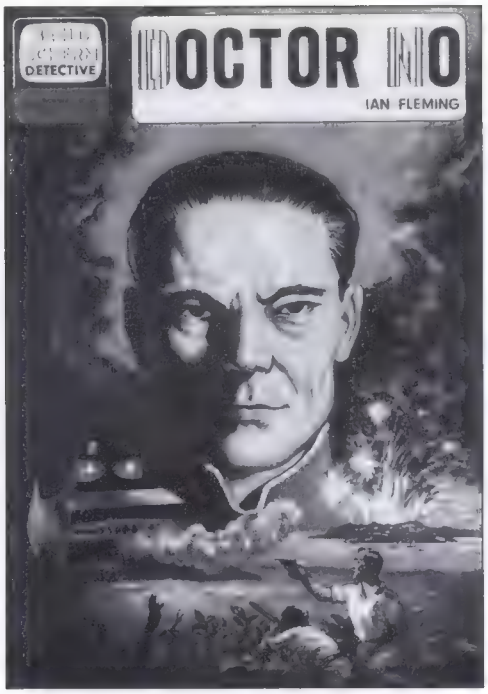

Dr. No

In de USA heeft heel lang het verhaal de ronde gedaan dat het artwork voor Dr. No *(James Bond) in Amerika vervaardigd was om uit te brengen als* Classics Illustrated. *Maar dat door het stopzetten van de nieuwe titels in Amerika in 1962 deze titel buiten de boot viel en naar Europa gezonden werd om daar op te duiken in een nieuwe serie getiteld* Beeldscherm Detective. *Dit verhaal klopt niet, alle Amerikaanse titels zijn op zijn minst 48 pagina's lang en* Dr. No *is 32 pagina's! Norman Nodel tekende* Dr. No *voor Dell Publishing om te verschijnen in de reeks* Dell Movie Classics, *maar om de één of andere reden is dit nooit gebeurd. Het artwork werd aan Europa doorverkocht waar het terecht kwam in de al eerder genoemde serie, behalve in Engeland en Griekenland waar* Dr. No *wel als* Illustrated Classic *uitkwam. Het zal wel iets te maken hebben met het feit dat Ian Fleming een Engelsman was. Hoe dan ook, die Britse* Classic 158a *is van alle niet Amerikaanse* Classics *de meest gezochte (door Amerikaanse verzamelaars), een* near mint *exemplaar brengt in Amerika al snel $500 op!!*

[BITS & PIECES → PAKKET]

Als je bij je drogist binnenstapt en vraagt naar Het Pretpakket, wat krijg je dan in handen gestopt? Juist, een doos met allerhande feestcondooms. Met ribbels en vleugels, met clownsgezichten of Batman-masker. Een heuse fundoos.

Als je op de middelbare school overgaat van de onderbouw naar de bovenbouw dan mag je kiezen. Wiskunde, scheikunde, natuurkunde, economie, enzovoorts. En als je het jezelf niet al te moeilijk wilt maken, dan kies je Het Pretpakket. Met veel gymnastiek, tekenen, handwerken en andere kunstnijverheid erin. Direct na het slagen wordt je toegelaten tot een sociale academie of de opleiding in de hedendaagse kunsten. Wellicht kun je ook nog onderwijzer worden. Echt een 'funny choice'.

Ga je op vakantie en loop je vooraf even binnen bij een willekeurige parfumerieketen, dan kun je bij de kassa voor twee-en-een-halve euro Het Pretpakket aanschaffen. Nota bene Het Vakantie Pretpakket. Met daarin een doosje kleurkrijt in vijf verschillende tinten, een mini-stripboekje gedrukt in een voormalig Oostblokland en een breekbaar zonneklepje. Allemaal voor de kleine. Plus een plastic schepje om jattende kleuters bij zijn stoepkrijt weg te meppen. Alles verpakt in een lamlendig emmertje met een netje. Onder het motto 'Heeft de kleine lol, dan tanken pa en ma zich vol!'. Een dubbelloops Pretpakket eigenlijk.

En mocht dit je nog niet voldoende zijn, dan adviseer ik je een zogenaamde tweedehands-boekwinkel binnen te stappen. Een kunststof omhulsel verbergt een stapel seksbladen. Het plastic is op haar beurt weer gerold in kleurige linten. De opdruk op de linten luidt, je raad het al, Het Grote Pretpakket. Lulliger kan het echt niet.

Van tijd tot tijd hoef je niet eens op zoek naar een Pretpakket. Albert Heyn, AKO, V&D, Bijenkorf, Hema, Etos, Gall & Gall, Blokker, C&A en alle andere landelijke winkelketens verkopen wel eens per jaar Het Pretpakket. Met cd's, schoenen, lotions of andere middle-of-the-road massaspul. Goedkoper, matiger, algemener, simpeler dan de aanduiding Het Pretpakket lukt niet. Zelfs de portier van een tweederangs reclamebureau is creatiever.

Op 29 augustus verschijnt een nieuw Asterix-album. Nou ja, nieuw. Veertien oude, korte verhalen moeten gebundeld de tijd naar het volgende Uderzo-album overbruggen. De Franse titel luidt 'La rentree gauloise'. De terugkeer van de Galliërs. In het Nederlands verschijnt dit album onder de titel Het Pretpakket.

Ik zeg niets meer. Ook niet tegen de uitgever.

Ben Bits

Illustrated Classics & wereldwijd & de nieuwe titels

DOOR ERNO TROMP

Naast de in het openingsartikel behandelde Amerikaanse *Classics* (de oorsprong) en de in het tweede artikel beschreven gezamenlijke West-Europese series, bestaan er wereldwijd nog heel wat landen waar de Classics ook zijn uitgebracht. Op zich is dit niet zo interessant; of je nu een Classic in het Nederlands hebt of een Classic in bij voorbeeld het Japans, het is en blijft hetzelfde artwork. Alleen de taal is anders. Het wordt natuurlijk wel interessant als een land verhalen uit de eigen cultuur aan de serie toegevoegd heeft of als de boekjes met nieuwe voorplaten werden uitgebracht. Die landen komen in dit derde artikel aan bod.

GEHEEL BOVEN - Advertentie voor *Illustrated Classics* in Singapore.

ERONDER - Drie verschillende logo's voor de Australische zwart/wit *Classics Illustrated*-serie.

Om te beginnen even een kleine opsomming van de wereldwijde verspreiding van de *Classics*: 36 (tot nu toe bekende) landen, 26 verschillende talen, meer dan 100 verschillende logo's, meer dan 150 verschillende *Classics*-series, meer dan 700 verschillende *Classics Illustrated*-titels, meer dan 10.000 verschillende edities en meer dan één miljard verkochte boekjes.

De landen waar de *Classics* zijn uitgebracht en door een uitgever werden vertegenwoordigd zijn: Canada, Australië, Brazilië, Nederland, Italië, Griekenland, Japan, Argentinië, Turkije, Groot-Brittannië, Mexico, West-Duitsland, Frankrijk, Noorwegen, IJsland, Denemarken, Nieuw-Zeeland, Zweden, Finland, Ierland, België, Hongkong, Singapore, India, Colombia, Filippijnen en Maleisië.

Landen waar de *Classics* alleen zijn gedistribueerd zijn: Luxemburg, Marokko, Zuid-Afrika, Chili, Oostenrijk, Zwitserland, Spanje en Joegoslavië.

In onderstaand overzicht worden landen behandeld waarvan bekend is dat er afwijkende titels of covers zijn uitgebracht.

Australië

De manier waarop de *Classics Illustrated* in Australië zijn uitgebracht, is een nachtmerrie voor iedere serieuze verzamelaar of onderzoeker; in de eerste serie - die van 1947 tot 1953 liep - hadden de boekjes géén nummers, géén datum en zelden een bestellijst voor oude nummers. Ze hadden papieren covers (van dezelfde kwaliteit als de binnenpagina's), zwart/wit-binnenwerk en hun uiterlijk veranderde voortdurend! Logo's, formaat, vorm, prijs, en dergelijke, ze waren nooit hetzelfde! Het is ook de enige buitenlandse serie met net als in Amerika een overgang van *Classic Comics* naar *Classics Illustrated* midden in de serie!

Eigenlijk was deze zwart/wit-serie de eerste echte buitenlandse serie, want de Canadese *Classic Comics* waren nog in Amerika gedrukt. De uitgever was Ayers & James Pty. in Sydney. De eerste deeltjes bleken nogal verminkt, omdat de uitgever op eigen initiatief het aantal bladzijden van 64 naar 48 had teruggebracht. Na ongeveer een jaar veranderde het formaat in oblong (zoals in Nederland bij voorbeeld *Eric de Noorman* en *Kapitein Rob*), wat op dat moment de trend in Australië was. In 1951 ging de uitgever over tot de *Giant Size Classic Comics*: 21x28cm, die veel groter zijn dan bij voorbeeld de Europese edities. Ook het aantal bladzijden veranderde voortdurend. Zo tellen bijvoorbeeld de oblong-edities 32 bladzijden, maar wel twee Amerikaanse bladzijden op één Australische bladzijde, dus eigenlijk 64 bladzijden! In totaal verschenen er 72 zwart/wit-edities, waarvan 28 met *nieuwe* voorplaten en 28 met *hertekende* voorplaten. Er werden 24 oblong-edities uitgebracht en deze zijn het meest gewild bij de verzamelaars. Door de matige papierkwaliteit van de covers zijn deze zelden in goede staat verkrijgbaar.

In het laatste deeltje van de zwart/witreeks - *Bring 'em Back Alive* -

BOVEN - De Braziliaanse versie van *Classics Illustrated* lijkt van alle series buiten Amerika nog het minst op de oorspronkelijke boekjes.

dat in juni 1953 verscheen, staat aangekondigd dat er vanaf dat moment een nieuwe serie *Classics Illustrated* in vierkleurendruk zou gaan verschijnen. Dat waren de Britse *Classics Illustrated* die tot Australische edities werden gepromoveerd door middel van prijsstickers. Later werden de Australische prijzen op de nieuwe Britse uitgaven gedrukt en nog later (1956) maakte Australië min of meer indirect deel uit van de gezamenlijke Europese uitgaven (zie het artikel over Europa). Maar al deze vierkleuren-*Classics* zijn exact hetzelfde als bij voorbeeld de Nederlandse *Classics*. Ze werden dan ook net als de Nederlandse gedrukt in Denemarken en later in Zweden. Net als bij de Britse serie was ook in Australië *The Argonauts* in 1964 het laatste deeltje dat uitkwam.

Italië

Italië zou je wel het terra incognita van de *Classics* kunnen noemen. Alle tot nu toe bekende exemplaren van Italiaanse *Classics* zijn in Amerika gevonden. Ze zijn waarschijnlijk allemaal afkomstig uit het Classics Illustrated Warehouse in New York (zie het artikel over Amerika). Zelfs een fanatieke verzamelaar als de Italiaanse comics-autoriteit Alberto Becattini heeft nog nooit een exemplaar in Italië kunnen vinden!
Drie keer werd geprobeerd een Italiaanse serie op poten te zetten en drie keer strandde de poging al na korte tijd . In 1950 onder de naam *I Super Comics Mensili*, in 1953-54 *Classici Illustrati* en in 1970-71 *I Grandi Classici*. De uitgever van de serie uit 1950 was Casa Editrice G. Nerbini uit Firenze. Er is maar één deeltje bekend, te weten *1: Robin Hood*, waarin *2: Dr. Jekyll and Mr. Hyde* wordt aangekondigd. Maar of nummer 2 of misschien zelfs nummer 3 bestaat is tot nu toe onbekend. De tweede serie - *Classici Illustrati* - uit 1953-54 is het meest interessant voor de verzamelaars. De uitgever was Casa Editrice Dardo S.R.L. uit Milaan. Deze serie lijkt het meest op de *Classics* zoals wij ze kennen. In totaal verschenen 13 titels. Wat deze deeltjes zo bijzonder maakt, is dat ze allemaal voorzien zijn van nieuwe in Italië *geschilderde* voorplaten en dat er zelfs een geheel *nieuwe* in Italië getekende titel aan is toegevoegd. Dit is de enige echte nieuwe titel buiten Griekenland, Brazilië en de gezamenlijke West-Europese uitgaven. Dit deeltje heet *Ettore Fieramosca* van de schrijver Massimo d'Azeglio. Het boekje is 48 bladzijden dik en is getekend door S. Tarquino. De schrijver Massimo d'Azeglio leefde van 1798 tot 1866, hij was een Italiaanse edelman, landschapschilder en eerste minister van Sardinië onder Victor Emmanuel. Hij schreef dit werk in 1833 en het verhaal speelt rond 1600. Het tekenwerk ziet er goed uit. Dit boekje is een zeer begerenswaardig collectors item.
De derde serie - *I Grandi Classici* - uit 1970-71 was een meeloper van de gezamenlijke Europese *Classics Illustrated*-herdrukserie die ook in Nederland is uitgegeven onder de naam *Top Illustrated Classics*. Edizione Inteuropa S.P.A. uit Milaan publiceerde deze serie. Na vijf deeltjes werd ook deze derde poging om *Classics* in Italië te lanceren gestaakt. Niet bepaald een heroïsch verhaal dus, die Italiaanse *Classics*, maar dat ene deeltje *Ettore Fieramosca* maakt het allemaal wel erg de moeite waard voor de *Classics*-verzamelaar.

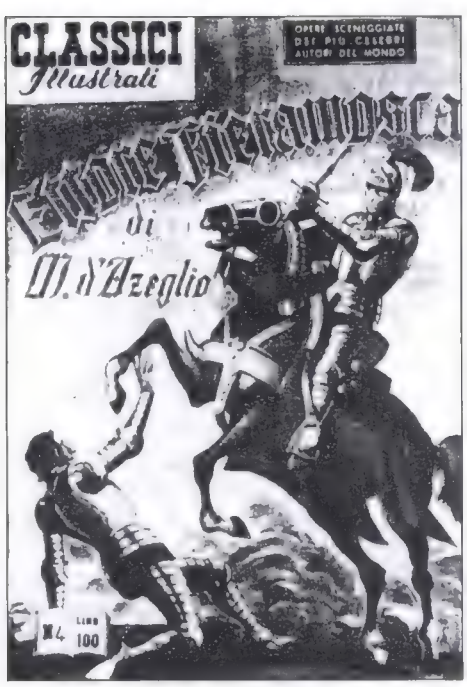

LINKS - *Ettore Fieramosca*, alléén in Italië uitgebracht en ook daar zeer zeldzaam.

Brazilië

Het verhaal van de Braziliaanse *Classics* is ook het verhaal van de familie Aizen, met name van de *Pater Familias* Adolfo Aizen. Hij startte in 1945 met zijn uitgeverij EBAL (Editora Brazil-America Ltd.), maar vanaf de dertiger jaren publiceerde hij al Amerikaanse comics in Brazilië. Toen hij in 1948 met de *Classics* begon, had hij dus al een rijke en relevante ervaring. De Braziliaanse titel van de serie luidt *Edicao Maravilhosa* (grote verhalen). Van alle buitenlandse *Classics*-logo's lijkt dit wel het minst op het originele *Classics Illustrated*-logo. Anders dan bijvoorbeeld bij de Australische zwart/wit-serie waren de Braziliaanse *Classics* wel genummerd en gedateerd en hadden een bestellijst voor oude nummers en aankondigingen voor de volgende nummers. Nummer één was net als in Amerika *De drie Musketiers* van Alexander Dumas. De meeste nummers die in het begin verschenen, waren voorzien van een nieuwe voorplaat, meestal een lijntekening, door een Braziliaanse kunstenaar vervaardigd. Later gebruikte de uitgever ook foto's uit bekende films als voorplaat.

"ELA, A FEITICEIRA" de H. Rider Haggard
EDIÇÃO Normal da MARAVILHOSA
mais uma EDIÇÃO MARAVILHOSA-Extra que apresentará
"BEAU GESTE" de P. C. Wren
"SCARAMOUCHE" de Rafael Sabatini
"BEN HUR" de Gen. Lew Wallace
"PIMPINELA ESCARLATE" da Baronesa de Orczy
"CAPITÃO BLOOD" de Rafael Sabatini

BOVEN - Advertentie voor de Braziliaanse *Edicao Maravilhosa*.

RECHTSBOVEN - De *Sprookjes in Beeld*-serie heet in Brazilië: *Princesinha*.

Erg interessant is het feit dat twaalf van de dertien deeltjes uit de Amerikaanse serie *Famous Authors* (zie het artikel over Amerika) in de Braziliaanse serie worden ingepast. Voor zover we weten is Brazilië het enige land in de wereld buiten Amerika waar deze titels zijn uitgebracht. Al deze *Famous Authors*-titels zijn van nieuwe door de Braziliaanse kunstenaar Antonio Euzebio geschilderde voorplaten voorzien, behalve voor *Edicao Maravilhosa 44: Captain Blood*, want daar werd een Columbia-Filmfoto voor gebruikt.

Edicao Maravilhosa 60 is bijzonder omdat het hier om een 100 bladzijden dik deeltje gaat, dat toch in de gewone serie verscheen. De titel is *Three Tales by Shakespeare* en het is samengesteld uit de drie deeltjes *Hamlet*, *Macbeth* en *Romeo and Juliet*.

In juni 1950 kwam de eerste van de originele Braziliaanse titels op de markt. Uiteindelijk zouden meer dan zeventig van deze nieuwe Braziliaanse titels in de serie verschijnen. Meer dan zestien Braziliaanse tekenaars werkten hier aan mee. De bekendste hiervan is waarschijnlijk André le Blanc, die later naar Amerika vertrok en daar tot een bekend striptekenaar zou uitgroeien. Le Blanc tekende veertien nieuwe titels, Ramon Llampayas en José Geraldo maakten ieder tien nieuwe afleveringen. De koning van de nieuwe covers was Antonio Euzebio, die er tenminste zestig voor zijn rekening nam. De oorsprong van veel van deze nieuwe titels is de Braziliaanse literatuur. De reden dat ze in de *Classics Illustrated*-serie ingepast werden, is dezelfde als in West-Europa; er kwamen te weinig nieuwe titels uit Amerika. Eerst voegde de uitgeverij mondjesmaat nieuwe Braziliaanse titels toe. Langzaam liep dat aantal op en tenslotte, na het geheel wegvallen van nieuwe Amerikaanse titels, verschenen er alleen nog maar nieuwe Braziliaanse titels. Hiervan kunnen we er 59 als bewerkingen van Braziliaanse literatuur beschouwen. Deze 59 titels zijn geschreven door veertig verschillende auteurs. Braziliaanse media uit die tijd (1950-60) staken meerdere malen de loftrompet over de manier waarop Aizen de jongeren met de eigen literatuur liet kennismaken.

In totaal kwamen er in Brazilië tussen juli 1948 en november 1961 207 *Classics Illustrated* uit. De verschijningsfrequentie was aanvankelijk één per maand, later werd dat aantal opgevoerd tot 18 per jaar. Van de 207 deeltjes waren er 128 uit de Amerikaanse serie afkomstig, 59 literaire Braziliaanse titels, 12 *Famous Authors* en nog wat ongeregeld materiaal. Aan het eind van de serie werden er namelijk titels uitgebracht die niets meer met de oorspronkelijke *Classics* te maken hadden, onder andere twee *Zorro*-deeltjes en drie strips *Mondial Adventures* die afkomstig waren uit Frankrijk. Alle titels werden voortdurend herdrukt en dan soms weer van nieuwe covers voorzien. Voor de *Classics*-verzamelaars valt er heel wat uit te zoeken in Brazilië.

De *Classics Illustrated Specials* en *World Around Us* zijn zover bekend niet in Brazilië uitgebracht, wel de *Classics Illustrated Juniors* (in Nederland: *Sprookjes in beeld*). Deze serie getiteld *Princesinha* liep van juni 1956 tot mei 1961 en bestaat uit totaal 60 titels, alle afkomstig uit de Amerikaanse serie. Ook deze boekjes kregen allemaal nieuwe Braziliaanse covers.

Mexico

Voor Mexico geldt in grote lijnen hetzelfde verhaal als voor Italië: veel is nog onbekend, de meeste Mexicaanse *Classics* zijn afkomstig van de Classics Illustrated Warehouse in New York (zie het openingsartikel). Sommige Amerikaanse verzamelaars hebben wel het één en ander op vakantie in Mexico kunnen vinden, maar veel is het niet.

De Mexicaanse *Classics Illustrated*: *Clasicos Ilustrados*.

LINKS - *De Ilias* en *De Odyssee*, de Amerikaanse versies, maar wel met Griekse gezichten.

ERNAAST - De in Nederland zeldzame titel *De duivel aan boord* kreeg in de Griekse serie een nieuwe cover.

December 1951 begint *Clasicos Ilustrados* in Mexico met *A Christmas Carol* van Charles Dickens. In 1959 werd deze titel herdrukt met een nieuwe, in Mexico geschilderde voorplaat. Aangezien de Mexicaanse *Classics* geen bestellijst voor oude nummers hebben, weten we van veel deeltjes niet eens de titels. Wél is bekend dat er in totaal 166 deeltjes zijn uitgebracht in een maandelijkse frequentie. Ook weten we dat in de Mexicaanse serie net als in de Griekse serie veel nieuwe Europese titels zijn uitgebracht, ongeveer 40. Interessant voor verzamelaars zijn vooral de vele herdrukken, makkelijk te herkennen met *Segunda Edicion* (tweede editie) op de cover, meestal voorzien van een nieuwe in Mexico geschilderde voorplaat. De serie liep tot en met 1971 en werd hierna nog enige keren in zijn geheel heruitgegeven. De enige andere serie van Albert Kanter die in Mexico werd uitgegeven, was *Classics Illustrated Juniors* (in Nederland: *Sprookjes in beeld*), die hier *Clasicos Ilustrados Infantiles* heten. Deze serie liep van 1954 tot en met 1963 met eveneens een maandelijkse frequentie. De eerste 76 titels hebben allemaal Amerikaanse covers en artwork, van de latere deeltjes is het artwork afkomstig uit de Europese serie.

De enige interessante *Clasicos Ilustrados Infantiles* is *77: Baron van Münchhausen*. Mexico is het enige land waar deze Europese *Classic* als sprookje is uitgebracht.

Ook de *Clasicos Ilistrados Infantiles* werden herdrukt en ook hier kregen veel herdrukken een nieuwe Mexicaanse cover. Voor zover bekend zijn er in de series geen nieuwe originele Mexicaanse titels uitgebracht, maar vanwege de vele nieuwe covers zijn de *Clasicos Ilustrados* voor verzamelaars toch van belang.

Griekenland

In het artikel over Europa hebben we gezien dat er in Groot-Brittannië al vanaf oktober 1951 *Classics* op de markt verschenen. Toch was dit land niet het eerste Europese land waar dit gebeurde. Enige maanden voor deze datum, om precies te zijn op 1 maart 1951, rolde in Griekenland de eerste *Klassika Eikonographimena* van de pers: *Les Miserables* van Victor Hugo. Het was ook de allereerste *Classics Illustrated* die in Europa gedrukt en uitgegeven werd. Waarom Griekenland? Wel, in Athene opereerde uitgeverij Atlantis van de familie Pechlivanides en die had veel verwanten in Amerika. Deze familieleden stuurden Amerikaanse *Classics* naar Griekenland, de familie Pechlivanides werd enthousiast en legde contact met uitgeverij Gilberton en Kanter. De Griekse *Classics*-series zijn waarschijnlijk op de Amerikaanse series na van alle series wereldwijd de meest interessante. Hier is een kleine opsomming: 276 *Classics Illustrated*, waarvan 160 Amerikaanse titels, 90 nieuwe Griekse historie- en mythologietitels en 26 nieuwe Europese titels. 180 Griekse *Classics Illustrated Juniors* (in Nederland: *Sprookjes in beeld*), waarvan 77 Amerikaanse titels, 82 nieuwe Griekse titels en 15 nieuwe Europese titels. In totaal 456+ verschillende deeltjes. Met herdrukken mee zijn er in Griekenland 1740 edities uitgegeven en dit aantal kan nog stijgen want er worden nog steeds *Classics* in Griekenland herdrukt.

De Griekse *Classics*-serie begon met het uitbrengen van de Amerikaanse lijn-getekende-covers-edities met ook nog het eerste artwork, maar al vanaf nummer 31 doken er nieuwe door Griekse tekenaars gemaakte covers in de serie op. Nadat de uitgever al een tijdje op weg was met deze *Klassika Eikonographimena*, begonnen er kritische geluiden in de Griekse samenleving op te komen over de invloed van al die 'Westerse, Anglo-Saksische' literatuur op de Griekse jeugd. Er ontstonden zelfs debatten in het Griekse parlement over deze kwestie. Uiteindelijk werd besloten dat de zaak in balans gebracht moest worden door originele Griekse titels in de serie op te nemen. Alleen onder deze voorwaarde mocht uitgeverij Atlantis doorgaan met de serie. Op 12 september 1952 verscheen de eerste van deze Griekse historie- en mythologie-titels *Perseus en Andromeda*. Deze deeltjes hadden een andere ondertitel, niet de gebruikelijke 'Beroemde boeken in woord en beeld', maar 'Verhalen over de Griekse historie en mythologie'. Natuurlijk zijn er veel prachtige verhalen uit de Griekse mythologie, maar opvallend is het grote aantal verhalen dat zich afspeelt in de Grieks-Turkse onafhankelijkheidsoorlog van 1820.

Zoals gezegd: De eerste Griekse Classics-serie begon in maart 1951 met een frequentie van twee titels per maand, met uitzondering van de maand december waarin vier titels uitkwamen (kerstverkoop). Dat ging zo door tot mei 1962, waarna de boekjes wat onregelmatiger verschenen. De serie eindigde ergens tussen 1968 en 1974, exacter is dat niet te zeggen omdat de boekjes niet gedateerd werden. In totaal verschenen in de eerste serie 318 nummers, met de aantekening dat de herdrukken ook een

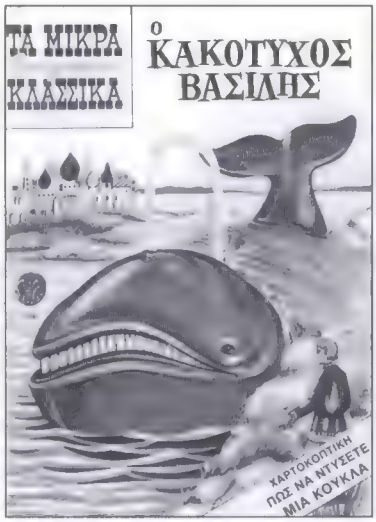

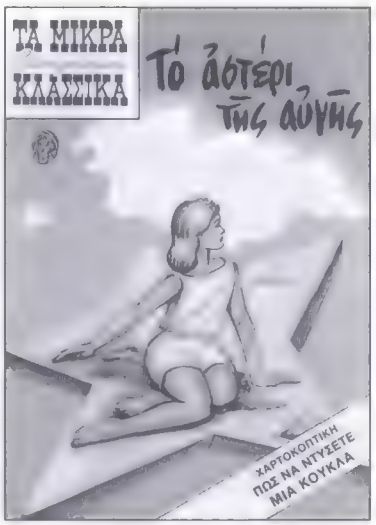

ONDER - *Ta Mikra Klassika Eikonographimena*, de Griekse versie van *Sprookjes in Beeld*.

RECHTS - Drie titels uit de Griekse *Classics*-serie 'Historie en Mythologie'.

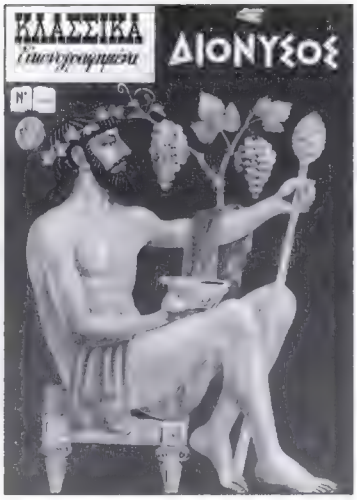

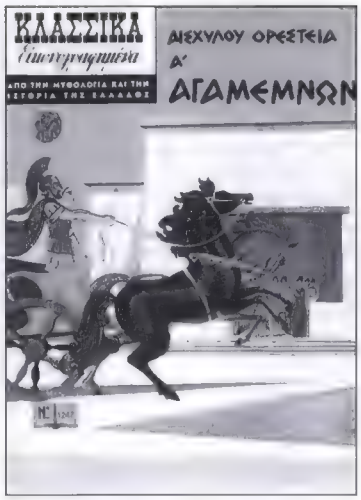

GEHEEL RECHTS - De uitgave van *The Classics Collector*, het Amerikaanse vakblad voor de *Classics*-verzamelaar, is helaas enige jaren geleden gestaakt.

In Japan zijn er, hoe ongeloofwaardig ook, beeldloze *Classics Illustrated* uitgebracht.

nieuw nummer kregen. Het aantal echte titels is 276. Erg verwarrend allemaal!

Door het grote succes van de *Classics* in Griekenland en het feit dat de uitgever geen nieuwe titels meer beschikbaar had, begint men in april 1975 gewoon weer opnieuw! Deze tweede Griekse *Classics*-serie begint bij nummer 1001 en nummert zo door tot en met 1270, onder te verdelen in 159 Amerikaanse titels, 86 Griekse historie- en mythologie-titels en 25 nieuwe Europese titels. Er vervallen dus zes titels uit de eerste serie, waaronder vier Griekse titels. Deze vier titels zijn wel erg intrigerend want geen verzamelaar heeft ze ooit gezien! De titels zijn: *Justinianus*, *Achilles*, *Koning Minos* en *Alcibiades*.

Wat deze tweede serie ook zo interessant maakt voor verzamelaars zijn de zeventig nieuwe, door Griekse kunstenaars geschilderde covers voor de Amerikaanse titels. Veel hiervan zijn van hoge kwaliteit. Deze tweede serie loopt door tot 1982 waarna, geloof het of niet, men voor de derde keer opnieuw begint. Deze keer met dezelfde nummers en volgorde als de tweede serie. Hoe kan je nu zien of een boekje uit de tweede of de derde serie komt? Heel eenvoudig: de boekjes uit de derde serie hebben achterop allemaal een streepjescode. Deze derde serie begon in 1988 en is waarschijnlijk in 1994 gestopt.

Behalve de *Classics Illustrated* zijn ook de *Classics Illustrated Juniors* (in Nederland: *Sprookjes in beeld*) in Griekenland uitgebracht. Ook hier werd dezelfde procedure toegepast als bij de Griekse *Classics Illustrated*. Er moesten originele Griekse sprookjes worden ingepast.

Totaal zijn waarschijnlijk tachtig nieuwe Griekse titels ingepast in de serie *Ta Mikra Klassika Eikonographimena* (Sprookjes in beeld). De eerste editie van *Ta Mikra Klassika Eikonographimena* liep van 1957 tot 1971 en bestond uit 180 boekjes.

De tweede editie van de serie (ook hier) begon in december 1979 en liep tot mei 1982, genummerd van 101 tot en met 230. In deze tweede serie vervielen ongeveer vijftig van de originele Griekse sprookjes uit de eerste serie. Aangezien nog geen enkele verzamelaar die deeltjes uit de eerste serie heeft gezien, blijven deze 50 titels een mysterie!

De series *The World Around Us* (in Nederland: *Wereld in beeld*) en *Special Issues* (in Nederland: *Extra Editie*) zijn nooit in Griekenland uitgebracht, maar sommige van de verhalen hieruit komen we tegen als zogenaamde *fillers* achterin de boekjes van de twee Griekse series.

Interessante wetenswaardigheden over de Griekse *Classics* zijn bij voorbeeld de titels *De Ilias* en *De Odyssee*. Deze hebben in de Griekse serie nieuwe covers gekregen, maar het binnenwerk lijkt op het eerste gezicht gewoon het Amerikaanse tekenwerk te zijn. Bij nadere bestudering zie je echter dat Griekse tekenaars de Amerikaanse tekeningen gekopieerd hebben. Waarom al die moeite? Het antwoord is dat ze dit gedaan hebben omdat de gezichten op de originele tekeningen veel te Anglo-Saksisch waren! In de gekopieerde versies zijn de gezichten dan ook Griekser gemaakt. Verder zijn ook van belang de titels *Alexander de Grote*, *De Slag bij Salamis* en *Jason en de Argonauten*. Deze titels komen we ook tegen in de gezamenlijke West-Europese serie, maar in Griekenland verschenen ze acht jaar eerder. De covers en het binnenwerk zijn dan ook totaal verschillend van de West-Europese edities.

De in Nederland zeldzame titel *De duivel aan boord* verscheen in Griekenland met een geheel andere (nieuwe) cover!

De uitgave van *Doctor No* in de Griekse serie als *Classics Illustrated* is bijzonder, omdat deze titel in Nederland niet in de *Classics*-serie is uitgebracht, maar in de serie *Beeldscherm Detective*.

Er is weinig bekend over de illustratoren achter al die nieuwe Griekse covers en titels. De beste Griekse illustratoren van die tijd zouden aan de serie hebben meegewerkt; enkele namen zijn bekend: Zisis, Asreriades, Grammatopoulus, Valasakis en Bostantzoglou. Vassilis Rotas bewerkte veel van de nieuwe Griekse titels. Over de kwaliteit van het Griekse tekenwerk kunnen we kort zijn. De eerste nieuwe deeltjes vallen op door geïnspireerd tekenwerk, vaak zeer origineel en van een typisch Grieks karakter. Maar gaandeweg de serie wordt het niveau steeds matiger. Het merendeel van de latere deeltjes is zelfs van een uitgesproken middelmatige, slechte kwaliteit. Net zoals de kwaliteit van de latere deeltjes in de West-Europese series zal de slechte beloning van de tekenaars hier wel eens de oorzaak van geweest kunnen zijn.

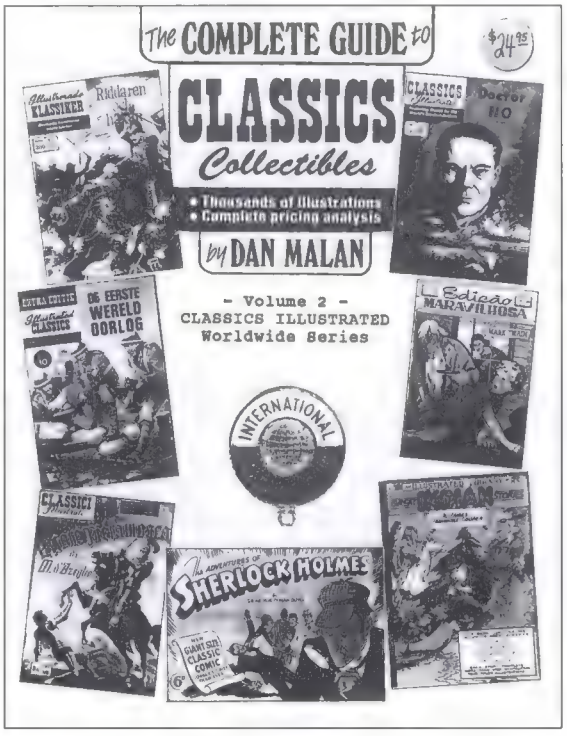

RECHTS - In de tweedelige *The Complete Guide of Classic Collectibles* van Dan Malan staat alles wat een een beetje serieuze verzamelaar zich maar kan wensen.

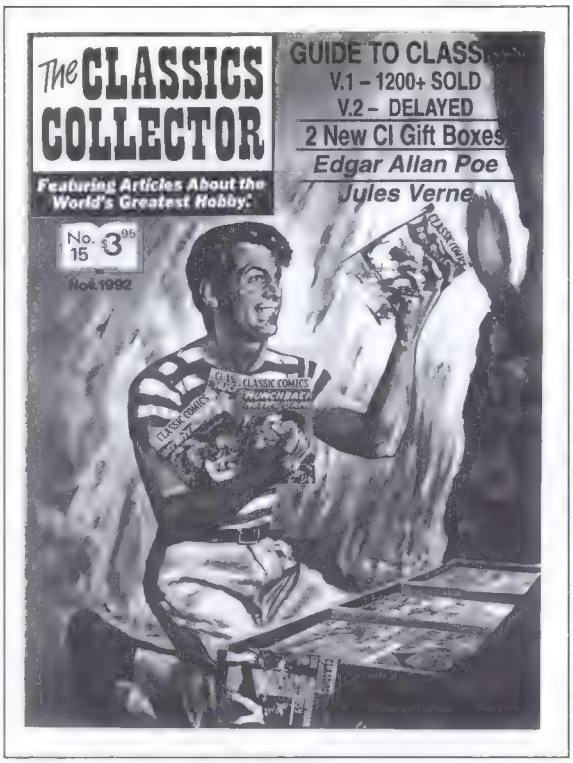

Epiloog

Toen in 1967 in Amerika de *Classics*-operatie officieel beëindigd werd, vormde dat het startsein van het verzamelen van de (toen) niet meer verkrijgbare titels. Vooral in de Verenigde Staten nam dit verzamelen steeds serieuzer vormen aan, en na verloop van tijd organiseerden de verzamelaars zich in een vereniging. De eerste die zich serieus met de *Classics Illustrated* bezighield, was Raymond S. True. Behalve dat hij een ongelooflijke grote verzameling heeft (hij begon al in 1970 met verzamelen), is hij vooral de man die als eerste een tijdschrift (fanzine) over *Classics* publiceerde.

De *Classics Collectors Club Newsletter* zoals dit periodiek heette verscheen van 1972 tot en met 1975. Daarna ondernamen diverse anderen nog pogingen om een fanzine op poten te zetten (onder andere *The Classics Reader*, *The Classics Critique* en *The Classics Journal*), maar steeds werden die initiatieven na korte tijd gestopt. In 1987 verscheen het eerste nummer van *The Worldwide Classics Newsletter*, dat vanaf nummer 8 *The Classics Collector* ging heten.

De grote man achter dit fanzine was Dan Malan, die er bijna zijn levensdoel van maakte om alles over de wereldwijde *Classics*-series aan de weet te komen. Veel van de informatie in dit en de voorgaande artikelen danken wij aan hem en zijn mede-verzamelaars/-onderzoekers. Het verhaal van de *Classics* is echter nooit af, nog steeds worden er nieuwe ontdekkingen gedaan. Helaas is *The Classics Collector* een paar jaar geleden opgehouden te bestaan, maar anderen nemen de fakkel vast wel weer over.

Zoals Dan Malan al zei: 'Vertel niemand dat je *Classics* verzamelt, vertel dat je deel uitmaakt van een internationaal netwerk van literaire kunstonderzoekers.'

erno.tromp@stripschrift.nl

Bronnen

- ***The Complete Guide to Classics Collectibles - Volume I+II*** **door Dan Malan**
- ***The Classics Collector*****, diverse nummers**
- ***Illustrated Stripschrift 193/194*****, maart/april 1985**
- ***The Overstreet Comic Book Price Guide 30***

Actie voor huidige abonnees

WORD GRATIS ABONNEE OP STRIPSCHRIFT!

VERDIEN 100 STIFTJES BIJ HET AANBRENGEN VAN EEN NIEUWE ABONNEE!

Een SPECTACULAIRE doorlopende actie voor abonnees!

Als u een nieuwe abonnee aanbrengt verdient u daarmee, nadat deze heeft betaald, 100 Stiftjes. U hoeft slechts uw naam en de gegevens van de abonnee door te bellen **(010-220 10 63)** of te mailen **(uitgever@stripschrift.nl)**.

Heeft u 400 Stiftjes bij elkaar gespaard – rustig maar, wij houden dat netjes voor u bij – dan heeft u recht op een ***gratis*** abonnement op het blad voor de periode van 1 jaar (10 nummers).

Voorwaarde: de nieuwe abonnee had de afgelopen twee jaargangen geen abonnement op Stripschrift.

De intentie bestaat dat gespaarde Stiftjes in een later stadium ook kunnen worden ingewisseld voor andere strip-items.

'Lees feestelijk, groei geestelijk': een slagzin uit de koker van Gerard Roord over zijn *Illustrated Classics*. Roord bracht tussen 1957 en 1975 velerlei lichtvoetige uitgaven op de markt, variërend van strips tot aan voetbalplaatjes en grammofoonplaten. Daarbij schuwde hij innovatieve middelen niet om de verkoop te stimuleren. Zijn indrukwekkendste wapenfeit: het opbouwen van een eigen netwerk van verkooppunten, machtige distributeurs trotserend.

Illustrated Classics & Gerard Roord

DOOR ARCO VAN OS & RIK SANDERS

Naar aanleiding van het tienjarig jubileum zat in een actieverpakking met twee *Classics* een speldje.

De 82-jarige Gerard Roord blijkt een innemende verteller èn fervent sigarenroker met een ijzersterk geheugen. Vanuit zijn flatwoning in Gouda blikt hij - omringd door boeken, kranten èn een computer met internetverbinding - terug op enerverende tijden. Regelmatig schalt een schaterlach door de kamer. Al vanaf zijn jeugd was hij geïnteresseerd in lezen, vooral de boeken van Maatschappij Succes uit Den Haag over mensen die vooruit wilden komen in het leven. Het bracht afleiding in de crisisjaren en de daaropvolgende oorlogstijd. 'Deze zware periode heeft ongetwijfeld een rol gespeeld bij Roords latere keuze om zich toe te leggen op het uitgeven van ontspanningslectuur. 'Alles wat de mensen lol geeft in het leven', zoals hij het zelf typeert.

Crisis en oorlog

'Ik ben geboren op 20 februari 1921 in Bussum, de plaats waar in 1957 de eerste televisie-opnamestudio's stonden. Vandaar dat ik later op mijn correspondentie de tekst 'Beeldstad Bussum' liet opnemen, dat paste mooi bij mijn beeldduitgaven. Mijn vader had een schoenwinkel, maar ik had geen trek om de winkel over te nemen. Na de MULO wilde ik de journalistiek in. Ik kon bij de *Bussumse Courant* aan de slag, maar vanwege de crisistijd alleen als volontair. Na een jaar zou ik dan in dienst worden genomen. Dat vond mijn vader te riskant. Uiteindelijk kon ik als bediende terecht bij het drukkerijkantoor Ahrend Globe.
In de Tweede Wereldoorlog moest ik, nadat ik wegens een operatie niet naar Duitsland hoefde, van het Arbeidsbureau voor *Kriegswichtige* bedrijven gaan werken. Eerst bij NS, maar via via ben ik bij de boekwinkel van de Arbeiderspers in Amsterdam terechtgekomen. Op Dolle Dinsdag - 19 september 1944 - kon ik alleen te voet terug naar Hilversum. Daar werd ik opgepakt en alsnog op transport naar Duitsland gezet. Vlakbij Osnabrück werd ik eerst tewerkgesteld als aardappelschiller, later in de bouw. Op een dag simuleerde ik dat ik gek werd; er volgde afkeuring. Via de plaatselijke chef van Organisation Todt, die onder de indruk was van mijn Duitse talenkennis, kon ik als *Schreibmachine Meister* aan de slag. Ik stelde controlelijsten op van tewerkgestelden en onderhield contact met een districtscontroller in Osnabrück. Toen hij hoorde dat ik eigenlijk afgekeurd was, stuurde hij me terug naar Nederland. Ergens in april 1945 kwam ik aan op station Amersfoort. De treinreis had dagen geduurd, omdat de machinist alleen 's nachts stukjes reed, uit angst voor bombardementen.

Start van Classics

Op de dag van de bevrijding ben ik op een fiets met houten banden naar Amsterdam gereden, omdat ik had gehoord dat ze bij de Arbeiderspers werk hadden. Dat maakte indruk, net als mijn handeltje in *Het Vrije Volk*. Ik fietste iedere dag naar Amsterdam, nam een stapel kranten mee en verkocht deze in Hilversum. Uiteindelijk boden ze me een baan aan als adjunct-secretaris van de directie. Na anderhalf jaar kon ik overstappen naar het drukkerijbedrijf, waar ik verkoopmanager werd. Het probleem van de socialistische Arbeiderspers was dat er voornamelijk drukopdrachten van de partij (SDAP/PvdA) en de vakbeweging werden aangenomen. Zonde, want de drukkerij had

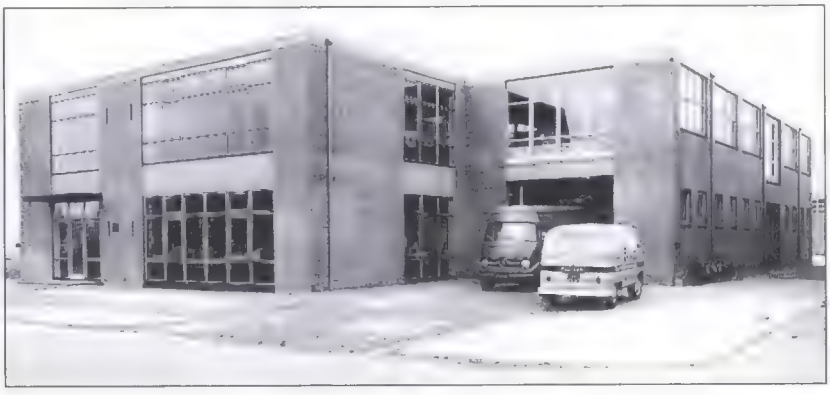

FOTO RIK SANDERS

ONDER, VAN LINKS NAAR RECHTS -
Foto uit 1975 van het verkoop- en vertegenwoordigersteam uit de *Classics Klaroen*, een opvolger van *Beeldspraak*.

Bedrijfspand aan de Energiestraat in Naarden in de jaren zestig. Later verhuisde het magazijn naar een industriepark in Amersfoort. Vóór Naarden was Classics Nederland gevestigd in Bussum: eerst in de Gildestraat, daarna in de Havenstraat.

Roord had een neus voor innovaties. Zo liet hij sinds 1967 zijn administratie uitvoeren op een gloednieuwe computer van NCR om dagelijks een beeld te krijgen van de verkopen. Voor de koeling van de toen nog manshoge apparatuur - een ponsbandcomputer - legde hij een waterbassin aan op het platte dak van zijn pand in Naarden.

Roord dook op in een advertentiecampagne van Nescafé. Onder druk van zijn vrouw leverde hij echter 'fundamentele kritiek'!

een grote capaciteit. Met instemming van het hoofd drukkerijen zocht ik naar andere opdrachtgevers. Eén van de allereerste contracten die ik sloot, was met Philips voor het drukken van de personeelskrant *De Philips-koerier*. Hier ontmoette ik Martin Deelen, met wie ik een vriendschap voor het leven sloot. Hij is overigens de vertaler van alle *Illustrated Classics*. Daarna richtte ik mijn blik op het buitenland voor de grote opdrachten. Zo kwam ik in Engeland bij uitgeverij Thorpe & Porter terecht. Na een tijdje zakendoen benaderde hun directeur Europese Classics, Dick Kravitz, mij met de vraag of ik in Nederland *Classics* wilde uitgeven. In eerste instantie zei ik 'nee'. Ik had een gezin met drie kindertjes en zag een nieuw avontuur niet zitten. Thorpe & Porter ging voor de distributie in zee met Van Ditmar. Er werd echter totaal geen rekening gehouden met de Nederlandse markt. Tegen de eerste titel - *Alice in Wonderland* - heb ik nog gefulmineerd, omdat men dat verhaal in Nederland niet kende. Het was een Europese co-productie waar ik als toezichthouder - verkoper van de Arbeiderspers - buitengehouden werd. Toen ik de retouren van Van Ditmar terugkreeg... stapels... vreselijk.

Mijn vrouw zei toen: 'Als je zo betrokken bent en je wilt graag uitgever worden, dan moet je het proberen.' Het belachelijke lage salaris bij de Arbeiderspers gaf het laatste zetje en ik ben met Thorpe & Porter alsnog tot overeenstemming gekomen. In 1957 ben ik met *Illustrated Classics* begonnen in een eenvoudig pandje in Bussum, vanaf deeltje 22. Maar ja, hoe verder te gaan? Van Ditmar bleek hoofdzakelijk te handelen met een stuk of twaalf grossiers, kleinschalige kranten- en tijdschriftenverkopers. Die retourneerden deze *Classics* veel te snel als ware het

Gesigneerd

'Mijn mooiste opdracht was een boek over de Sterling Area, het Britse aspect van het Marshall-plan', vertelt Roord. 'Met de Amerikaanse opdrachtgever had ik een mooie betaalformule afgesproken: de Arbeiderspers drukte het boek tegen kostprijs, waarna de Amerikanen zelf een winstpercentage mochten bepalen dat er bovenop kwam. Ze waren zeer tevreden, en heel royaal: een percentage van 12,5 procent, ook omdat ze dachten dat de gulden heel goedkoop was. De Arbeiderspers verdiende er gigantisch aan. Het boek is nog aan de Engelse minister van financiën aangeboden en daarna de hele wereld rondgegaan. Twee maanden later kreeg ik een telefoontje op kantoor of ik even in de vergaderzaal bij de directie wilde komen. 'Aah', dacht ik, 'eindelijk erkenning voor die geweldige opdracht'. Eenmaal binnengekomen hield de president-commissaris een korte toespaak. Hij bedankte mij en zei: 'We hebben gemeend een exemplaar van het boek aan u te mogen overhandigen met een gedicht en onze handtekeningen erin.' Verder niks!! Ik was al gauw rijp om iets anders te gaan doen.'

De handtekeningen van de directie Arbeiderspers zijn van de heren Van der Waerden en Van Kuilenburg (directeuren) en Spruyt (hoofd drukkerij). Jaar: 1952.

BOVEN, VAN LINKS NAAR RECHTS - **Vanaf 1962 regelde Roord de distributie zelf. Naast het aantrekken van vertegenwoordigers, die rayons gingen bedienen, legde hij een wagenpark aan van servicewagens, waaronder VW-busjes, een Auto Union en een Ford Transit.**

Cover van een gedenkboekje naar aanleiding van het tienjarig jubileum in 1967 van NV Uitgeversmaatschappij Classics Nederland. Roord constateert in een boodschap aan zijn dealers dat de Classics tegen de stroom in zijn aangeslagen en dat de Nederlandse lectuurverkoop in zijn algemeenheid 'eindelijk onderweg is naar euro-niveau'.

Dit chamotte beeld, gemaakt door de Arnhemse kunstenaar Joep Sterman ter ere van het tienjarig bestaan van Classics Nederland, toont een lezend gezin.

S is de storm, nog voor de order er was
T een hoop 'trouble' die kwam er ook aan te pas
E is het eten zonder hotweik komt geen order tot stand
R vergeet ook niet de reisjes naar Sterlingland,
L is de lummel, die deed alles verkeerd
I de inventie, die het ten goede weer keert
N zijn de noten op die kerels hun zang
G ..... voor een vloek waren we soms ook niet bang.

A is de afspraak, die steeds werd vervuld
R dat is Roord, daarmee verguld
E is het einde, maar heus zonder gijn
A was ook weer de aflevering een bevalling
met pijn

Amsterdam, 17 September 1952

FOTO RIK SANDERS

RECHTS - **Reclameposter voor boekhandels.**

weekbladen en wilden niet meewerken met het bedienen van nieuwe verkooppunten, ondanks mijn maandelijkse bezoekjes aan hen. De verkoop bleef pet. Na een jaar of twee heb ik ze bijeengeroepen in een restaurant van de Jaarbeurs in Utrecht. Na de lunch vertelde ik dat ik zonder hen een eigen netwerk van verkooppunten ging opbouwen. Zij spanden vervolgens een rechtszaak aan, maar die won ik godzijdank.

Losse verkoop

Ik wilde de *Classics* via de losse verkoop aan de man brengen, zoals in het buitenland gebruikelijk was. Bij ons verkochten NV Spaarnestad en de Nederlandse Rotogravure Maatschappij, de twee grote uitgevers van publieksbladen, huis-aan-huis. Ik heb ervoor gezorgd dat in Nederland niet-tijdschriftenwinkels ook een boterham konden verdienen met lectuurverkoop, zoals sigarenwinkels en supermarkten. Ik hield in 1956 in de Jaarbeurs op een congres voor supermarktondernemers een lezing over de verkoop van lectuur met als slagzin: 'Zet fijne leeswaren naast uw fijne vleeswaren'. Mijn idee sloeg aan. Ik nam direct een vertegenwoordiger in dienst voor de supermarkten, warenhuisbedrijven, zoals Vroom & Dreesman - gek genoeg wilde de Hema nooit meedoen - en kiosken. Ook mikte ik op de benzinestations langs de weg onder het motto: 'Koop rust in uw wagen, geef ze een Classic'. Rijkswaterstaat verbood de verkoop ervan echter, want dan zouden er meer auto's van de hoofdweg afgaan om lectuur te kopen. Dan moesten ze daarna weer de weg op en dat zou leiden tot gevaarlijke situaties bij het invoegen. Dus, heeft het een paar jaar niet gemogen. Moet je nu kijken, haha... Ik heb in de beginjaren op alle fronten moeten knokken om mijn artikelen geaccepteerd te krijgen. Het idee achter *Classics* was het op een andere manier laten zien van mooie literatuur en lectuur om het lezen in Nederland te stimuleren. Ik werd weggehoond door de literaire wereld, boekhandels, kranten, scholen, pedagogen. In het Reglement van de Vereniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels stond dat zogenaamd 'platgoed' niet verkocht mocht worden in boekwinkels. De verkoop van *Classics* werd oogluikend toegestaan als de prijs beneden één gulden zou blijven. Stripverhalen stonden in een laag aanzien.

FOTO RIK SANDERS

Er ging zelfs een oekaze van de minister van Onderwijs uit aan alle hoofden der scholen, dat ze moesten waken voor de verspreiding van beeldverhalen in klassen. Mijn oudste dochtertje - mijn vrouw en ik kregen in totaal vijf kinderen - was acht jaar, toen het hoofd van haar Montessori-school die boodschap kwam meedelen, haar had aangekeken en zei: 'Hoor je dat, Joke Roord?'. Nou, ik ging de volgende dag meteen langs om verhaal te halen, hahaha...

Slogans

Het maken van slagzinnen heb ik altijd leuk gevonden... 'Wie Classics leest, die weet het meest'... 'Lees feestelijk, groei geestelijk'. Ik was sowieso altijd bezig met het nadenken over het stimuleren van de verkoop. Ik stuurde bij voorbeeld een nieuwsbrief - in het begin *Beeldspraak* geheten - naar mijn wederverkopers. Ik was bij voorbeeld ook één van de eersten in Nederland die een computer op kantoor had staan. Ik had er flink bekijks mee. Het was een ponsbandapparaat van NCR, zo groot als een moderne inbouwaanrecht. Het ging nog zeer primitief. Ik had er zelfs een speciale computermanager voor aangetrokken en vier ponsbandtypisten. Ik gebruikte de computer voor verkoopanalyses van de afzonderlijke reeksen. Doel was de distributie beter op de verkooppunten aan te passen, zodat we gemiddeld niet meer dan twintig procent retour zouden krijgen. Ook maakte ik zoveel mogelijk gebruik van nieuwe mogelijkheden uit Engeland en de VS, zoals toonbankdozen voor impulsaankopen en verkoopmolens en -rekjes, waarin allerlei soorten uitgaven pasten. Vertegenwoordigers kregen een gulden wanneer ze ergens een rekje of molen wisten te plaatsen. Dat werkte fantastisch. De molens waren zo opgezet dat er meer rekcapaciteit was voor succesvolle artikelen.

We moesten het aanbod wel verbreden, want de rek in *Illustrated Classics* raakte er op een gegeven moment uit. De wereldklassieken raakten op. We brachten allerlei nieuwe reeksen uit, zoals *Sherrif Classics*, *Strijd Classics*, *Romantische Classics*, *Tarzan*, maar ook *Spinneman*, *Binkie*, *Tex Willer*, *Ponyclub* en we hebben *Mad Magazine* naar Nederland gehaald. Maar we deden, zoals gezegd, niet alleen beeldverhalen. Ook de naar Duits voorbeeld succesvolle Dames-romans en Roos-

Mad Gaines

Gerard Roord heeft rond 1970 een bezoek van de Amerikaanse Mad*-redactie aan Nederland moeten organiseren. Op het programma stond ook een bezoek aan Volendam, maar daar zaten zijn gasten over te chagrijnen.* 'For Pete's sake, *zijn we een keer in Holland, moeten we net als alle Amerikamen naar Volendèèm', riepen ze tegen Roord. Wat ze niet wisten, was dat hij in het palingdorp een tjotter had geregeld die hen naar het Muiderslot zou varen. 'Toen ze daar achter kwamen, werd het bal. Zeker nadat ze op het slot bij de poort werden verwelkomd door drie trompetters die hun trompetten staken. Na afloop van het feest omhelsde Bill Gaines (de uitgever van Mad. Red.) mij op de ophaalbrug en zei: 'Gerald, dit was onze mooiste trip ooit. In plaats van 4,5 procent hoef je voortaan nog maar 3 procent royalty's te betalen. Het zal de wijn wel zijn geweest, want Gaines was nogal op de centen, maar hij heeft zich er wèl aan gehouden.'*

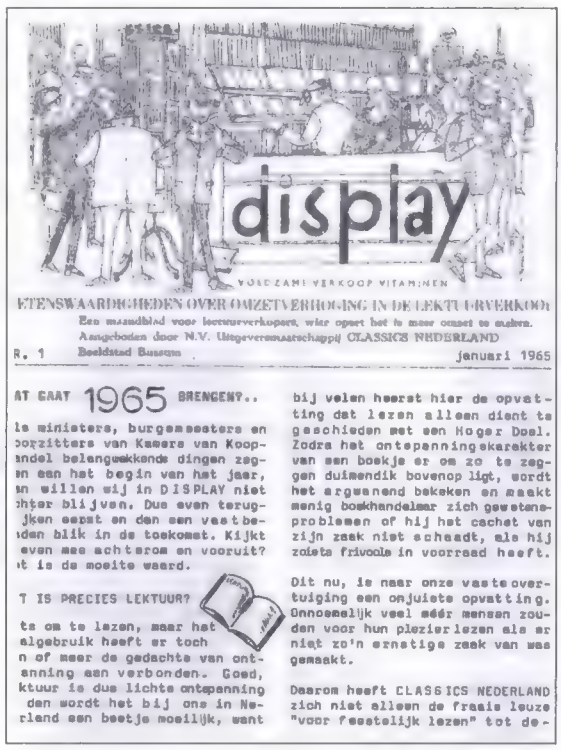

display

VOLKSAMEVERKOOP VITAMINEN

ETENSWAARDIGHEDEN OVER OMZETVERHOGING IN DE LEKTUURVERKOOP

Een maandblad voor lectuurverkopers, waar opzet het te meer omzet te maken.

Aangeboden door N.V. Uitgeversmaatschappij CLASSICS NEDERLAND

R. 1 Boekstad Bussum januari 1965

AT GAAT 1965 BRENGEN?..

le ministers, burgemeesters en oorzitters van Kamers van Koopandel belangwekkende dingen zegen een het begin van het jaar, n willen wij in DISPLAY niet chter blijven. Dus even terugjken eerst en dan een vast beiden blik in de toekomst. Kijkt even mee achterom en vooruit? t is de moeite waard.

T IS PRECIES LEKTUUR?

ts om te lezen, maar het algebruik heeft er toch n of meer de gedachte van ontanning een verbonden. Goed, ktuur is dus lichte ontspanning den wordt het bij ons in Nerland een beetje moeilijk, want bij velen heerst hier de opvatting dat lezen alleen dient te geschieden met een Hoger Doel. Zodra het ontspanningskarakter van een boekje er om zo te zeggen duimendik bovenop ligt, wordt het argwanend bekeken en maakt menig boekhandelaar zich gewetensproblemen of hij het cachet van zijn zaak niet schaadt, als hij zoiets frivools in voorraad heeft.

Dit nu, is naar onze vaste overtuiging een onjuiste opvatting. Onnoemelijk veel méér mensen zouden voor hun plezier lezen als er niet zo'n ernstige zaak van was gemaakt.

Daarom heeft CLASSICS NEDERLAND zich niet alleen de fraaie leuze "voor feestelijk lezen" tot de-

Deze nieuwsbrief uit 1965 met tips en trucs om de omzet te verhogen telde slechts twee nummers.

Eerder stuurde Gerard Roord iedere maand de nieuwsbrief *Beeldspraak* (zie pagina 23) naar zijn wederverkopers.

Een staaltje relatiebeheer waar de Amerikanen met verbazing naar keken. In de Classics-wandelgangen werd de uitgave ook wel tot *Holland Gerald* of *Gerald Tribune* omgedoopt (de Amerikanen vonden Gerald een makkelijker naam dan Gerard). In een aflevering van november 1957 was een *Kronkel* (Sprookjes) van Simon Carmiggelt overgenomen die daarin wees op een fout in Roodkapje (*Sprookjes in Beeld 12*), waarbij in één zin Sneeuwwitje ineens op weg was naar oma.

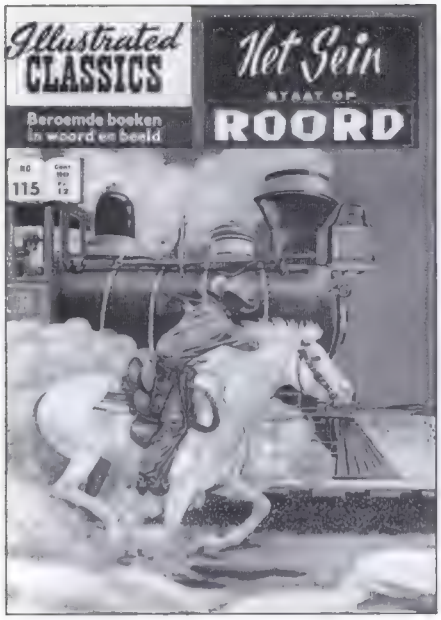

BOVEN - **Uit eerbetoon aan Roord brachten de Nederlandse en Engelse organisaties deze aangepaste covers uit, refererend aan de classics *Het sein staat op roof* en *De leeuw van het noorden*.**

ONDER - **Verkoopmolen. Bij de eerste versie zaten bovenaan emaillen schildjes met daarop de namen van de verschillende series (fabrikant: Lankat). Later werd dit een kartonnen kap die makkelijk te vervangen was. De rekjes werden geleverd door producent Tomado. In 1967 stonden er al ruim 2500 molens in de winkels.**

romans in tijdschriftvorm, voetbalplaatjes, horoscoop- en puzzelboekjes en zelfs bioscoopprogramma's gaven we uit. Het merendeel gebeurde in co-productie met Engeland. Ook verkocht ik een tijd goedkope grammofoonplaten met als slagzin 'Ongehoord goed!', omdat je in een supermarkt in tegenstelling tot een platenzaak niet naar een lp kon luisteren.

Wedijver

Medio jaren zeventig beschikten wij over zevenduizend verkooppunten, verdeeld over circa vijftien rayons. Er werkten bijna vijftig medewerkers bij Classics Nederland, met onder andere twintig vertegenwoordigers en medewerkers voor het magazijn, de administratie en de productie. De omzet lag op zo'n negen miljoen gulden. Zo'n goedlopend eigenhandig opgebouwd distributienetwerk was ongehoord in Nederland. Zonder de hulp van mijn medewerkers had ik het overigens nooit gered. Bij voorbeeld mijn secretaresse Joke Blaak-Enserinck, die alle contacten met freelance-vertalers regelde, en mevrouw Wijsma, die op een Veritype alle teksten in de balloons op de Classics-blauwdrukken tikte.

Bij grote tijdschriftendistributeurs als Aldipress en Betapress gingen alle zendingen rechtstreeks in grote pakken naar zo'n verkooppunt; een klant moest het zelf uitpakken. Onze vertegenwoordigers waren kind aan huis bij de winkels in hun rayons. Andere uitgeverijen wilden graag meedoen met ons distributiesysteem. Wij distribueerden ook pockets en zelfs nog een poosje de *Salamander*-reeks van Querido. Aldipress en Betapress kregen hier last van en achten ons een doorn in het oog. Op een gegeven moment vertelden mijn vertegenwoordigers dat Aldipress, die al eens een vergeefse overnamepoging had gedaan, tegen de wederverkopers had gezegd: 'Als jullie nog langer met die troep van Classics doorgaan, kun je de tijdschriften op je buik schrijven'. Betapress flikte nog vreemdere dingen, maar daar ga ik niet over doorzeuren. Achteraf gezien heb ik de dreiging van deze tegenwerking onderschat. Ik was in mijn ijver erg gericht op het uitbouwen van mijn eigen distributienetwerk. Ik zag ook te laat in dat de kosten ervan uit de hand liepen. Toen de bank - een kleine handelsbank - ook nog eens het krediet opzegde, was Leiden in last. Uiteindelijk leidde dit tot het faillissement van Classics Nederland in 1975. De curator heeft er nog een goede deal uitgehaald: de uitgaven gingen over naar de Nederlandse Dagblad Pers (NDP); de distributie kwam bij Betapress terecht.

Ik heb het bankroet als een grote schande ervaren. Ik ben nog een tijdje in loondienst geweest bij NDP als uitgever voor de beeldverhalen en Classics, maar dat werkte niet. Nadat Betapress, na een conflict met NDP over betalingen via een clausule in het contract ook de uitgaven kon overnemen, stond ik definitief op straat, net als de naam Classics die verdween nadat Betapress alles had ondergebracht in de eigen uitgeverijen, zoals Kontekst.

Ik was toen 57,5 jaar. Gelukkig had de curator het zo geregeld dat ik met de VUT kon gaan. Ik heb me daarna niet meer met strips beziggehouden. Daar had ik even mijn buik van vol. Maar terugkijkend blijft het prachtig dat Classics Nederland het zo lang heeft volgehouden.'

arco.van.os@stripschrift.nl
rik.sanders@stripschrift.nl

FOTO RIK SANDERS

RECHTSBOVEN - **Toen de Wereldklassieken opraakten moest er uitgekeken worden naar andersoortige uitgaven zoals onder meer Commando Classics.**
LINKS - **Raambiljet uit 1957 van vaste illustrator Jules Spreekmeester (cartoonist van *Het Vrije Volk*).**

BIBLIOGRAFIE VAN DE NEDERLANDSE ILLUSTRATED CLASSICS

	NEDERLANDSE TITEL EN JAAR VAN UITGAVE			AMERIKAANSE TITEL EN JAAR VAN UITGAVE		OORSPRONKELIJKE AUTEUR(S)
1.	Alice in Wonderland	1956	49.	Alice in Wonderland	1948	Lewis Carroll
2.	De reis naar de maan	1956	105.	From the Earth to the Moon	1953	Jules Verne
3.	De avonturen van Kit Carson	1956	112.	Adventures of Kit Carson	1953	Ann S. Stephans
4.	Hamlet	1956	99.	Hamlet	1952	William Shakespeare
5.	Daniel Boone	1956	96.	Daniel Boone	1952	John Bakeless
6.	Mars valt aan	1956	124.	The War of the Worlds	1955	Herbert G. Wells
7.	Ik vang dieren	1956	104.	Bring 'Em Back Alive	1953	Frank Buck
8.	Wilhelm Tell	1956	101.	William Tell	1952	Friedrich Schiller
9.	De muiterij op de Bounty	1956	100.	Mutiny on the Bounty	1952	C. Nordhof & J. Hall
10.	Zo vond ik Livingstone	1956	115.	How I Found Livingstone	1954	Henry M. Stanley
11.	Jeanne d'Arc	1956	78.	Joan of Arc	1950	
12.	Davy Crockett	1956	129.	Davy Crockett	1955	Ann S. Stephans
13.	De Ilias	1956	77.	The Iliad	1950	Homerus
14.	De rode piraat	1956	114.	The Red Rover	1953	James Fenimore Cooper
15.	Buffalo Bill	1956	106.	Buffalo Bill	1953	Ann S. Stephans
16.	De talisman	1956	111.	The Talisman	1953	Walter Scott
17.	Moby Dick	1956	5.	Moby Dick	1942/56	Herman Melville
18.	Prins en bedelknaap	1956	29.	The Prince and the Pauper	1946	Samuel L. Clemens
19.	Huckleberry Finn	1956	19.	Huckleberry Finn	1944/56	Samuel L. Clemens
20.	20.000 Mijlen onder zee	1956	42.	20.000 Leagues Under the Sea	1948	Jules Verne
21.	Het geheimzinnige eiland	1956	34.	Mysterious Island	1947	Jules Verne
22.	Macbeth	1956	128.	Macbeth	1955	William Shakespeare
23.	Schateiland	1956	64.	Treasure Island	1949	Robert Louis Stevenson
24.	De ridders van de tafelronde	1956	108.	Knights of the Round Table	1953	
25.	De odyssee	1957	81.	The Odyssey	(1951)	Homerus
26.	De mijnen van Koning Salomon	1957	97.	King Solomon's Mines	(1952)	H. Rider Haggard
27.	Wilde Bill Hickok	1957	121.	Wild Bill Hickok	1954	Ann S. Stephans
28.	Ceasars overwinningen	1957	130.	Ceasar's Conquests	1956	Julius Ceasar
29.	Wilde dieren op bestelling	1957	123.	Fang and Claw	1954	Frank Buck
30.	In Londen en Parijs	1957	6.	A Tale of Two Cities	1942/56	Charles Dickens
31.	Robinson Crusoe	1957	10.	Robinson Crusoe	1943/57	Daniel Defoe
32.	De huifkar	1957	131.	The Covered Wagon	1956	Emerson Hough
33.	De hut van Oom Tom	1957	15.	Uncle Tom's Cabin	1943	Harriët Beecker Stowe
34.	Romeo en Julia	1957	134.	Romeo and Juliet	1956	William Shakespeare
35.	Waterloo	1957	135.	Waterloo	1956	E. Erckmann & A. Chatrian
36.	De weg naar het westen	1957	72.	The Oregon Trail	1950	Francis Parkman
37.	Rob Roy	1957	118.	Rob Roy	1954	Walter Scott
38.	Ivanhoe	1957	2.	Ivanhoe	1941/57	Walter Scott
39.	De prairie	1957	58.	The Prairie	1949	James Fenimore Cooper
40.	De graaf van Monte Cristo	1957	3.	The Count of Monte Cristo	1942/56	Alexandre Dumas
41.	Robin Hood	1957	7.	Robin Hood	1942/57	
42.	Wittand	1957	80.	White Fang	1951	Jack London
43.	De orkaan	1957	120.	The Hurricane	1954	C. Nordhoff & J. Hall
44.	Naar het midden der aarde	1957	138.	Journey to the Centre of the Earth	1957	Jules Verne
45.	Onder twee vlaggen	1957	86.	Under Two Flags	1951	Marie Louisa de la Ramée
46.	Reis naar de toekomst	1957	133.	The Time Machine	1956	Herbert George Wells
47.	De kleine wilde	1957	137.	The Little Savage	1957	Frederick Marryat
48.	De wereld rond in 80 dagen	1957	69.	Around the World in 80 Days	1950	Jules Verne
49.	De zeewolf	1958	85.	The Seawolf	1951	Jack London
50.	De nederlaag	1958	126.	The Downfall	1955	Emile Zola
51.	Ontvoerd	1958	46.	Kidnapped	1948	Robert Louis Stevenson
52.	De roep der wildernis	1958	91.	The Call of the Wild	1952	Jack London
53.	De zwarte tulp	1958	73.	The Black Tulip	1950	Alexandre Dumas
54.	Het donkere fregat	1958	132.	The Dark Frigate	1956	Charles Boardman Hawes
55.	Op jacht naar avontuur	1958	119.	Soldiers of Fortune	1954	Richard H. Davis
56.	De man met het ijzeren masker	1958	54.	The Man in the Iron Mask	1948/58	Alexandre Dumas
57.	Mannen tegen wind en water	1958	103.	Men against the Sea	1953	C. Nordhoff & J. Hall
58.	De spion	1958	51.	The Spy	1948	James Fenimore Cooper
59.	Strijd voor de vrijheid	1958	67.	Scottish Chiefs	1950	Jane Porter
60.	Aanval op Antwerpen	1958	113.	The Forty-five Guardsmen	1953	Alexandre Dumas
61.	De eerlijke muiters	1958	122.	The Mutineers	1954	Charles Boardman Hawes
62.	Onder het schrikbewind	1958	139.	In the Reign of Terror	1957	George Alfred Henty
63.	Omstreden bastion	1958	141.	Castle Dangerous	1957	Walter Scott
64.	Een midzomernachtdroom	1958	87.	A Midsummernight's Dream	1951	William Shakespeare
65.	De geest in de fles	1958	116.	The Bottle Imp	1954	Robert Louis Stevenson
66.	Cyrano de Bergerac	1958	79.	Cyrano de Bergerac	1951	Edmond Rostand
67.	Toean Jim	1958	136.	Lord Jim	1957	Joseph Conrad
68.	De eerste mensen op de maan	1958	144.	First Men in the Moon	1958	Herbert George Wells
69.	De jonge ridder	1958	88.	Men of Iron	1951	Howard Pyle
70.	David Balfour	1958	94.	David Balfour	1952	Robert Louis Stevenson
71.	De koning der bandieten	1958	127.	The King of the Mountains	1955	Edmond About
72.	David Copperfield	1958	48.	David Copperfield	1948	Charles Dickens
73.	De gebroeders Durie	1959	82.	The Master of Ballantrae	1951	Robert Louis Stevenson
74.	De spoorzoeker	1959	22.	The Pathfinder	1944	James Fenimore Cooper
75.	Te vuur en te zwaard	1959	146.	With Fire and Sword	1958	Henryk Sienkiewick
76.	Het woeste paradijs	1959	42.	Swiss Family Robinson	1947/59	Johan Wyss
77.	Ik reisde dertien eeuwen terug	1959	24.	A Connecticut Yankee in King Arthur's Court	1945/57	Samuel L. Clemens
78.	Ben Hur	1959	147.	Ben Hur	1958	Lew Wallace
79.	De boekanier	1959	148.	The Buccaneer	1959	Lyle Saxon
80.	Sterke staaltjes uit de jungle	1959	140.	On Jungle Trails	1957	Frank Buck
81.	In de greep van de komeet	1959	149.	Off on a Comet	1959	Jules Verne
82.	De avonturen van Marco Polo	1959	27.	Adventures of Marco Polo	1946	Marco Polo

ILLUSTRATED TRIVIA

De afbeeldingen naast de bibliografie laten eens te meer zien dat *Illustrated Classics* heden ten dage nog steeds tot de verbeelding spreken.

Prachtige cover van Aart Clerkx voor de vertaling van *Hamlet* (2000) door Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes. Deze uitgave is rijk voorzien van paginagrote illustraties waarin goed duidelijk wordt gemaakt dat William Shakespeare nog steeds actueel is.

FOTO FRANS HOYINCK

In 1994 verschijnt Adriaan van Dis' *Indische duinen*. Een hoofdstuk uit deze *Bildungsroman* is getiteld Illustrated Classics, en is eerder apart gepubliceerd. De jonge hoofdpersoon met autobiografische trekjes is erg ziek en ligt op bed. Maar het stapeltje *Classics* haalt hem erdoor. Het deeltje Benjamin Franklin (nummer 121) is herkenbaar. Op de foto het blije weerzien van de auteur met deze strip. WM

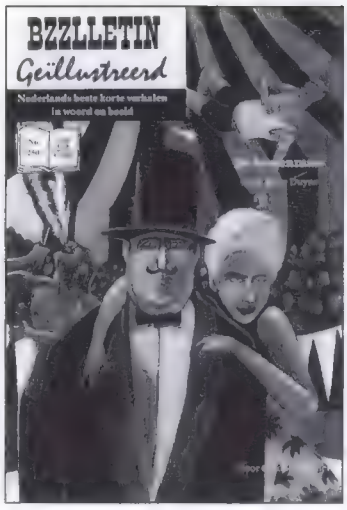

GUIDO VAN DRIEL

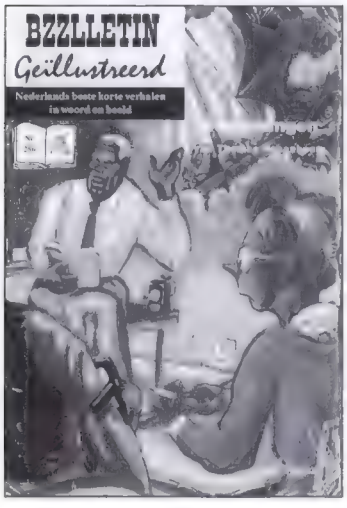

TYPEX

MARK HENDRIKS

Het literaire tijdschrift *Bzzlletin* bracht in 1997 haar 250e nummer uit in stripvorm. Er werd gekozen voor negen boekjes van twaalf pagina's. Eén boekje was redactioneel, de andere acht werden gemaakt volgens het *Classics*-principe: korte verhalen van Nederlandse schrijvers verstript. AvO

	NEDERLANDSE TITEL EN JAAR VAN UITGAVE		AMERIKAANSE TITEL EN JAAR VAN UITGAVE		OORSPRONKELIJKE AUTEUR(S)
83.	De laatste der Mohicanen	1959	4. The Last of the Mohicans	1942/59	James Fenimore Cooper
84.	Het huis met de zeven gevels	1959	52. The House of the Seven Gables	1948/58	Nathaniel Hawthorne
85.	De drie musketiers	1959	1. The Three Musketeers	1941/59	Alexandre Dumas
86.	Abraham Lincoln	1959	142. Abraham Lincoln	1958	
87.	Rip van Winkle	1959	12. Rip van Winkle	1943/59	Washington Irving
88.	Wild is het westen	1959	62. Western Stories	1949	Bret Harte
89.	De vechter uit Virginia	1959	150. The Virginian	1959	Owen Wister
90.	Roem door het zwaard	1960	151. Won by the Sword	1959	Goerge Alfred Henty
91.	Drama's uit de dierenwereld	1960	152. Wild Animals I Have Known	1959	Ernest Thompson Seton
92.	Gulliver"s reizen	1960	16. Gulliver's Travels	1943	Jonathan Swift
93.	De onzichtbare man	1960	153. The Invisible Man	1959	Herbert George Wells
94.	Avonturen van een adelborst	1960	74. Mr. Midshipman Easy	1950	Frederick Marryat
95.	Silas Marner	1960	55. Silas Marner	1949	Marian Evans (George Eliot
96.	Twintig jaar later	1960	41. Twenty Years After	1947	Alexandre Dumas
97.	De samenzwering van Pontiac	1960	154. The Conspiracy of Pontiac	1960	Francis Parkman
98.	In het heetst van de strijd	1960	98. The Red Badge of Courage	1952	Stephen Crane
99.	Michael Strogoff	1960	28. Michael Strogoff	1946	Jules Verne
100.	De leeuw van het noorden	1960	155. The Lion of the North	1960	George Alfred Henty
101.	De geheimzinnige loods	1960	70. The Pilot	1950	James Fenimore Cooper
102.	Lorna Doone	1960	32. Lorna Doone	1946	Richard D. Blackmore
103.	De verovering van Mexico	1960	156. The conquest of Mexico	1960	Bernal Diaz del Castillo
104.	De broederschap van de roos	1960	14. Westward Ho!	1943	Charles Kingsley
105.	De maansteen	1960	30. The Moonstone	1946	William Wilkie Collins
106.	In de wieg verwisseld	1960	93. Pudd'nhead Wilson	1952	Samuel L. Clemens
107.	Dieren vechten voor hun leven	1960	157. Lives of the Hunted	1960	Ernest Thompson Seton
108.	Het einde van de vendetta	1960	20. The Corsican Brothers	1944	Alexandre Dumas
109.	Grote verwachtingen	1960	43. Great Expectations	1947	Charles Dickens
110.	Twee jaar voor de mast	1960	25. Two Years Before the Mast	1945	Richard H. Dana
111.	De samenzweerders	1960	158. The Conspirators	1960	Alexandre Dumas
112.	Don Quichot	1960	11. Don Quixote	1943	Miguel de Cervantes
113.	De zwarte pijl	1960	31. The Black Arrow	1946	Robert Louis Stevenson
114.	De klokkenluider van de Notre Dame	1960	18. The Hunchback of Notre Dame	1944/60	Victor Hugo
115.	Het sein staat op roof	1961	159. The Octopus	1960	Frank Norris
116.	De ellendigen	1961	9. Les Miserables	1943/61	Victor Hugo
117.	Mijn paardeleven	1961	60. Black Beauty	1949/60	Anna Sewell
118.	Julius Caesar	1961	68. Julius Ceasar	1950/62	William Shakespeare
119.	De spijs der goden	1961	160. The Food of the Gods	1960	Herbert George Wells
120.	De man die altijd lacht	1961	71. The Man who Laughs	1950/62	Victor Hugo
121.	Benjamin Franklin	1961	65. Benjamin Franklin	1949	
122.	De vrouw in het wit	1961	61. The Woman in White	1949	William Wilkie Collins
123.	Tom Browns schooljaren	1961	45. Tom Brown's Schooldays	1948/61	Thomas Hughes
124.	Robur de veroveraar	1961	162. Robur the Conqueror	1961	Jules Verne
125.	De man op de rotsen	1961	56. Toilers of the Sea	1949/62	Victor Hugo
126.	Cleopatra	1961	161. Cleopatra	1961	Henry Rider Haggard
127.	De laatse dagen van Pompeji	1961	35. The Last Days of Pompeii	1947/61	Edward Bulwer-Lytton
128.	Jane Eyre	1961	39. Jane Eyre	1947/62	Charlotte Brontë
129.	Olivier Twist	1961	23. Oliver Twist	1945/61	Charles Dickens
130.	Vertellingen uit duizend en een nacht	1961	8. Arabian Nights	1943/61	Antony Galland
131.	Heerser der aarde	1961	163. Master of the World	1961	Jules Verne
132.	In de macht der kannibalen	1961	36. Typee	1947	Herman Melville
133.	Taras Boelba, de koning der Kozakken	1961	164. The Cossack Chief	1961	Nicolai Gogol
134.	Man zonder vaderland	1961	63. Man Without a Country	1949/62	Edward Everett Hale
135.	Tom Sawyer	1961	50. Adventures of Tom Sawyer	1948/61	Samuel L. Clemens
136.	De avonturen van Benvenuto Cellini	1961	38. Adventures of Cellini	1947/61	Benvenuto Cellini
137.	Het eiland Pitcairn	1961	109. Pitcairn's Island	1953	C. Nordhoff & J. Hall
138.	Het meisje van het meer	1961	75. The Lady of the Lake	1950	Walter Scott
139.	Het halssnoer van Hare Majesteit	1962	165. The Queen's Necklace	1962	Alexandre Dumas
140.	De duivel aan boord	1962			Daniel Defoe
141.	Het stoomhuis	1962	166. Tigers and Traitors	1962	Jules Verne
142.	De avonturen van Baron Munchhausen	1962			Rudolph Erich Raspe
143.	Alice in Spiegelland	1962			Lewis Caroll (C.L.Dodgson)
144.	Nachten vol verschrikking	1962			W. Collins & C. Dickens
145.	De goudkever	1962			Edgar Allan Poe
146.	De gorillajagers	1962			Robert M. Ballantyne
147.	Het spook van Canterville	1962			Oscar Wilde
148.	De hond van de woudloper	1962			Robert M. Ballantyne
149.	De gevangene van Zenda	1962	76. The Prisoner of Zenda	1950	Anthony Hope
150.	Schoppenvrouw	1962			Alexander Pushkin
151.	Faust	1963	167. Faust	1962	Johann Wolfgang von Goethe
152.	Hrolf Kraki en zijn kampioenen	1963			Snorri Sturlusson
153.	Dood of victorie	1963	168. In Freedom's Cause	1969	George Alfred Henty
154.	Het schip Vasa	1963			Lars Widdings
155.	Meester en knecht	1963			Leo Tolstoy
156.	De koningsring	1963			Zacharias Topelius
157.	De Aeneïs	1963			Vergilius
158.	Met de zee getrouwd	1963			Pierre Loti
159.	De Argonauten	1963			Appolonius van Rhodos
160.	De dood van Captain Cook	1963			James Cook & James King
161.	De verovering van Peru	1963			William H. Prescott
162.	Verschrikkelijke wraak	1963			Nicolai Gogol
163.	Zeeweg naar Indië	1964			Alvaro Velho
164.	Met een jol in de branding	1964			Stephen Crane
165.	De tocht der tienduizend	1964			Xenophon
166.	Het schip uit Buenos Aires	1964			Herman Melville

NEDERLANDSE TITEL EN JAAR VAN UITGAVE		AMERIKAANSE TITEL EN JAAR VAN UITGAVE	OORSPRONKELIJKE AUTEUR(S)
167.	De briganten	1964	Marie-Henri de Stendhal
168.	Vals spel	1964	Stephen Crane
169.	De vorst van Otranto	1964	Horace Walpole
170.	Wij ontdekten China	1964	Fernando Mendes Pinto
171.	De berejacht	1964	Zach. Topelius
172.	Tussen puin en rook	1964	Emile Zola
173.	Het beleg van Quebec	1964	Francis Parkman
174.	De Denver Express	1964	A.A. Hayes
175.	De vlucht van de Inca	1965	William Prescott
176.	De zwervende ruiter	1965	Nicolai Leskow
177.	Wat is dat voor een oceaan?	1965	John Fiske
178.	Willem de Veroveraar	1965	E. Bulwer-Lytton
179.	Het land van Zu Vendi	1965	Henri Rider Haggard
180.	De wraak der Sioux	1965	Frank Peyton
181.	Rome slaat hard toe	1966	Sallustius
182.	Krijgsheer van Mexico	1966	Fr. Diego Duran
183.	Opvarenden in nood	1966	Juan Fernandez
184.	Tussen scouts en vechters	1966	Robert Rogers
185.	Alexander de Grote	1966	Polybius
186.	Beschermer van de Indianen	1966	John Fiske
187.	Martin Eden	1967	Jack London
188.	De slopende jacht	1967	Stewart Edward White
189.	De Partizanenleider	1967	Carit Etlar
190.	De jonge Carthager	1970	George Alfred Henty
191.	De zeven veroordeelden	1970	L. Andreyev
192.	De ballade van de oud-matroos	1970	Samuel Taylor Coleridge
193.	Glorie der Inka's	1970	Garcilaso de la Vega
194.	De holbewoners van Og	1971	Herbert George Wells
195.	Hadji Murad, de Tartaar	1971	Leo Tostoy
196.	De slag bij Salamis	1971	Herodotus
197.	Uit het dodenhuis	1971	Fjodor Dostojevski
198.	De Romeinse burgeroorlog	1972	Julius Ceasar
199.	Maiwa's wraak	1972	Henry Rider Haggard
200.	Met Lee in Virginia	1972	George Alfred Henty
201.	De Makkabeeën	1972	Heinrich Graetz
202.	De helden van IJsland	1972	Laxdeala Saga
203.	De aapmensen van Afrika	1973	Jules Verne
204.	Geronimo, de Apacheleider	1973	autobiografie
205.	De eerste Punische oorlog	1973	Polybius
206.	Koning Harald's saga	1974	Snorri Sturluson
207.	Naar de binnenlanden van Noord-Amerika	1974	Cabeza de Vaca
208.	De Rode Pimpernel	1974	Emmuska Orczy
209.	De wraakmoorden	1974	Arthur Conan Doyle
210.	De moorden in de Rue Morgue	1975	Edgar Allan Poe
211.	Het drijvende eiland	1975	Jules Verne
212.	Taras Bulba	1975	Nicolai Gogol
213.	De wrok van Achilles	1975	Homerus
214.	Erik Vuuroog	1976	Henry Rider Haggard

N.B. Indien er twee jaartallen achter de Amerikaanse titel staan is het eerste jaartal van de originele eerste uitgave en het tweede jaartal van de uitgave met nieuw artwork (nieuwe bewerking en nieuwe tekeningen), zoals die ook in Nederland is uitgebracht.

In 1981 laat de stichting CJP een stripparodie op W.F. Hermans' roman *De donkere kamer van Damocles* maken. Het boek is bedoeld als cadeautje voor de leden en gemaakt door De Enschedese School. Maar het bestuur onder leiding van Han Lammers vreest een proces en laat de complete oplage vernietigen.

Al snel verschijnt een pirateneditie bij Espee. Het *Classics*-motto blijft: Lees feestelijk, groei geestelijk! WM

AMERIKAANSE TITELS DIE NIET IN DE NEDERLANDSE SERIE ZIJN VERSCHENEN

AMERIKAANSE TITEL EN JAAR VAN UITGAVE			OORSPRONKELIJKE AUTEUR(S)
13.	Dr. Jekyll and Mr. Hyde	1943/53	Robert Louis Stevenson
17.	The Deersayer	1944	James Fenimore Cooper
21.	Three Famous Mysteries	1944	Arthur Conan Doyle, Guy de Maupassant en Edgar Allan Poe
26.	Frankenstein	1945	Mary Shelley
33.	The Adventures of Sherlock Holmes	1947	Arthur Conan Doyle
37.	The Pioneers	1947	James Fenimore Cooper
40.	Mysteries	1947	Edgar Allan Poe
44.	Mysteries of Paris	1947	Eugene Suer
53.	A Christmas Carol	1948	Charles Dickens
57.	The Song of Hiawatha	1949	Henry Wadsworth Longfellow
59.	Wuthering Heights	1949	Emily Brontë
66.	The Cloister and the Hearth	1949	Charles Reade
83.	The Jungle Book	1951/68	Rudyard Kipling
84.	The Gold Bug	1951	Edgar Allan Poe
89.	Crime and Punishment	1951	Fjodor Dostojevski
90.	Green Mansions	1951	William Henry Hudson
91.	The Courtship of Miles Standish	1952	Henry Wadsworth Longfellow
95.	All Quiet on the Western Front	1952	Erich Maria Remarque
102.	The White Company	1952	Arthur Conan Doyle
107.	King - of the Khyber Rifles	1953	Talbot Mundy
110.	A Study in Scarlet	1953	Arthur Conan Doyle
117.	Captains Courageous	1954	Rudyard Kipling
125.	The Ox-Bow Incident	1955	Walter van Tilburg Clark
143.	Kim	1958	Rudyard Kipling
145.	The Crisis	1958	Winston Churchill
169.	Negro Americans-The Early Years	1969	

Classics Prijscatalogus

Smaakt dit overzicht naar meer? Dan kunt u terecht bij de zesde editie van de *Classics Prijskatalogus* (ISBN 90-805478-3-2), volgens samenstellers Klaas de Krijger en Adrie Nooij de eerste stripcatalogus in euro's! Het boekwerk bevat informatie over vijfduizend *Classics*-uitgaven. Niet alleen de *Illustrated Classics* worden opgesomd, ook alle andere series, van *Alexandra* tot *Zwarte Valk-classics*, plus allerhande curiosa. De bijbehorende prijsindicatie geldt voor boekjes in uitstekende staat. Duurste uitgave: een *Illustrated Classics*-winkelrekje met Franse tekst voor €1225,21.

Van de oplage van honderd stuks zijn er nog dertig over à €22,50 per stuk. RS

Meer info:
De Papieren Cirkel, Midwoud,
www.depapierencirkel.com

G L E E V E R S D A G

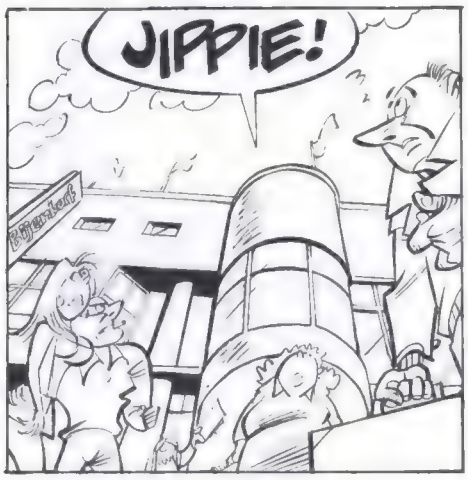

Lost Horizon

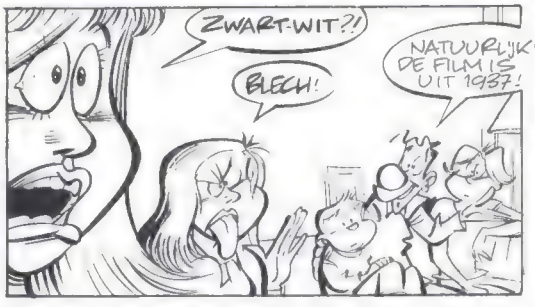

DE BRITSE DIPLOMAAT/SCHRIJVER ROBERT CONWAY WORDT ONTVOERD IN EEN VLIEGTUIG RICHTING HIMALAYA...

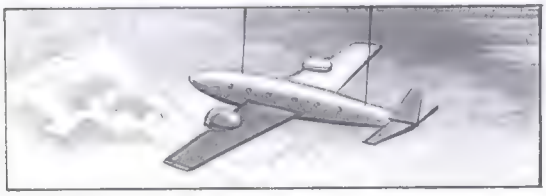

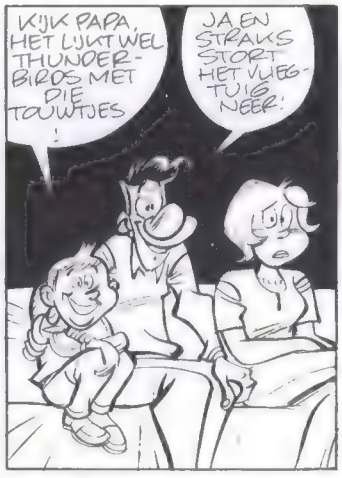

HEU? GEEN ONTPLOFFING?!
NEE HOOR! HET IS DE BEDOELING DAT DE HOOFDPERSONEN HET OVERLEVEN!
WAT EEN WAARDELOZE FILM! EEN NEERSTORTEND VLIEGTUIG HOORT TE ONTPLOFFEN
ZOALS BIJ THUNDERBIRDS
MAAR DAAN?
AJUU!

DE DIPLOMAAT EN ZIJN METGEZELLEN WORDEN GEVONDEN DOOR EEN GROEP LAMA'S!

EN NA EEN BARRE EN GEVAARLIJKE TOCHT...

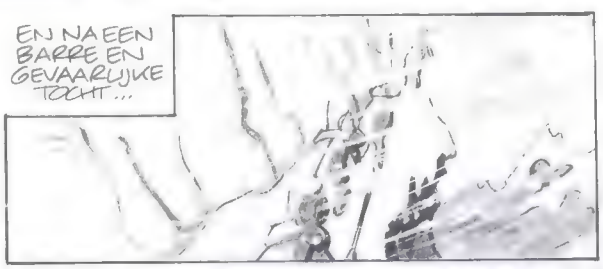

EN DAAR STAAT CONWAY EEN GROTE VERRASSING TE WACHTEN!

B O E K

door Gerard Leever

HET KLOOSTER IS GELEGEN TUSSEN DE BERGEN IN EEN PARADIJSELIJKE OMGEVING...
WELKOM IN SHANGRILA!
HET IS ZO'N 200 JAAR GELEDEN GESTICHT DOOR DE BELGISCHE PATER PERRAULT. DE MENSEN LEVEN ER IN GROTE GEZONDHEID EN HARMONIE! SHANGRILA IS HET PARADIJS OP AARDE EN CONWAY GENIET MET VOLLE TEUGEN!
DE HOOFDLAMA WIL U GRAAG SPREKEN ...
DE HOOFDLAMA BLIJKT NIEMAND MINDER TE ZIJN DAN...
...PATER PERRAULT!
MR. CONWAY ...
OM EEN MONOLOOG VAN 12 MINUTEN KORT TE MAKEN, PATER PERRAULT, NU 260 JAAR OUD HEEFT CONWAY LATEN ONTVOEREN OM HEM OP TE VOLGEN ALS LEIDER VAN HET KLOOSTER ....
CONWAY'S BROER GEORGE WEET HEM ER TOCH VAN TE OVERTUIGEN DAT ZE ONDER VALSE VOORWENDSELEN GEVANGEN WORDEN GEHOUDEN EN SAMEN MET DE SHANGRILAANSE VRIENDIN VAN GEORGE VLUCHTEN DE TWEE! AL TIJDENS DE VLUCHT BLIJKT DAT DE BROER HET BIJ HET VERKEERDE EIND HEEFT!
GEORGE, KIJK NAAR HAAR GEZICHT!
HET IS ECHTER TE LAAT VOOR CONWAY OM TERUG TE KEREN! HIJ WORDT DOOR EEN LAWINE MEEGEVOERD EN WORDT GEVONDEN!
HIJ ONTSNAPT UIT EEN INRICHTING IN ENGELAND EN ZOEKT JAREN NAAR ZIJN SHANGRILA!
EN HIJ VINDT HET...
GEWELDIG ... WAT EEN FILM! VIND JE NIET WILMA?
WILMA?
OCH, NOU HEEFT ZE HET KWELLENDE EIND GEMIST!
NOU JA, DAT MOET ZE MORGEN NOG MAAR EVEN KIJKEN!
LATER BLEEK DAT ZE VLAK NA DE VLIEGTUIGCRASH AL WAS AFGEHAAKT...
DE VOLGENDE DAG...
de Gelderlander
HÉ, EEN RECENSIE OVER DE LOST HORIZON DVD!
'EEN UNIEKE KIJKERVARING, DEZE DVD, ALS JE VAN ZWART-WIT HOUDT, DOL BENT OP BERGEN VAN BORDKARTON EN NOG OVER HET GEDULD BESCHIKT OM NAAR DIALOGEN VAN WEL VIJF MINUTEN TE LUISTEREN ...'
TRING!
NOG NOOIT HAD EEN RECENSIE ZO'N INDRUK OP MIJ GEMAAKT! (NOU JA, 1 KEER DAN)
HALLO! IK BEN VAN DE GELDERLANDER! WE ZOUDEN PRATEN OVER EEN NIEUWE STRIP VOOR DE KRANT!
OH JA!
HET HIEROPVOLGENDE GIJZELINGSDRAMA VAN PAKWEG 2½ UUR ZOU DE KRANT NOOIT HALEN ...
EN DIE NIEUWE STRIP AL HELEMAAL NIET!
'WELKOM IN SHANGRILA'
EN JE KIJKT 'M HELEMAAL UIT!!
M.. MAG IK NOG WAT KOFFIE?

DOOR HARRY WIBIER

Klassiek en toch modern

Het oeuvre van Jules Verne lijkt speciaal voor het medium strip gemaakt. Weinig andere schrijvers zetten zulke spectaculaire beelden neer in woorden. Prehistorische monsters, langsscherende kometen, geavanceerde schepen, vulkaanuitbarstingen, wilde beren en waanzinnige genieën zijn verhaalelementen die de fantasie enorm stimuleren. Vandaar dat veel striptekenaars hun interpretatie van de aanval van het enorme zeemonster op de Nautilus van Kapitein Nemo uitwerkten. Of van het spectaculaire onderaardse landschap van *Reis naar het middelpunt der aarde*. Dat is de aanleiding voor deze avontuurlijke verkenningsreis door stripland.

BOVEN - Jules en Honorine Verne in de tuin van hun huis in Amiens.

Kapitein Kwovadis, de Vlaamse variant van kapitein Nemo.

Jules Verne werd geboren in Nantes op 8 februari 1828. Als oudste zoon van een notaris werd hij geacht zijn vader in dat vak op te volgen. Daarom ging hij na de afronding van zijn gymnasiumopleiding rechten studeren in Parijs. Als student schreef hij blijspelen en in 1850 werd zijn eerste stuk *Les pailles rompues* opgevoerd. Ook schreef hij korte verhalen voor het tijdschrift *Musée des familles*.

Zes jaar later leerde Verne Honorine de Viane kennen, een jonge weduwe met twee dochtertjes. Zij trouwden in 1857 en in 1861 werd hun eerste kindje geboren. De artistieke loopbaan van Verne raakte in een stroomversnelling toen hij een manuscript aanleverde bij uitgever en schrijver Jules Hetzel. Deze verzorgde de uitgave van educatieve, populair-wetenschappelijke jongensboeken waarin moedige volwassen mannen de hoofdrol speelden. *Vijf weken in een luchtballon* was het eerste grote succes van Verne, die zich aan Hetzel bond middels een contract. Hij produceerde twee boeken per jaar en ontving in ruil een vast inkomen en een gedeelte van de winst. Hetzel had het recht flink te corrigeren en maakte daar vaak gebruik van. De boeken van Verne waren buitengewoon populair. Een nieuw verhaal bracht onder het publiek een soortgelijk enthousiasme te weeg als tegenwoordig de release van een nieuwe *James Bond*-film.

Verne als stripfiguur

Verne overleed op 24 februari 1905 in Amiens waar hij ook actief was in de gemeentepolitiek. Hij had toen meer dan zestig wonderreizen op zijn naam staan. Zijn leven leek weinig op dat van de helden uit zijn boeken, maar de magische uitstraling van zijn naam was kennelijk desondanks groot genoeg om verschillende tekenaars er toe te zetten zijn persoon in een strip te verwerken. Zo konden kopers van Moccona-koffie in 1965 in het bezit komen van kleine stripboekjes over grote mannen. Verne kreeg een plaats in deze reeks van zeven boekjes, die onder andere ook delen over Charlie Chaplin, Robin Hood en Hercules bevatte. Het stripblad *Spirou* plaatste in 1955 en 1966 een biografie in stripvorm. *Lisette* volgde in 1967.

Een nieuw verhaal van Jules Verne bracht onder het publiek een soortgelijk enthousiasme te weeg als tegenwoordig de release van een nieuwe James Bond-film.

Sindsdien heb ik een paar buitengewone reizen gemaakt in uw wereld... Ik ben de diepten van uw afgronden binnengegaan, ik heb de zee der Stilten bevaren, de woestijn der Sodomieten doorkruist ... Ah, meneer Wappendorf, wat een wereld bewoont u!

GEHEEL LINKS - François Schuiten en Benoît Peeters geven hun interpretatie van de Verniaanse raketlancering per kanon in *Het scheve kind*.
ERNAAST - Jules Verne als stripfiguur door François Schuiten en Benoît Peeters.

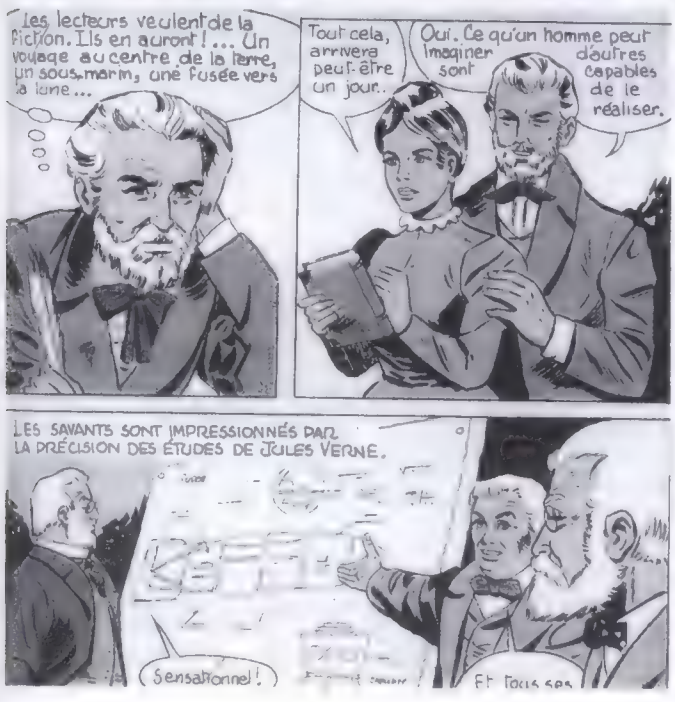
Les lecteurs veulent de la fiction. Ils en auront! ... Un voyage au centre de la terre, un sous-marin, une fusée vers la lune...
Tout cela, arrivera peut-être un jour..
Oui. Ce qu'un homme peut imaginer d'autres sont capables de le réaliser.
LES SAVANTS SONT IMPRESSIONNÉS PAR LA PRÉCISION DES ÉTUDES DE JULES VERNE.
Sensationnel!
Et tous ses

LINKSONDER - Het Franse tijdschrift *Lisette* plaatste in 1967 een strip over het leven van Jules Verne.
ERNAAST - Kapitein Nemo op het dek van de Nautilus zoals hij staat afgebeeld op een gravure uit *20.000 Mijlen onder zee*.

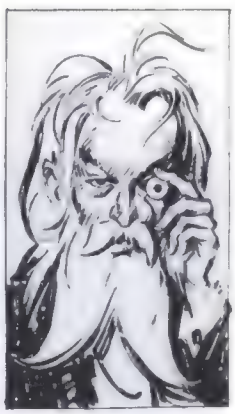

BOVEN - Jean-Claude Forest gebruikte het karakter Nemo in *Mystérieuse, matin, midi, et soir* uit 1972 en gaf hem een glazen oog.
ONDER - De dood van kapitein Nemo in *Het geheimzinnige eiland*.

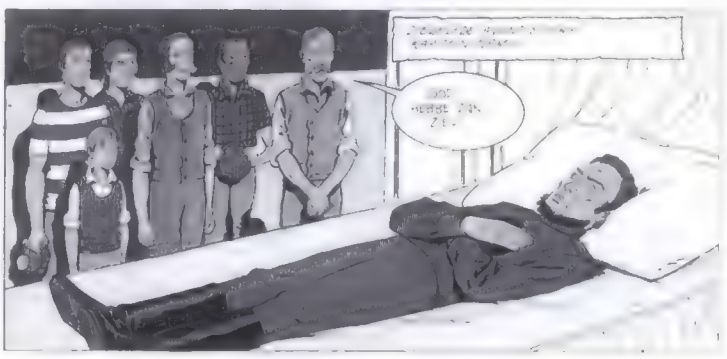

François Schuiten en Benoît Peeters gaven de persoon van Verne in *Het scheve kind* wel een heel merkwaardige rol door hem wandelend door een sciencefictionlandschap enige populair-wetenschappelijke toelichting te laten geven op het verhaal. Eerder in hetzelfde boek vond overigens een raketlancering plaats op precies dezelfde manier als Verne dat beschreef in zijn boek *De reis naar de maan in 28 dagen en 12 uren*; namelijk met behulp van een enorm kanon.

RECHTS - De bibliotheek van de Nautilus met panorama zoals Brüno dat verbeeld heeft in het eerste deel van *Nemo*.

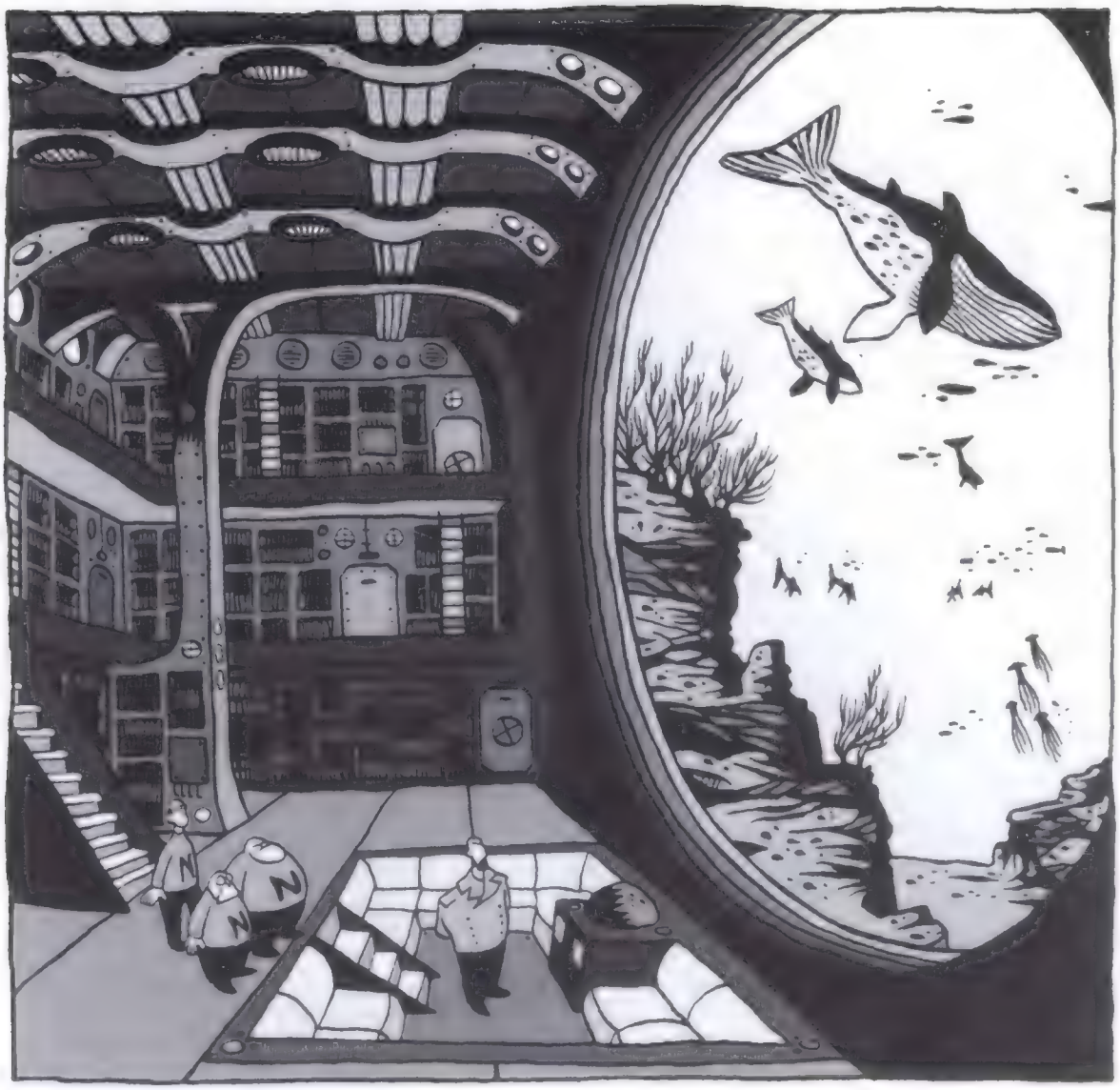

ONDER - Kapitein Nemo torpedeert een oorlogsschip in *Nemo* van Brüno.

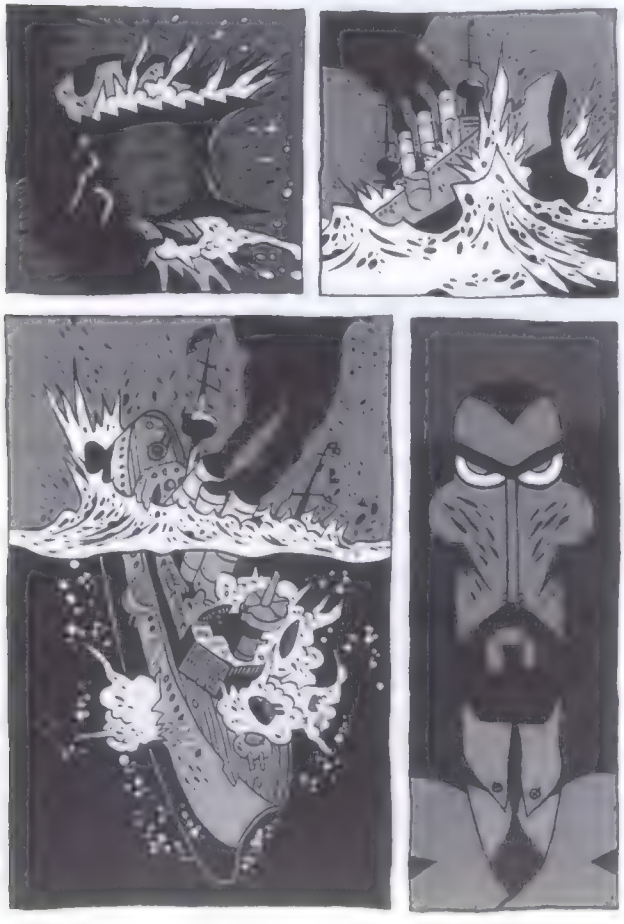

Jules Verne

RECHTS - De bewerking van Julio Bosch van *20.000 Mijlen onder zee* uit de *Jules Verne*-reeks toont het spectaculaire gevecht tussen de opvarenden van de Nautilus en een agressief zeemonster.

Techniek

De reden voor het succes van de boeken van Jules Verne ligt niet alleen in de fantastische avonturen die hij beschreef, maar ook in het overtuigende karakter van zijn verzinsels. Veel van Verne's technische visioenen raakten de toekomstige werkelijkheid. Hij schreef over een reis naar de maan, een onderzeeër die niet op kolen voer en luchtvaart met apparaten die zwaarder waren dan lucht in een tijd dat deze verschijnselen nauwelijks geloofwaardig waren. Illustratief voor deze toekomstblik is de volgende passage uit Het geheimzinnige eiland*: 'Ja vrienden, ik geloof dat water eens gebruikt zal worden als brandstof, dat waterstof en zuurstof, alleen of samen gebruikt, een onuitputbare bron zullen vormen van warmte en licht, en dit met een intensiteit die kolen nooit kunnen produceren.' Verne schreef dit in 1874. Inmiddels is een inherent schone conversie van waterstof naar warmte en kracht mogelijk dankzij de brandstofceltechnologie. Zaak is alleen het betrouwbaar te maken en tegen aanvaardbare kosten te realiseren.*

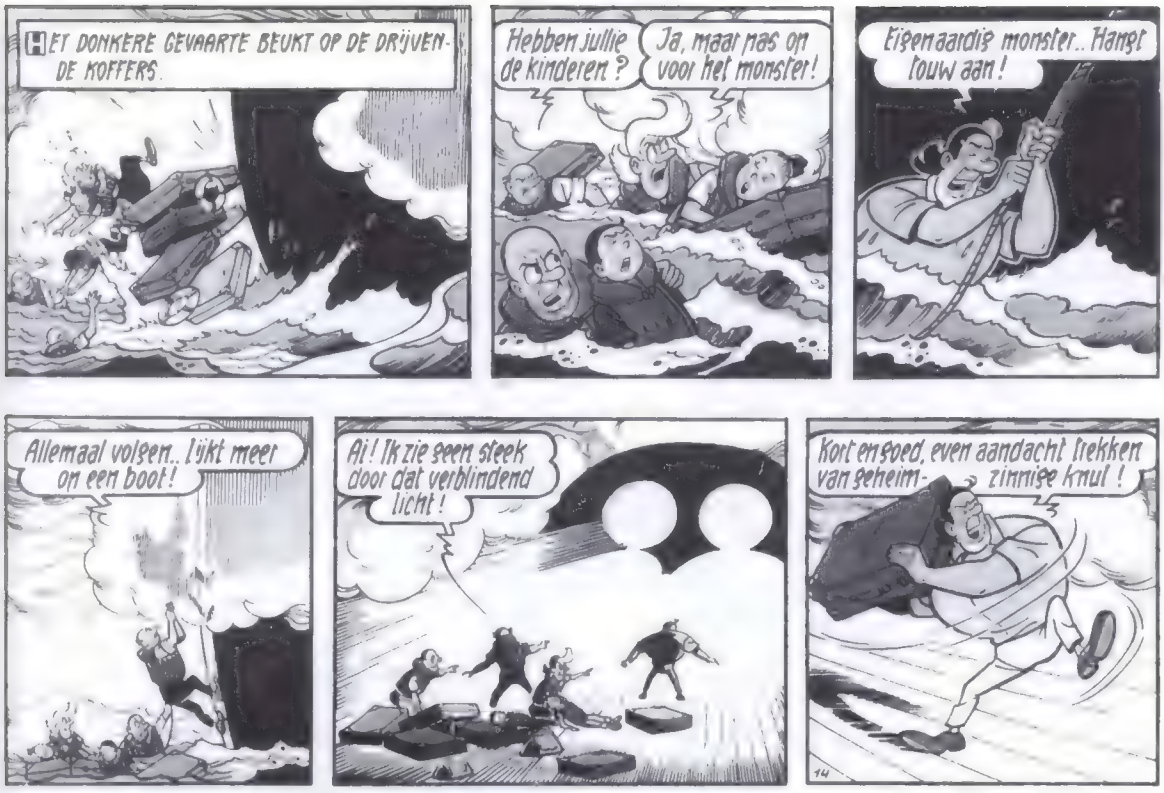
HET DONKERE GEVAARTE BEUKT OP DE DRIJVENDE KOFFERS.
Hebben jullie de kinderen?
Ja, maar nas op voor het monster!
Eigenaardig monster.. Hangt touw aan!
Allemaal volgen.. lijkt meer on een boot!
Ai! Ik zie geen steek door dat verblindend licht!
Kort en goed, even aandacht stekken van geheim- zinnige knul!

LINKS - Net als de helden uit *20.000 Mijlen onder zee* menen onze Vlaamse vrienden in *Het mini mierennest* eerst met een groot zeedier van doen te hebben, alvorens ze op een geheimzinnig scheepsdek terechtkomen dat geen toegang tot het schip zelf lijkt te hebben.

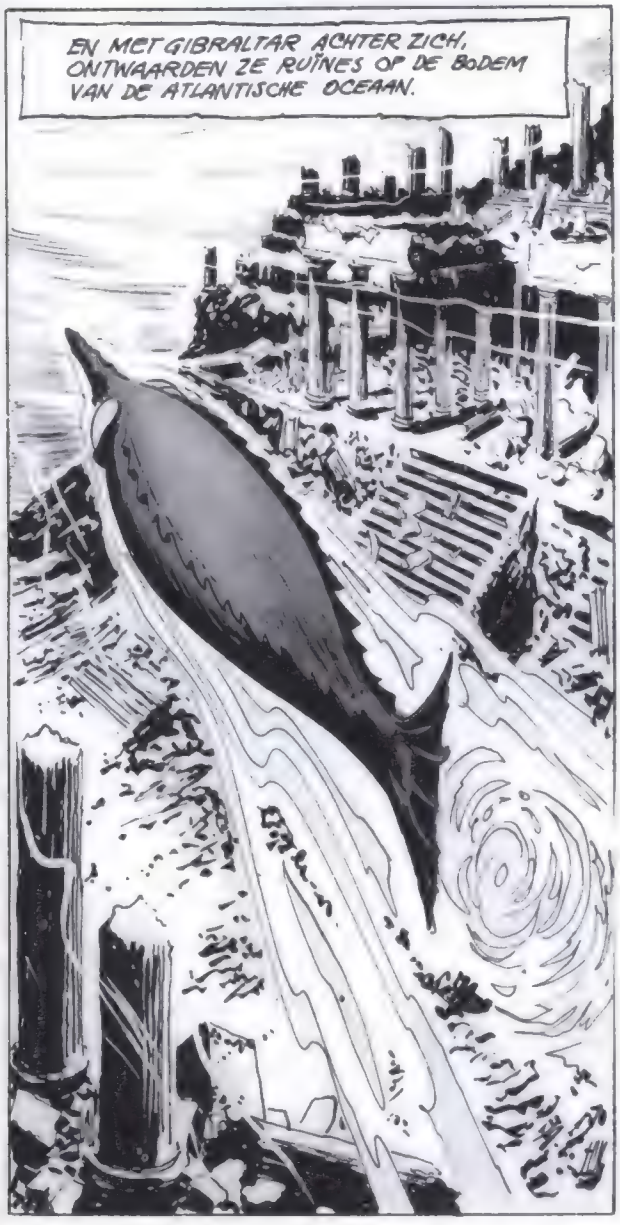

LINKS - De Nautilus zoals afgebeeld in de bewerking van Julio Bosch van *20.000 Mijlen onder zee*.

Onder zee

De klassieker *20.000 Mijlen onder zee* biedt veel spektakel. Verne geeft fantastische beschrijvingen van de onderzeese natuur en allerlei onverklaarbare fenomenen. De meeste indruk maakt echter de Nautilus, een spectaculaire onderzeeboot die onttrokken aan het oog van de wereld menig oorlogsschip naar de kelder jaagt. Een groep drenkelingen wordt gedwongen tot een lang verblijf aan boord als gast van de excentrieke kapitein Nemo, een geleerd man, onvoorstelbaar rijk en een fel tegenstander van oorlog.

Het boek kent vele stripbewerkingen. Eén van de aardigste is afkomstig van de Fransman Brüno. In 2001 verscheen het eerste deel van zijn *Nemo*, dat de klassieker op een hele eigentijdse manier in beeld brengt. Ook Willy Vandersteen gaf een creatieve draai aan het verhaal in *Suske en Wiske 75: Het mini mierennest*. Het album is geen bewerking, maar bevat wel elementen die regelrecht aan het oeuvre van Verne zijn onttrokken. De Vlaamse helden lijden schipbreuk en belanden plotseling midden op zee per ongeluk aan boord van een mysterieus vaartuig. Het blijkt niet de Nautilus van kapitein Nemo, maar de ark van Kapitein Kwovadis die net als zijn collega een schip vol technische snufjes heeft ontwikkeld en de wereld de rug toekeert. De ark lijkt te zinken, maar maakt aan het eind van het album een onverwachte rentree net als de Nautilus dat deed in *Het geheimzinnige eiland*.

De twee titels rond Kapitein Nemo en de Nautilus verschenen overigens ook in een in het Nederlands vertaalde stripversie in 1977 en 1978 binnen een reeks van Jules-Vernestrips. De auteurs hiervan zijn onbekend.

ONDER - Een zeemonster valt de Nautilus aan. Deze zwart/wit-plaat stamt uit *Ohee 328* en verscheen in 1969.

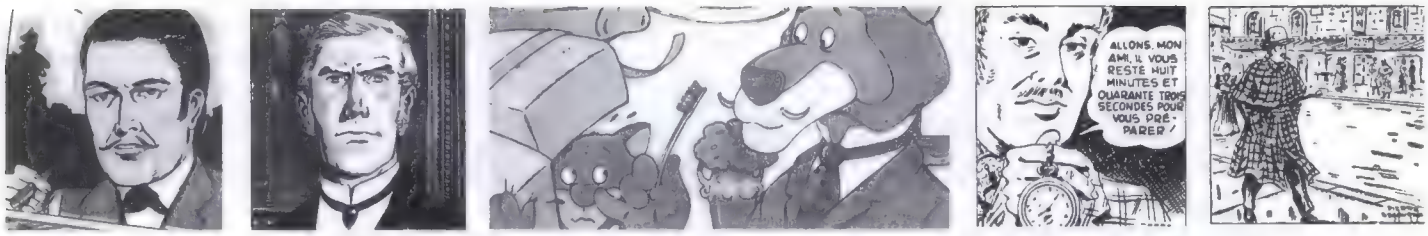

BOVEN - Vijf maal Phileas Fogg, de wereldreiziger voor 80 dagen. De tweede is van Ramon de la Fuente uit 1976, de derde (de leeuw) is van Serge Ceccarelli uit 1984. De rest van de auteurs is onbekend.
RECHTS - Auteurs Giovanni Giannini, Didier Bardon, Marc Bellan, Christian Bessière en Gilles Tosello maakten samen een stripbewerking van *De reis om de wereld in 80 dagen*. De Nederlandse vertaling verscheen in 1979 bij uitgeverij Panda.
ONDER - Dit fragment stamt uit de anonieme bewerking van *De reis om de wereld in 80 dagen* uit de Jules Verne-reeks.

Over land

De reis om de wereld in 80 dagen verhaalt over een weddenschap. Phileas Fogg zegt de wereld rond te kunnen reizen in tachtig dagen en voegt de daad bij het woord; samen met zijn trouwe dienaar Passepartout rolt hij van het ene avontuur in het andere als zij samen met de meest uiteenlopende vervoermiddelen de spectaculairste gebieden van onze aarde doorkruisen in een tempo dat voor de negentiende eeuw duizelingwekkend was. Weinig stripfiguren raakten zo vaak en nadrukkelijk verstrikt in oeuvre van Jules Verne als Donald Duck. Ben Verhagen tekende bij voorbeeld op scenario van Jan Kruse in 1988 drie afleveringen voor het vrolijke weekblad *Donald Duck* met de titel *In het voetspoor van Jules Verne*. In het verhaal – nu ook verkrijgbaar in boekvorm in het album *De spannende reisavonturen van Donald Duck* - houden Guus Geluk en Donald een wedstrijd om te bepalen wie het snelst om de wereld kan reizen. Net als in *De reis om de wereld in 80 dagen* reizen de eenden per trein, boot en olifant om maar zo snel mogelijk het doel te halen. Meer invloed van Verne is te vinden in *Donald Duck-pocket 29: Donald Stroganoff - Koerier van de tsaar*. Het is een duidelijke verwijzing naar de klassieker *Michel Strogoff - Koerier van tsaar*, waarin een jonge koerier van de tsaar persoonlijk de opdracht krijgt naar Irkoetsk te vertrekken.

RECHTSMIDDEN - Centripress bracht deze anonieme versie van *Reis om de wereld in 80 dagen* uit in 1976.
ERNAAST - Ben Verhagen en Jan Kruse laten Donald en de neefjes in 80 dagen de wereld rondtrekken. Ze schuwen geen enkel transportmiddel.
RECHTSONDER - In tegenstelling tot zijn collega Michael Strogoff weet Donald Stroganoff het blindmakende zwaard van zijn beul te vermijden. Hij gebruikt een tovertruc met zonnebrillen en behoudt zo zijn gezichtsvermogen.
LINKSONDER - Een dramatisch fragment uit *Michael Strogoff - Koerier van de tsaar*. De held zal zijn zicht verliezen door een veroordeling. De beul doet zijn werk met een gloeiend zwaard. De plaat komt uit een *Illustrated Classics*-deeltje.

Jules Verne

LINKSBOVEN - **Michael Strogoff getekend door Caprioli. Een fragment uit de Nederlandse vertaling die Casterman in 1979 uitgaf.**

RECHTSBOVEN - **Caprioli's weergave van de wrede lijfstraf die Michel Strogoff moet ondergaan.**

Fragment uit *De kinderen van kapitein Grant* in een bewerking van Caprioli en Gino d'Antonio en een fragment uit *Kuifje: De zonnetempel*.

ONDER, VAN LINKS NAAR RECHTS -

• De befaamde reis naar het middelpunt der aarde eindigt met een watereruptie die het reisgezelschap naar de oppervlakte omhoog stuwt. Deze versie is van Violaine Hulné en Gilles Tosello die in 1981 in de Nederlandstalige vertaling verscheen bij uitgeverij Panda.

• Twee afbeeldingen uit de onderaardse avonturen zoals ze in beeld zijn gebracht door Claude Laverdure in een tweedelige bewerking door Luc Delisse uit 1993 en 1996. De Nederlandstalige versie verscheen bij uitgeverij Lefrancq.

Ondergronds

Een veel verstript boek is *Reis naar het middelpunt der aarde*. Het verhaalt over een expeditie onder leiding van Otto Lidenbrock, professor in de delfstofkunde, die in het voetspoor van de ontdekker Arne Saknussemm in IJsland een krater afdaalt om reizend door een fantastisch grottenstelsel de vreemdste zaken te aanschouwen. Hoogtepunt is de ontdekking van een enorme binnenzee, zo groot dat er zelfs wolken boven hangen. Het gezelschap ziet er golven, wieren en andere wonderen. En eenmaal weer aan land treffen de reizigers nog meer fantastisch aan: 'Met moeite klauterden wij over een verwarde massa granietstukken, keistenen, kwartsblokken en aangespoelde gronden, toen zich een laag, of eigenlijk meer dan een laag: een gehele vlakte vol beenderen aan onze blikken vertoonde. Men zou gezegd hebben, dat het een onmetelijk kerkhof was, waar het gebeente der geslachten van twintig eeuwen nederlaag. In de verte vertoonden zich hoge stapels van dergelijke overblijfselen, die zich uitstrekten zo ver het oog reikte en zich in een nevel verloren.'

Striptekenaars die zich door deze beschrijving lieten inspireren zijn onder anderen Julio Bosch, Ivon le Gall en Giovanni Giannini. De Nederlandse vertalingen verschenen in respectievelijk 1978, 1981 en 1986 onder dezelfde titel als de fantastische roman.

Jean-Paul Tomasi en Michel Deligne zien talloze verbanden tussen het werk van Hergé en Verne in hun boekje *Tintin chez Jules Verne*. Frappant is bij voorbeeld de ontdekking van een bos van reuzepaddestoelen (*Reis naar het middelpunt der aarde* en *Kuifje: De geheimzinnige ster*). Andere situaties die in het werk van Verne en Hergé verschijnen zijn de briefjes met schijnbaar onsamenhangende woorden die over elkaar geschoven een geheime boodschap vormen (*De kinderen van Kapitein Grant* en *Kuifje: Het geheim van de Eenhoorn*) en de condor die een reisgenoot oppakt in zijn klauwen en meeneemt de lucht in (*De kinderen van kapitein Grant* en *Kuifje: De zonnetempel*). Opvallend is de vergelijking van Tomasi en Deligne tussen de detectives Jansen en Janssen met de detectives Craig en Fry uit *Wonderlijke avonturen van een Chinees* van Jules Verne. Zo zijn beide identiek geklede detectiveduo's te bewonderen in Chinese klederdracht.

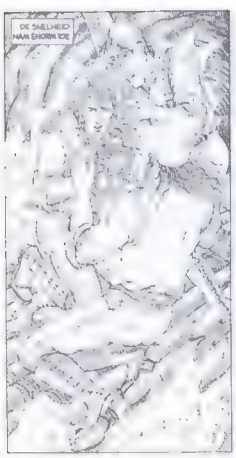

• Twee afbeeldingen uit de anonieme bewerking van *Reis naar het middelpunt der aarde*, het vierde deel uit de *Jules Verne*-reeks.

Jules Verne

Volgens Hergé-biograaf Pierre Assouline is Hergé overigens nooit een groot liefhebber geweest van het werk van Verne: 'Op dertienjarige leeftijd was hij al zo kritisch dat hij *20.000 mijlen onder zee* verwierp, omdat hij het onwaarschijnlijk vond, ongeloofwaardig en zelfs onecht. Deze teleurstellende ervaring zou hem ervan weerhouden om op te gaan in het werk van Jules Verne.' Het boekje van Tomasi en Deligne ontkracht Assouline's stelling ten dele en toont aan dat Hergé net als vele andere stripmakers op zijn minst zijdelings geïnspireerd is geraakt door het werk van Verne.

harry.wibier@stripschrift.nl

Jules Verne in *Illustrated Classics*

1956 De reis naar de maan
1956 20.000 Mijlen onder zee
1956 Het geheimzinnige eiland
1957 Naar het midden der aarde
1957 De wereld rond in 80 dagen
1959 In de greep van de komeet
1960 Michael Strogoff
1961 Robur de veroveraar
1961 Heerser der aarde
1962 Het stoomhuis

Als extra editie
1970 20.000 Mijlen onder zee
1970 De wereld rond in 80 dagen
1970 In de greep van de komeet
1970 Het geheimzinnige eiland
1972 De reis naar de maan
1974 Michael Strogoff - De koerier van de tsaar

BOVEN – **Een gravure van de enorme paddestoelen uit *Reis naar het middelpunt der aarde* en de paddestoelen zoals Kulfje die aantrof in *De geheimzinnige ster*.**

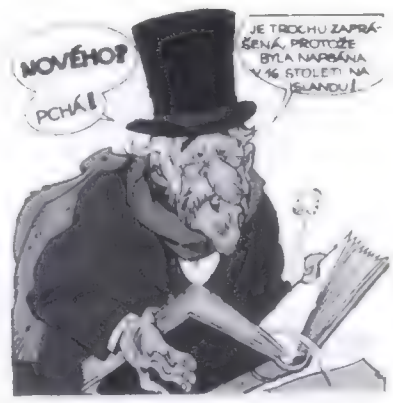

Bronnen

- *Jean-Paul Tomasi en Michel Deligne; Tintin chez Jules Verne, Lefrancq 1998.*
- *Pierre Assouline; Hergé – Biografie, Meulenhoff/Kritak 1996.*
- *Jean Paul Dekiss; Jules Verne en 60 ans de bandes dessinées.*

EN HIER HEBBEN WE EEN KERKHOF VAN PREHISTORISCHE DIEREN!
WE BEVINDEN ONS IN EEN SEDIMENTAIR GEBIED EN DE NATUUR TOONT ONS DAT IN AL HAAR PRACHT.

Verne op het internet

De naam Jules Verne levert vele hits op in de verschillende zoekmachines. De aardigste sites zijn die van de verschillende verenigde liefhebbers. In Nederland kennen we het Jules Verne Genootschap dat veel energie stopt in verder onderzoek naar de schrijver en ook zelf publicaties uitbrengt. Op www.jules-verne.nl *is het allemaal te vinden. Soortgelijke verenigingen vind je op* www.julesverne.ca, www.jules-verne-club.de *en* www.najvs.org *De echte liefhebber kan zijn hart ophalen in het museum in Amiens dat is gevestigd in het voormalige woonhuis van de schrijver. Daarover meer op* www.jules-verne.net

Otto Lidenbrock, professor in de delfstofkunde. Een portret door Chiqui de la Fuente uit 1987.

IN MANKIND'S NEVER-ENDING QUEST FOR KNOWLEDGE, THERE IS A LINE BEYOND WHICH SENSIBLE MEN WILL NOT TRAVEL! BUT EMILE ZATRUC WAS A MAN POSSESSED! HE THOUGHT HE HAD DISCOVERED THE "FLUID OF LIFE," ONLY TO FIND THAT IT WAS A...
FORMULA FOR DEATH

Kijk eens wat ik op mijn beeldscherm lees!

ComicsOnCDRom

Reanimatie van klassieke comics door moderne technieken

DOOR GER APELDOORN

De Amerikaanse uitgeverij *ComicsOnCDRom* geeft copyrightvrije Amerikaanse comics uit op cd-rom. De comics zijn volledig in kleur en zijn op de computer te lezen, iets wat nu nog niet altijd even makkelijk is, maar met de opmars van laptops en tablet PC's (draagbare computers) steeds normaler zal worden. Dit artikel schetst een deel van de achtergronden van dit project en is een poging om duidelijk te maken waarom het niet alleen interessant is voor de allergrootste freaks.

BOVEN - *Chamber of Chills 8.* Uitgeverij Harvey is vooral bekend geworden door haar vele kinderstrips als *Casper the Ghost* en *Richie Rich.*

ComicsOnCDRom is een initiatief van een stripwinkel die zich al jarenlang specialiseerde in het in- en verkopen van zeldzame en vaak dure strips uit de jaren veertig en vijftig. Met de komst van het nieuwe elektronische speelgoed, zagen ze opeens een gat in de markt. De periode van de Amerikaanse comics tussen de jaren dertig en vijftig wordt al enige tijd *The Golden Age* genoemd. Het is de periode waarin de comic werd ontdekt, z'n definitieve vorm vond en met de komst van *Superman* en een schare aan imitatiesuperhelden zijn ultieme uitingsvorm en grootste populariteit. In die tijd was het nog heel normaal als er van comics miljoenen exemplaren werden verkocht. Die aantallen zijn sindsdien nooit meer gehaald. De comics van die tijd waren schreeuwerig, kleurig en vaak banaal. Maar ze hadden ook een primaire aantrekkingskracht, een onschuld die past bij een kunstvorm die zichzelf en zijn eigen regels nog aan het ontdekken is. Ongehinderd door een te grote kennis van zaken en het wakend oog van de rest van de media, mochten talenten als Jerry Siegel en Joe Shuster, Will Eisner, Jack Cole, Lou Fine en Jack Kirby hun jeugdige energie op het nietsvermoedende publiek loslaten. Er werd veel troep gemaakt, maar er zaten ook pareltjes tussen; comics die nu met geen mogelijkheid meer te verkrijgen zijn, omdat alles wat uit die tijd stamt gewoon niet te betalen is. Een beetje comic van voor 1950 van 64 pagina's (want ze hadden toen allemaal nog 64 pagina's) kost in de allerslechtste staat al $25. En dat is dan een comic waar echt helemaal niets bijzonders in staat. Als het om een strip gaat die door meerdere verzamelaars wordt gezocht, begint het meestal bij $50. Zodra de comic in goede staat is, loopt het nog meer op. En als het om een *key issue* gaat van een belangrijk *character*, gaan er soms duizenden dollars over de toonbank. Niet echt toegankelijk voor iemand die meer is geïnteresseerd in lezen dan in hebben. De laatste tijd is er zelfs een nieuwe service in het leven geroepen, die comics keurt en dan hermetisch inpakt voor verzamelaars. Dan weet je wat ze waard zijn en hoef je ze nooit meer te openen. Dat zorgt toch maar voor bederf.

Herdrukken

Nu is het voor de liefhebber niet helemaal hopeloos, natuurlijk. De bekendste strips worden heruitgegeven door hun eigenaars, als die al die jaren overeind zijn gebleven. Of door mensen die de rechten hebben opgekocht. Marvel en DC hebben allebei een lovenswaardig herdrukprogramma, waarbij vooral DC systematisch alle topseries uit de jaren veertig in dikke bewaarbanden op de markt brengt. Toch kleven daar bezwa-

PEN MILLER
WELL, CHOP...THE LAST STRIP FOR THIS WEEK AND NOW WE'RE ALL CAUGHT UP! I THINK WE DESERVE A LONG REST, EH?
OH, JOLLY DAY! NOW BEGINS PLEASANT VACATION!

BOVEN – **Pen Miller is een vroege strip van Klaus Nordling over de detectivebezigheden van een striptekenaar. Eén van de hoogtepunten uit de eerste nummers van *Crack Comics*.**

ren aan. De *DC Archives* bevatten geweldige series zoals de complete *Plastic Man* en de complete *The Spirit* (met voor het eerst de nog nooit uitgegeven jaren uit de oorlog. Niet getekend door Eisner, maar net zo'n spannend tekenwerk). Dat soort herdrukken begint altijd bij het begin en hoewel verzamelaars al jarenlang altijd de hoogste prijzen betalen voor de eerste nummers, zijn dat meestal niet de meest interessante. Het waren de beginjaren van de strip en de meeste schrijvers en tekenaars moesten nog leren wat ze aan het doen waren. Sterker nog, ze waren zo vers van de straat geplukt, dat ze vaak nog moesten leren tekenen. Pas als een serie een paar jaar liep, begon hij over het algemeen leesbaar te worden. Dat gold voor *Superman*, dat gold voor *Batman* en dat gold bijna voor iedere serie. Ik heb jarenlang gedacht dat *Lady Luck* van Dick Powell een vervelende strip was, omdat ik een boekje uit de jaren zeventig had, waarin de eerste jaren werden herdrukt. Maar de strip liep net zo lang als *The Spirit* en toen ik onlangs een verhaal uit het midden van de jaren veertig zag, viel ik bijna van m'n stoel. Het tekenwerk was inmiddels overgenomen door Klaus Nordling, die ik tot die tijd alleen maar als assistent van Will Eisner kende. Het was gewoon Eisner-kwaliteit. Sindsdien heb ik meer werk van deze en andere tekenaars uit de Eisner-stal opgezocht en dan wordt heel erg duidelijk dat deze genie uit de vroege jaren van de strip niet in een vacuüm werkte. Velen leerden van zijn verteltalent en hij pikte hier en daar ook leuke trucs van hen op. Het tweede bezwaar tegen de *DC Archives* is, dat ze de strips niet herdrukken van originelen maar van gedrukt materiaal. Via de computer of een of ander chemisch proces wordt de kleur uit de oorspronkelijke comics gehaald, waarna opnieuw wordt ingekleurd. Dat brengt een verlies van de kwaliteit van het zwart/wit-werk met zich mee. Maar het is beter dan niks en hoewel het vaak dure boeken zijn, doen de fans het er graag mee.

Copyrights

De copyrights van de meeste bekende strips uit de beginjaren van de Amerikaanse comic-industrie zijn uiteraard in de handen van hun oorspronkelijke eigenaren. Een uitgeverij als DC zou niet kunnen bestaan als ze de rechten van *Superman* en alle tijdschriften waar hij ooit in gestaan heeft niet zouden hebben. De grote uitgeverijen voeren zelfs zware gevechten met individuele copyrighthouders om alles in handen te blijven houden. Het is niet erg bekend, maar Bill Clinton heeft veel van zijn campagnegelden gekregen van grote uitgeverijen als Time Warner en Disney op voorwaarde dat hij de oorspronkelijk vijftig jaar lopende copyrights zou verlengen. Als de Amerikaanse overheid niet zou hebben ingegrepen had iedereen straks strips, boeken en T-shirts met Mickey Mouse uit mogen geven en dat was een grote klap geweest voor het Magic Kingdom. Toch is het niet zo vreemd dat dit ooit zal gaan gebeuren. Het internationale copyright is er op gebaseerd, dat bepaalde culturele uitingen na verloop van tijd zo verweven raken met de cultuur waarin ze groot geworden zijn, dat het hergebruik van die figuren onvermijdelijk is geworden. Populaire figuren als Tarzan en Sherlock Holmes zijn van iedereen geworden, niet alleen van de erven van Edgar Rice-Burroughs of Arthur Conan Doyle. Maar wat minder bekend is, is dat een minstens even groot aantal stripfiguren uit de vroege jaren van de Amerikaanse strip helemaal niet beschermd worden

"GERONIMO" JOE
Joe Muldoon was the rough, tough sergeant of an infantry platoon. The infantry was the heart of the army to him. He respected no other outfit, least of all the paratroopers...that is, until his platoon and a platoon of jump boys flew to Korea together, where he earned the nickname...
HAW! HAW! SO THESE ARE THE GREAT DEVILS IN BAGGY PANTS! THEY DON'T LOOK SO HOT TO ME!
HEY, SARGE-- YOU GOIN' TO LET THE DOGFACE GET AWAY WITH THAT CRACK?
I WAS HOPIN' THIS'D BE A PLEASANT TRIP...BUT WITH THESE BUMS SOUNDIN' OFF ALL...
OH, YEAH! LISSEN, DOGFACE... WHAT MAKES YOU THINK WE LIKE YOUR COMPANY?
WE DON'T TAKE LIP FROM NO SOFT INFANTRY CHOWDER-HEADS WHO...
WHY, YOU...! THE INFANTRY'S THE TOUGHEST OUTFIT IN THE U.S. AR...!
KNOCK IT OFF! SAVE IT FOR THE REDS!

Exciting War 8. **Dit is waarom Toth door z'n collega's gezien werd als de meester.**

Joe Yank-**cover van Alex Toth voor *Exciting War 10* van Standard Comics.**

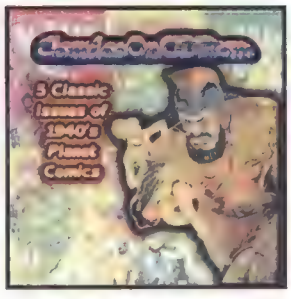

JEALOUSY on KANO
DR. CARL LEXIKON WAS ONE OF THE MOST BRILLIANT PHYSICISTS IN THE WORLD. NO TASK WAS TOO DIFFICULT FOR HIM, AND MEN CAME FROM ALL PARTS OF THE UNIVERSE TO SEEK HIS ADVICE. NOW WE SEE THE YOUNG PHYSICIST ROCKETING TOWARDS PARIS, FRANCE, TO ATTEND A CONVENTION...
I SHOULD ARRIVE IN PARIS IN ANOTHER FIVE MINUTES.. SAY! WHAT'S THAT STRANGE LOOKING BLUE GLOW?
MY SHIP STOPPED!
DR. CARL LEXIKON, COME WITH ME!

BOVEN EN RECHTS - *Space Adventures 5*, september 1954, zal voor de meesten op een schijfje sneller te raadplegen zijn dan uit de boekenkast.

door een copyright. Om nu nog geldig te zijn, moeten die copyrights in het begin ingediend zijn geweest (wat niet altijd gebeurde) en daarna nog een paar keer vernieuwd (wat duur was en daarom dus óók niet altijd gedaan werd). En als dat ook maar één keer was overgeslagen verviel het figuur of het herdrukrecht van een bepaalde comic aan het publieke domein. Het gaat dan vaak niet om belangrijke strips of stripfiguren, maar soms wel om materiaal van tekenaars die elders bekend geworden zijn en van wie het materiaal dus zeer de moeite waard is om te bekijken. Jarenlang werd daar niets mee gedaan, omdat het herdrukken van een strip natuurlijk geld kost, zeker als je niet van originele films kunt werken. Her en der verscheen wel wat, maar het was niet om over naar huis te schrijven.

Comics op cd-rom

Tot het elektronisch tijdperk aanbrak. Eigenlijk is het nu heel gemakkelijk geworden om heruitgaves van strips het licht te doen zien. Op een gemiddelde cd-rom past een schat aan gegevens. Je hoeft alleen maar de pagina's te scannen en een advertentie te zetten en tot in het oneindige kun je nieuwe exemplaren 'drukken' naar gelang er vraag is. Via het internet zet je een bestelmogelijkheid op, dus er is ook geen gedoe met voorraden en winkeliers. En dat is precies wat ComicsOnCDRom heeft gedaan. Het beste van de Amerikaanse comics uit de jaren veertig en vijftig op cd-rom. Iedere keer vier of vijf nummers van 64 pagina's van een bepaalde titel voor $20. Erg systematisch zijn ze daarbij niet te werk gegaan. Eerlijk gezegd ziet het er uit alsof ze gekeken hebben wat er in hun eigen verzameling zat, en dat op schijfjes hebben gegooid. Maar gelukkig was dat heel wat. En er is voorlopig genoeg materiaal om nog een flink aantal schijfjes te vullen. Voor het lezen van de comics hebben ze gebruik gemaakt van de internetprogramma's Netscape en Explorer. Daardoor zijn de pagina's te lezen als een internetpagina, die je kunt downloaden uit het bestand op de cd-rom. Het grote voordeel daarvan is snelheid en helderheid, maar vooral ook dat de schijf leesbaar is voor PC en Mac, iets wat mij als jarenlang Mac-gebruiker erg goed uitkomt. De comics in deze serie zijn allemaal in hun oorspronkelijke kleuren te bewonderen, je kunt er handig doorheen bladeren en het ziet er geweldig uit.

Maar ja, is dat nou wel allemaal zo verstandig? Daar zit je dan weer, achter je computer. Je hebt toch al een halve RSI van je werk of je studie. Om nog maar niet te spreken van vrouw, kinderen of vrienden die beneden aan de trap staan te schreeuwen of je vandaag nog een keertje naar beneden komt. Een jaar geleden haalde ik mijn eerste stapeltje van die cd-roms in huis en

na een eerste blik verdwenen ze ongelezen in het foeilelijke Blokker-rek dat ik van een goed bedoelend familielid heb gekregen. Tot ik dit jaar voor m'n werk een draagbare computer moest aanschaffen. Nu zit ik op zondagochtend met een computertje op schoot door vijftig jaar oude strips te bladeren terwijl mijn vrouw de krant leest en de kinderen een of ander spel van de tv naspelen, waarbij ze heel hard door de kamer moeten rennen. Ik weet het, het wordt allemaal een beetje een dure aangelegenheid met draagbare computers en cd-roms van $20 per stuk (plus porto). Maar je moet iets hebben om naar toe te leven. Als ik 25 jaar geleden niet kwijlend de veel te dure kamer van

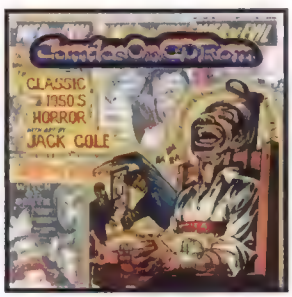

Quality

Quality is mijn favoriete uitgeverij. En ze hebben onderstaande prachtige series uitgebracht.

CRACK COMICS

De coverstrip is Captain Triumph, *die zich kan verenigen met zijn overleden broer en dan twee keer zo sterk is. Verder ook* Lady Luck *van Klaus Nordling. Erg speels. Wederom is de invloed van Eisner erg zichtbaar. Of zou het andersom zijn? Nordling tekende veel van de latere* The Spirit*-avonturen.*

FEATURE COMICS

Ouder dan de rest, maar met Dollman *van Lou Fine. Lou Fine was de meest capabele tekenaar uit de stal van Will Eisner. Niet voor niets koos Eisner hem als vervanger van het wekelijkse* The Spirit *en de* The Spirit*-krantenstrip toen hij het leger inging.*

KID ETERNITY

Leuke verhalen over een jongen die advies kan vragen aan iedereen uit de geschiedenis. Met degelijk tekenwerk van Al Bryant.

MILITARY COMICS

In de eerste Military Comics *begonnen de avonturen van de* Blackhawks*; een internationale groep vliegeniers, die al tegen Hitler vochten voordat de rest van Amerika in de oorlog verwikkeld raakte. Het is niet helemaal duidelijk wie deze strip bedacht heeft. Chuck Guidera, die de eerste afleveringen tekende, zegt dat hij de strip ingeleverd heeft toen Will Eisner op vakantie was. Eisner zei jarenlang dat het zijn creatie was. Waarschijnlijk heeft Eisner bedacht dat het bedacht moest worden. Pas toen de strip na een aantal nummers werd overgenomen door Reed Crandell werd het een klassieker. Guidera keerde weer terug toen Crandell doorschoof naar iets anders, en inkte de strip tot in de jaren zestig. Verder tref je in* Military Comics *strips aan van Jack Cole, Dave Berg, Klaus Nordling en Al McWilliams. En het is eerlijk verdeeld. De luchtmacht in de eerste helft van ieder nummer en de zeemacht in de tweede helft.*

UNCLE SAM

Amerika had een grote behoefte aan patriottistische helden en Eisner bedacht de patriottistische held die een einde moest maken aan alle patriottistische helden: Uncle Sam. *Getekend door Lou Fine en Reed Crandell.*

SMASH COMICS

In de eerste zeventien nummers was Lou Fine's The Ray *de coverheld van dit blad. De* splash pages *van* Fine *steken die van Eisner bij* The Spirit *naar de kroon. Toen Jack Cole in nummer zeventien met de* The Spirit*-parodie* Midnight *kwam verhuisde deze al snel naar de cover. Na een nummer of tien liet Cole de strip over aan tekenaars als Bryant en Gustavson, om zich volledig aan* Plastic Man *te wijden. Zo rond nummer zestig keerde hij terug voor een spectaculaire eindsprint en het is te hopen dat die ook snel op schijf te krijgen zijn.*

WEB OF EVIL

Quality's bijdrage aan de horrorrage van de vroege jaren vijftig. Jack Cole geeft zich er volledig aan over. Wederom een aanrader. Ook met mooi werk van Reed Crandell vlak voor hij naar EC ging.

Illustraties

Omdat de digitale informatie van de cd-roms zich slecht laat vertalen in goed leesbare plaatjes, zijn alle illustraties die we voor dit artikel hebben gekozen afkomstig uit de 'echte' comics uit diezelfde tijd. Sommige daarvan zult u dus niet terugvinden op de besproken schijfjes, maar ze geven wel een goed beeld van de genoemde tekenaars of stripseries.

NATIONAL COMICS
WINDY BREEZE
CHAMP MUSHROOM GROWER! - THAT'S ME!
AH MUSHROOMS! MY FAVORITE FRUIT!
GEE, UNK! - ARE YOU SURE YOU KNOW THE DIFFERENCE BETWEEN MUSHROOMS AND TOADSTOOLS?
LAD, YOU'RE SPEAKING TO THE GREATEST LIVING AUTHORITY ON MUSHROOMS!
FUNNY, I USED TO GROW THEM SO LARGE THAT ONE MUSHROOM WAS ENOUGH TO SMOTHER ALL THE STEAK IN ARGENTINA!
MY MUSHROOMS GREW SO FAST THAT TO GET THE CHOICE TENDER SPROUTS, I HAD TO RUN AFTER MY PLANTER WITH A LAWN MOWER!
BUT MY JEALOUS COMPETITORS TRIED TO STEAL MY CROPS - SO I PLANTED THE SEEDS UPSIDE DOWN AND PICKED THE MUSHROOMS IN A SECRET CAVE BELOW!
AND YOU ASK ME DO I KNOW MUSHROOMS!
NEXT DAY...
OOOOH!... WHO SLIPPED A MICKEY IN THOSE MUSHROOMS?
THAT WAS NO MICKEY, UNK... THAT WAS A TOADSTOOL!

Eén van de vele one-pagers die Jack Cole onder het pseudoniem Ralph Johns of gewoon zonder naam maakte voor de *Quality*-titels waar hij onder zijn eigen naam niet instond,

Martin Lodewijk uit was gelopen met zijn veel te dure verzameling van strips uit alle decennia, was ik ook nooit de verzamelaar geworden die ik nu was. Dan is deze verzameling in ieder geval een stuk makkelijker op te bouwen.

Het internet

Wat zijn dat dan voor een geweldige strips uit de jaren veertig, dat iedereen die moet lezen? Een ieder heeft natuurlijk zijn eigen smaak en ik kan dus alleen maar aanraden om eens een kijkje te gaan nemen op de website (*www.comicsoncdrom.com*) van ComicsOnCDRom.

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

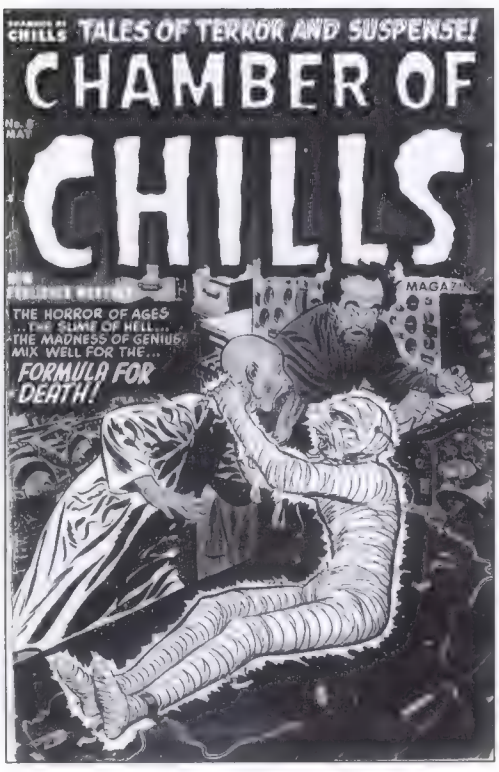

Het coverwerk van Lee Eliss is één van de beste dingen aan de meeste *Harvey* horror-titels.

SELECTIE

Hieronder een greep uit de verschillende schijven die bij ComicsOnCDRom verkrijgbaar zijn, gerangschikt op uitgeverij. Vrijwel alle bladen uit die tijd bevatten meerdere strips van verschillende tekenaars.

AVON→ Avon Mystery Sampler - Avon Sci-Fi Sampler - Space Detective - Strange Worlds
Mooie meiden op Mars. Mooie meiden en moord. Mooie meiden op bezoek bij hun moeder. Ruimte- en detective-verhalen die voornamelijk interessant zijn vanwege het vele vroege werk van Wallace Wood, George Evans en - in mindere mate - Frank Frazetta.

BIRO→ Crime Does Not Pay
De eerste en meest gruwelijke misdaadstrips. Waar gebeurde verhalen. Hoewel Biro en George Tuska degelijk tekenen is het als strip vrij onleesbaar. Mooie korte verhalen van Fed Guardineer.

CENTAUR→ Amazing Man - Centaur Sampler
Bill Everett en Paul Gustavson. Als het u niets zegt hoeft u zich niet te schamen om dat zo te laten.

CHARLTON→ Steve Ditko Super Special
Een schijf vol met korte verhalen van de latere Spiderman*-schepper.*

FAWCETT→ Bulletman - Spy Smasher
Van de uitgeverij die groot werd met Captain Marvel. *Voornamelijk interessant door het adembenemende tekenwerk van Mac Raboy, die vooral bekend werd met Captain Marvel Jr (de stripheld waar Elvis Presley z'n Las-Vegaslook op baseerde) en die op latere leeftijd een beetje uitgeblust de zondagspagina's van* Flash Gordon *tekende, die ook in* Pep *werden afgedrukt.*

FICTION HOUSE→ Fight Comics - Jungle Comics - Planet Comics - Sheena - Wings
Eén van de grootste successen van ComicsOnCDRom, maar mij zegt het niets. Van Planet Comics *zijn al zes schijven en van* Jungle Comics *zelfs tien. Misschien dat het iets te maken heeft met de felgekleurde covers met schaars geklede vrouwen? Matt Baker (één van de weinige Afro-Amerikaanse tekenaars in zijn tijd) en Bob Lubbers zijn de grote sterren hier.*

FOX→ Blue Beetle - Flame Comics - Fox Comics Sampler - Fox Good Girl Sampler - Green Mask - Jo Jo, Congo King - Mystery Men Comics - Rulah, Jungle Godess - Weird Comics - Wonderworld Comics
De slechtst betalende uitgeverij uit die tijd. Lage lonen en er moest vaak een advocaat aan te pas komen om je geld te krijgen. Veel minder goed werk uit de vroege jaren veertig van mensen die later bekend werden als Joe Simon, Will Eisner en Lou Fine. Later komen daar Jack Kamen, Bob Powell en Al Feldstein bij.

HARVEY→ Chamber of Chills
Toen Archie*-uitgever Harvey zich op het horrorpad begaf sloegen de stoppen door. Deze serie maakt zijn rol als voortrekker bij het oprichten van een* comics code *onbegrijpelijk. Een absolute aanrader vanwege de covers en het tekenwerk van Lee Elias en Howard Nostrand. Verder veel van Dick Powell, een anti-semiet uit de stal van Eisner die ongeveer net zoveel produceerde als Jack Kirby en best wel van een behoorlijke kwaliteit. Maar hij tekende de lelijkste mensen die je ooit in strips hebt gezien.*

M.E.→ Durango Kid - Frazetta Super Special
Cowboystrips met heel veel Frank Frazetta. Nog steeds één van de meest fanatiek verzamelde tekenaars.

MISC COMICS→ Basil Wolverton Special - True Crime Super Special – Steve Ditko Special
Geen uitgeverij, maar een categorie. Bevat True Comics *van Jack Cole en een schijf vol met de vrolijke ongein van Basil Wolverton, die in kleur nog leuker is dan in zwart/wit. De schijf van Steve Ditko is de enige die ComicsOnCDrom uitgeeft met materiaal uit de late jaren vijftig.*

NEDOR→ Exciting Comics - Fighting Yank - Wonder Comics
Jerry Robinson en Mort Meskin op Fighting Yank *zijn twee vergeten meesters van licht en schaduw. Op* Wonder Comics *heel vroeg werk van Graham Ingles en Frank Frazetta.*

STANDARD→ Fantastic Worlds - This is War
Standard was de uitgeverij waar Alex Toth het merendeel van zijn werk in de vroege jaren vijftig deed. Toth, die door velen in zijn tijd als de beste tekenaar op aarde werd gezien en wiens stijl links en rechts werd nageaapt, laat zich op deze schijfjes van z'n beste kant zien. Veel hiervan is al herdrukt, maar zo zag het er dus ècht uit. Ook het werk van de latere Marvel- en DC-tekenaars Ross Andru en Mike Esposito is niet te versmaden.

ZIFF DAVIS→ Space Crusaders
Sciencefiction uit de vroege jaren vijftig van Murphy Anderson en Bernie Krigstein.

Jack Cole

De mooiste strips voor mij zijn die van uitgeverij Quality. Quality werd in de jaren veertig opgezet met tekenaars uit de stal van Will Eisner, die voor zichzelf begonnen was met The Spirit, *een wekelijkse krantenstrip van acht pagina's. Blijkbaar bleef hij in contact met de achtergebleven tekenaars, want veel van hen gebruikte hij later weer bij de naoorlogse versie van* The Spirit *en andere projecten. Mensen als Lou Fine, Alex Kotsky, Al Bryant en Klaus Nordling tekenden jarenlang de sterren van de hemel in series als* Crack, Hit, Smash, Uncle Sam *en* Military Comics. *Aan de laatste twee series werkte Will Eisner zelfs mee en ook dat is op één van de schijfjes van ComicsOnCDRom te zien. Maar wat mij betreft is de beste van allemaal Jack Cole, de geniale bedenker van Plastic Man. Onlangs verscheen bij DC een prachtig boek over zijn carrière, geschreven door Art Spiegelman en vormgegeven door Chip Kidd, dat bij geen enkele stripfan in de kast mag ontbreken.* Plastic Man *is niet te vinden op de schijven van ComicsOnCDRom, daar is het copyright te goed van beschermd. Maar Cole maakte een aantal andere series, die minstens even bijzonder zijn. Voor* Military Comics *tekende hij een aantal korte avonturen van* Death Patrol, *een kruising tussen Reed Crandalls populaire* Blackhawks *(de hoofdstrip in* Military *voordat die z'n eigen serie kreeg) en de* Keystone Cops. *En voor* Smash Comics *bedacht hij de erg op* The Spirit *lijkende misdaadbestrijder Midnight. Toen Will Eisner aankondigde dat hij het leger in ging, vroeg uitgever Busy Arnold aan Jack Cole om een vervanger te tekenen voor het geval er geen materiaal van* The Spirit *zou binnenkomen. Zij lieten hiermee ook indirect aan Eisner weten dat ze niet afhankelijk van hem waren. In overleg met z'n voormalige werkgever Eisner maakte Cole er een parodie op* The Spirit *van, die vooral in de latere verhalen een even eigenzinnige gekte haalde als zijn beroemdere creatie* Plastic Man. *In z'n avonturen tekende Cole dan ook nog een gigantische hoeveelheid waanzinnige één-paginastrips voor alle Quality-titels, waardoor hij op iedere ComicsOnCDRom-schijf van die uitgeverij wel even opduikt. Cole's werk is altijd bezeten van die geheel eigen gekte, die hem na al die decennia nog steeds de moeite van het lezen waard maakt.*

Toen Jack Cole aan het begin van de jaren vijftig zijn creatie Plastic Man *in het stof zag bijten, keerde hij de strips de rug toe en werd een succesvolle cartoonist voor* Playboy *(een van de bekendste zelfs, slechts van het toneel verdwenen doordat hij aan het begin van de jaren zestig zelfmoord pleegde). Maar ja, een mens moet leven, dus tekende hij er af en toe een stripje bij. In die tijd maakte hij een paar echt afschrikwekkende horrorverhalen en hij zette een misdaadcomic op die alle misdaadcomics daarvoor deed verbleken. In een paar nummers van* True Crime *liet hij dieven, moordenaars en drugsgebruikers elkaar achterna zitten en doorzeven en hij was er zelfs niet vies van om iemand met een spuit in haar oog te steken. Op het schijfje van True Crime staat één van deze nummers gereproduceerd, van begin tot eind gevuld met prachtig tekenwerk van Cole en naar verluidt geïnkt door Alex Kotzky. Het licht cartoonachtige in het tekenwerk van Cole verhevigt het geweld alleen maar. Het is alsof de gekte uit het werk van Cole's Plastic Man de pagina's voor zichzelf heeft opgeëist. Kortom: een aanrader voor iedereen. Mijn zondagochtenden zijn er een stuk draaglijker door geworden.*

Verder zijn er veel schijfjes met avonturen van schaars geklede vrouwen in de jungle, in vliegtuigen of op verre planeten. Niet een genre wat mij erg interesseert, omdat de tekenaars mij niet zo interesseren, maar waar blijkbaar een grote verzamelaarsmarkt voor is. Er zijn ook speciale schijfjes met werk van Wallace Wood en Steve Ditko uit de jaren vijftig (blijkbaar copyrightvrij).

STEP RIGHT UP, FOLKS...! AND PLACE YOUR BETS!... ONE OF THE DEATH PATROL NEARLY DIES THIS MONTH!!... CAN YOU GUESS WHICH ONE?.. HEH-HEH! ... THAT'S WHAT YOU THINK!
HANK
DEL
BORIS
DEATH-PATROL
by Jack Cole
AS OUR STORY BEGINS, DEATH PATROL HAS LANDED ON A LONELY ISLAND IN THE PACIFIC-- AND OUT OF GAS!!
HMM! DIS PLACE LOOKS FAMILIAR.' WUNDAH IF AH'S BIN HEAH BEFO'?
LOOK FOR FOOTPRINTS --NEBBE IT'S INHABITED!
WHAM!
OW!
THERE'S A FOOTPRINT, YO' BIG BUM!
YEP! AH'S BIN HEAH BEFO'!

Death Patrol van Jack Cole is een parodie op een serie van Will Eisner, met de opbouw van _Blackhawk_, alleen gaat in deze strip iedere keer iemand dood! De serie werd na Cole getekend door de latere _MAD_-tekenaar Dave Berg en is te vinden op de _Military Comics_-schijfjes.

FLAT-TOP TERROR
LEFTY O'HARA HAD LOST HIS NERVE AS A COMBAT PILOT... BUT DID IT TAKE ANY LESS GUTS TO BE A WEATHER JOCKEY? THAT'S WHAT THIS FLAT-TOP FLYER THOUGHT... UNTIL DISASTER STRUCK, AND O'HARA HAD ONLY ONE MORE CHANCE TO PROVE HIMSELF A MAN!
AS NAVY PANTHERJETS PROWL OVER NORTH KOREA...
HOPE THIS IS AN EASY STRIKE TODAY... I'M FED UP WITH THOSE TOUGH ONES!
SHORTLY...
TARGET ABLE... ELEVEN O'CLOCK FIVE MILES... OVER!

IN EXOTIC CAIRO, THREE SOLDIERS OF FORTUNE, RUDOLPH YORK, SLADE BINGHAM, AND REGINALD WELLS, ARRIVED FROM LONDON WITH A SECRET MAP, STAINED WITH THE BLOOD OF CENTURIES!
YOU MUST RETURN TO YOUR OWN ...AND THE QUEEN OF THE NILE'S TOMB SHALL NOT BE PLAGED
WHO TOLD THIS WRETCH OF OUR PLANS
WHERE DID SHE COME FROM?
FEARING THAT THEIR DESPERATE PLOT MIGHT BE EXPOSED, THE THREE MEN DRAGGED THE MYSTERIOUS DANCING GIRL FROM THE CAFE!
AAAIEEEP
NOW SHE'LL BE SILENT FOREVER!

RECHTS - _Flat-Top Terror_ uit _Exciting War 9_, november 1954, van Ross Andru.
ONDER - Egyptische doorkijkjes in _Chamber of Chills 8_. Dick Powell heeft 't ook maar geleerd van Will Eisner.

HOLLE PRETENTIES DOOR EIGENDUNK

Enki Bilal is nooit een van de vrolijkste striptekenaars geweest, maar met zijn twee laatste boeken, *De slaap van het monster* (uit 1998, onlangs herdrukt) en het nu verschenen vervolg *32 december* maakt hij het wel heel erg bont. De narigheid komt je tegemoet als je het boek doorbladert. De tekeningen van Bilal hebben hun eigen karakter behouden, maar nog meer dan in zijn werk uit de jaren tachtig en begin jaren negentig komt er hardheid en kilheid naar voren. Zijn platen zitten vol zwarte vegen, koude kleuren en bloed.

32 december is het tweede deel uit een sciencefiction-trilogie. Gezien het tempo waarin Bilal werkt, zal het wel enkele jaren duren voordat het derde deel uitkomt. Hij heeft dan ook veel nevenwerkzaamheden, waaronder het maken van films en het ontwerpen van theaterkostuums (volgens het promo-interview met Bilal in *Myx 1*, naar aanleiding van het verschijnen van *32 december*).

Misschien zijn deze andere activiteiten voor de tekenaar inmiddels belangrijker geworden dan zijn strips. Dat zou een verklaring zijn voor het alle kanten op slingerende verhaal dat hij de lezer voorschotelt. Het is duidelijk dat Bilal de lezer iets wil meedelen, ons wil waarschuwen voor maatschappelijke ontwikkelingen die tot rampspoed en ellende leiden. Maar om dat te bereiken moet je overtuigingskracht hebben, en weten wat je wil zeggen. Bilal lijkt dat niet te weten.

De slaap van het monster bleef tot op zekere hoogte nog overeind door de afwisseling in de verhaallijn tussen het heden en het verleden van de hoofdpersoon Nike Hatzfeld. Het verhaal ging in de tijd vooruit, maar Hatzfeld groef in zijn geheugen steeds dieper, en telde juist terug tot aan de dag van zijn geboorte. Zijn verleden bood een realistisch vertrekpunt voor het verhaal in een niet bijster aantrekkelijke toekomst (in 2026), want hij werd in 1993 als wees met twee andere wezen in het ziekenhuis van Sarajevo verzorgd, als slachtoffer van de oorlog in Joegoslavië. Nike wil, 33 jaren later, zijn twee lotgenoten opsporen, Amir en Leyla. Zij zijn de drie hoofdpersonen van het verhaal. Het frappante van het eerste deel is bovendien dat er een fundamentalistische bende in voorkomt, de Obscurantis Orde, die overal aanslagen pleegt. Bilal lijkt een voorspellende blik te hebben gehad, gezien wat er 11 september 2001 is gebeurd.

Helaas heeft Bilal naar aanleiding van deze gebeurtenissen het oorspronkelijke verhaal voor de trilogie sterk gewijzigd (zie het interview in *Myx*) en heeft hij veel meer de nadruk gelegd op kwesties als 'hyperrealiteit'; ons beeld van de wereld zou dermate vervormd zijn door beelden uit de media waarmee we worden overspoeld, dat we zelfs de reële aanslag op 11 september als een film bekijken, als een kunstwerk, met andere woorden. Op dat gegeven gaat Bilal door in het tweede deel. Hij doet dat door de waanzinnige Warhole een centrale rol te geven. Warhole kwam ook in het eerste deel voor, maar was daar niet veel meer dan de obligate gekke professor (ondanks zijn sterk op de vermaarde popart-kunstenaar lijkende naam). In deel twee is hij opeens een kunstenaar die de wereld manipuleert door zijn 'Absolute Evil Art'. De Obscurantis Orde is uit het beeld verdwenen.

Nike is niet alleen een anagram van Bilals voornaam Enki, maar de hoofdpersoon lijkt ook nog eens op hem (vergelijk bij voorbeeld het zelfportret in *Myx 1* met de tekening in het boek op pagina 59, rechts onderaan). Het lijkt er hierdoor op dat Bilal iets over zichzelf wil zeggen, zelfs alsof hij iets wil verwerken door het maken van de trilogie. Maar wat de lezer hieraan heeft, is vooralsnog onduidelijk.

Bilal was met Moebius één van de tekenaars die in de jaren zeventig de strips in Frankrijk een nieuw gezicht gaf. De roem die dat beiden heeft bezorgd, heeft er echter ook toe geleid dat hun werk, dat nu van mindere kwaliteit is dan in de jaren zeventig en tachtig, nog steeds vrijwel kritiekloos wordt ontvangen. Dat is mijns inziens onterecht. Striptekenaars die zonder scenarist werken, en die zich de vrijheid aanmeten om al improviserend, op intuïtieve wijze een stripverhaal te maken, komen in het gunstigste geval uit op een meeslepende strip, waarbij de lezer zich graag laat meeslepen door de fantasie en het grafische talent van de tekenaar. In minder gunstige gevallen kan dit echter ook leiden tot onsamenhangende luchtfietserij. Moebius heeft prachtige boeken gemaakt, maar ook mislukte projecten (zoals *Sra*, het laatste deel van de *Edena*-cyclus). Ik ben bang dat Bilal nu ook die kant op gaat. Hij had beter kunnen blijven samenwerken met Pierre Christin. Met hem heeft hij zijn beste werk geleverd. Helaas zijn goede scenaristen schaars in stripland, en krijgen succesvolle striptekenaars soms last van teveel eigendunk. Dat kan leiden tot de holle pretenties in *32 december*. RdV

32 december

Bilal
Oog & Blik 2003
ISBN 90-5492-080-7
Prijs €14,95
64 pagina's,
kleur, h.k.

Een filosofisch familieproduct

De western bestaat dit jaar honderd jaar en is op stripgebied nog steeds springlevend. Nieuwe series als *Bouncer* (Boucq/Jodorowski: cynisch en keihard) en *Chinaman* (Taduc/Letendre: avonturenstrip vanuit andere invalshoek) en uitgaven als *Western* (Rosinski/Van Hamme: eposachtig) en het Nederlandse *The White Cowboy* (Van Santen: gortdroge humor) voegen wat extra's toe aan de reeds bestaande strips. De strip *Lincoln* is hier ook een voorbeeld van. Het is een familieproductie van de twee Franse broers **Jerome** (tekeningen) en **Olivier** (scenario) en hun nicht **Anne-Claire Jouvray** (inkleuring).

Lincoln wordt geboren in een hoerenkast en is eigenlijk niet gewenst. Het gebrek aan opvoeding laat zijn sporen na en het jongetje groeit uit tot een naargeestige, gewetenloze misantroop. Als hij zelfs de gastvrijheid van een monnik misbruikt om deze te beroven grijpt God in. In ruil voor onsterfelijkheid wil hij Lincoln laten ontdekken dat het leven zin heeft. Het opperwezen begeleidt Lincoln op zijn queeste, wat kolderieke situaties oplevert. Deze humoristische aanpak kent tevens een filosofisch tintje door de discussies over het geloof en het bestaansrecht van de mens. Aan het eind van dit eerste deel houdt Lincoln zeer tegen zijn zin drie discipelen aan zijn nieuwe rol over.

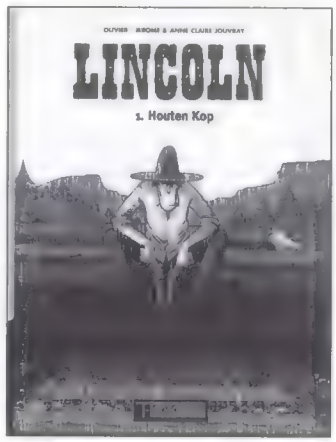

Hoewel het tekenwerk van Jérôme Jouvray (1973) wat weg heeft van Fred noemt hij zelf in een interview op de internetsite van het Franse *BDparadisio* Yves Swolfs' *Durango* als groot voorbeeld. Jérôme tekent ook nog de strip *La Région* op scenario van Denis Roland. Broer Olivier (1970) werd begeesterd door de western toen zijn vader hem meenam naar de bioscoop om *Once upon a time in the west* te zien en is vooral in de multimediawereld actief. Nicht Anne-Claire tenslotte is inkleurster bij de Zwitserse uitgeverij Paquet, waar deze strip - afgerond in oktober 2002 - verscheen. T+Oog moet op het vinkentouw hebben gezeten om de Nederlandstalige productie daarna zo snel mogelijk op de markt te kunnen brengen. Hulde, want het is een heerlijke strip. RS

Collectie Blauw 3:
Lincoln 1: Houten kop

Jouvray & Jouvray
T+Oog 2003
ISBN 90-5165-223-2
Prijs €14,95
48 pagina's, kleur, h.k.

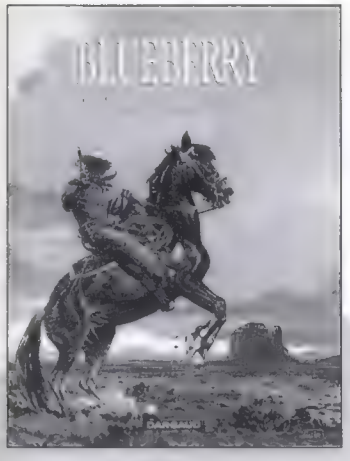

→ VALREEP

De serie *Blueberry* bestaat veertig jaar en dat moet worden gevierd! Uitgeverij Dargaud brengt als onderdeel van het feest onder andere herdrukken uit van alle albums die eerder bij de uitgeverijen EDI-3-BD, Novedi en Dupuis verschenen tussen 1980 en 1992, zoals *De lange mars*, *De ongrijpbare Navajo's*, *De laatste kaart* en *Het einde van de lange rit*. Tegelijkertijd is besloten de basisreeks en de 'jonge jaren'-reeks te splitsen en te hernummeren, dus wie missende exemplaren aan de stripcollectie wil toevoegen moet eventjes beter opletten dan normaal.

Een herrezen Jaap Vegter

Het dagboek van Anton Dingeman

Geenen
Harmonie 2003
ISBN 90-6169-680-1
Prijs €14,90
112 pagina's, zwart/wit, s.k.

Pieter Geenen verraste de lezers van dagblad *Trouw* in 1999 met zijn wekelijkse serie *Geïllustreerde geschiedenis van de 20e eeuw*, als voorbode op de eeuwwende. Vanaf april 2001 mag hij iedere week in de krant een aflevering uit *Het dagboek van Anton Dingeman* plaatsen. Dingeman is een ambtenaar die in een getekend stripdagboek zijn belevenissen bijhoudt. Met als resultaat hilarische inkijkjes in de dagelijkse beslommeringen van het Dorknoper-bestaan en zijn privé-leven met partner Inez. Het leidt ook tot droogkomische en vaak rake commentaren op maatschappelijke ontwikkelingen. Dingeman is een enigszins kleurloze, saaiige man van middelbare leeftijd die een vage ambtenarenfunctie bij een middelgrote gemeente bekleedt. Dit geeft Geenen de vrijheid om de ambtenaar overal naar toe te sturen, zoals een congres van topmanagers, de opening van een bank in een winkelcentrum, een achterstandswijk in gezelschap van een ict-adviseur, een beroepenvoorlichting voor jonge asielzoekers of een dagje Riagg, wat weer stof tot het bedrijven van maatschappelijke satire oplevert. De stijl van Geenen, zowel tekentechnisch als de fijnzinnige humor, lijkt op die van de begin dit jaar onverwachts overleden Jaap Vegter. Die wist met zijn strips een prachtig tijdsbeeld van de hedendaagse samenleving te creëren. Hopelijk krijgt Geenen van *Trouw* de kans zijn *Dagboek van Anton Dingeman* de komende jaren te blijven vullen om zo in de voetsporen van Vegter te kunnen treden. Eindelijk staat er weer eens een Nederlandse tekenaar op die wat te melden heeft. RS

Vragen, verwijzingen... en nog meer vragen

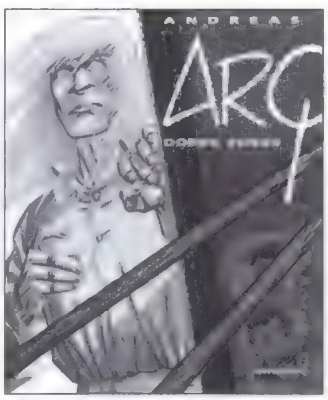

Arq 7: Dorro Zengu

Andreas
Sherpa 2003
ISBN 90-75504-54-4
Prijs €14,95
48 pagina's, kleur, h.k.

Als Arq in het bijna verlaten stadje Dorro Zengu terecht komt, ontdekt hij een groepje mismaakte bewoners die zich voor iedere bezoeker willen verbergen. Dan wordt één van de bewoners vermoord. Hoewel Arq als buitenstaander direct verdacht wordt, weten de bewoners niet hoe ermee om te gaan. Zeker als er meerdere moorden gepleegd worden terwijl alle bewoners, inclusief Arq bij elkaar waren. Wat volgt is een *whodunit* in **Andreas**-stijl, dus met vele vragen, flashbacks, nieuwe vragen en verwijzingen naar de eerdere delen. En met voldoende vragen voor de volgende delen.

Na de eerste zes delen van deze serie, die een afgesloten verhaal van Arq vertelden, start Andreas nu een nieuwe cyclus van zes verhalen. En Andreas zou Andreas niet zijn als hij het niet anders zou doen. Dus worden de delen uit de nieuwe cyclus in een nieuwe vorm uitgegeven. Op een kleiner, meer vierkant formaat, dat qua vorm iets prettiger overkomt dan de grote delen uit de eerste cyclus. Overigens heeft Andreas al aangekondigd dat hij de derde cyclus, die eveneens uit zes delen zal bestaan, wederom in een andere vorm wil tekenen, in zwart/wit.

Dorro Zengu is een intrigerend verhaal waarin Andreas weer aantoont door middel van flashbacks en korte intermezzo's, een goed en spannend verhaal vol mystieke ingrediënten neer te kunnen zetten. Goed genoeg om uit te zien naar de volgende delen. RT

Nooit meer slapen

Prosopopus

De Crécy
Dupuis 2003
ISBN 90-314-2484-6
Prijs €12,50
104 pagina's, kleur, h.k.

Hoe ontstaat een d nachtmerrie eigenlijk: onophoudelijk en dodelijk obsessief als het drippende druipen van een waterdruppel? Daar gaat het over in het nieuwste album van **Nicolas de Crécy**.*Prosopopus* opent met een lange, erg literair doenerige inleiding over het fenomeen zelve; een monster dat al millennia lang tot de verbeelding spreekt, in velerlei gedaanten zou zijn gezien, maar nooit vaster vorm heeft gekregen dan de droom, de wens of de gedachte. In het woordenboek staat 'prosopopoiia' voor de retorische stijlfiguur van de personificatie of de persoonsverbeelding. De Crécy (1966) heeft zelf geen woorden nodig om de 'prosopopus' voelbaar te maken. Bijzonder knap ontrollen het scenario en de intrige zich door de opeenvolging van de tekeningen. Het verhaal speelt in een Célineske *monde à débout*: het New York van nu, dat door de vormgeving van auto's en gebouwen tegelijkertijd een zweem van de jaren vijftig meekrijgt. Een wereld van alleen-zijn, die langzaam maar onherroepelijk binnendringt in het denken en doen van de hoofdpersoon. Spannend, precies èn ongrijpbaar tot op de laatste bladzijde.

Prosopopus is expressief getekend in een gemengde techniek van potlood en pastel, in kleur gecombineerd met zwart/wit en prachtige grijstinten. Heel precies qua sfeer en gelaatsuitdrukkingen, bijna storend slordig als het om handen gaat. Maar ja, wat moet een fantasmagorisch wezen dat samenvloeit uit de grootsteedse elementen bloed, berookte adem en sappen van de daad (opvallend dat veel Franse recensenten hier alleen sperma zien, want zo viriel is de 'prosopopus' niet) met handen? En als *Prosopopus* eenmaal onder je huid zit, kun je krabben tot op het bot. Het blijft! HM

Geen paranormale rimrambulk

Collectie Rood 2: Hariti 1: De onvruchtbare buik
Collectie Rood 3: Hariti 2: De vrucht van onze schoot

Szalewa & Ryser
T+Oog 2003
ISBN 90-5165-217-8 (deel 1)
ISBN 90-5165-218-6 (deel 2)
Prijs €10,99
48 pagina's, kleur, h.k

De twee tot dusver verschenen delen van *Hariti* zijn heel aparte boeken. Dat blijkt al vanaf de eerste pagina's die uitermate sterk een Afrikaanse sfeer neerzetten met weidse landschappen en expressieve figuren. Er zijn zelfs momenten dat het lezen in *Hariti* een soortgelijke ervaring is als het lopen door een galerie vol Zimbabwaanse beeldhouwwerken; in beide gevallen kijken de Afrikaanse gezichten met geprononceerde gelaatstrekken je indringend aan en je verbaast je over de immense lippen, voorhoofden of ogen. Het Afrikaanse portretmaniertje blijkt in dit boek heel geschikt om karakters een emotioneel stempel te geven, niet in de laatste plaats omdat het verhaal zich afspeelt in een Afrikaanse mythologische wereld waar betoveringen en ongrijpbare goden een grote rol spelen.

Tekenaar **Nicolaas Ryser** is nog geen 30 maar heeft met deze benadering het verhaal van de bijna tien jaar oudere scenarist **Igor Szalewa** heel sterk neergezet. De hoofdpersoon van het verhaal, de vileine toverkol en koningin Hariti, zou in het tekenwerk bij voorbeeld nooit uit de verf komen in een klassieke, doorsnee Europese realistische benadering. En al die ingewikkelde intriges, magische handelingen en onderlinge verhoudingen zouden niet aanspreken als Ryser niet van die zwierige tempovertragingen gebruikte in de diverse actiescènes.

Sterker nog: met een andere tekenaar liep *Hariti* het gevaar niet meer dan een zoveelste fantasystrip te lijken, die zich amper kon profileren binnen de paranormale rimrambulk die onze stripmarkt overspoelt. Dat zou heel erg zonde zijn, want Szalewa heeft wel degelijk iets te vertellen met zijn scenario. Hij lijkt gefascineerd door de tegenstelling tussen leven en dood, steriliteit en vruchtbaarheid en het dorre landschap en bloeiende flora. In *Hariti* speelt hij met die concepten. Het verder best wel spannende plot lijkt daarin meer een vertelmiddel dan een doel op zich. Een puik werkje dus! HW

Waar een depressie toe kan leiden

Retraite

Kolk
Oog & Blik 2003
ISBN 90-5492-076-9
ISBN 90-5492-075-0 (luxe)
Prijs € 16,50
€149,00 (luxe)
184 pagina's, zwart/wit, s.k. + luxe

'Mijn beste en meest persoonlijke werk' noemt stripauteur **Hanco Kolk** zijn boek *Retraite*. Het is een verslag van zijn reis naar Italië in 1999, op de vlucht voor een depressie.

Op reis kreeg Kolk van zijn vrouw een fraai in leer gebonden boekje met blanco bladzijden mee, een *dummy*. Met penseel en inkt tekende hij daarin, op zijn hotelkamer in San Gimignano, zijn ervaringen op. Die krijgt de lezer niet allemaal te zien. Om mensen in zijn directe omgeving te beschermen heeft Kolk het één en ander geschrapt. Het is dus de vraag of Kolk in *Retraite* echt het achterste van zijn tong laat zien. We krijgen ook vooral hàndelingen te zien. Kolk gaat naar het museum, doet sit-ups in zijn hotelkamer, ontmoet mensen, leert het geheim van een goede paella, enzovoorts. Van zijn gevoelsleven krijgen we af en toe slechts een suggestie en dan verbergt Kolk zich steevast achter zijn gepatenteerde lolligheid. Zo neemt hij op een gegeven moment zijn 'demonen', verbeeld als een soort Disney-achtige prehistorische fossielen, mee uit wandelen, totdat ze uitgeput raken. Was het voor iedereen maar zo gemakkelijk. Nee, Kolk heeft persoonlijker werk gemaakt dan dit. Het zwartgallige derde deel van zijn serie *Meccano* bij voorbeeld.

Wat de tekeningen in *Retraite* betreft, er staat geen lijn verkeerd en dat is toch wel bijzonder, gezien het hier om een op reis gemaakt verslag gaat. Kolk zegt een nieuwe tekenstijl te hebben gevonden terwijl hij aan het boek werkte, ronder en vloeiender. *Retraite* is een mooi werk, maar vooral vanwege de vorm. Inhoudelijk houdt Kolk zich aan de oppervlakte en dat geeft de lezer een onbevredigd gevoel. Het is een voorgerecht. Een exquis voorgerecht, maar het wachten is nu op het exquise hoofdgerecht.

Gelukkig is Kolk nog jong en naar verluidt werkt hij nog steeds veel te hard, dus hij krijgt vast nog wel weer eens een depressie en hopelijk geeft zijn vrouw hem dan ook weer zo'n mooie dummy mee. PB

[EN VERDER]

Biggles heritage 2: Sabotage in Canberra (Johns/Embleton/Western, Miklo). Biggles' avonturen, getekend als de strips uit *Eagle* van de jaren zestig. Korte snel verteld de verhalen van wisselende kwaliteit, met weinig diepgang. Actie is het sleutelwoord. RT

Falka 3: Het grote geheim (Zanotto, Prestige). Deze afsluiting van het drieluik brengt Falka samen met diverse bijeengeraapte vrijbuiters die ook nog eens verliefd op haar worden. Weliswaar fraai getekend maar een wat vergezochte verhaallijn. TdK

Jen en Ever: Het extra 'zwart' witteke (Vid/Valkenborgh, Wonderland/Jenevermuseum). Speciaal verschenen album voor de tentoonstelling 'Alcohol en strips' te Hasselt. Waarschijnlijk hebben scenarist en tekenaar zich van te voren goed ingewerkt in het alcoholisme. Het is tevens een tip voor de lezer: deze strip niet nuchter lezen. TdK

De minimensjes 40: Wedden! (Seron, Dupuis). Jubileumaflevering voor dit miniatuurvolkje. Seron blijkt ook na veertig delen in staat een aantrekkelijke kinderreeks met een knipoog te kunnen maken. TdK

Het mobiele leven (Zak, Houtekiet/Harmonie). Een wrange kijk van Zak (Jacques Moeraert) op de huidige mobiele wereld van e-mail, mobieltjes, internet, sms, enzovoorts... waarin niet alles zo vlekkeloos verloopt als het zou moeten. De stijl van Zak is misschien niet mooi te noemen en zal ook niet iedereen aanspreken, de humor is daarentegen leuk. RT

Oh! Lieve hemel 4: God allemachtig! (Stuf/Janry, Dupuis). Een humoristische kijk op het gebeuren in hemel en hel. Als extra is er een hologramkaart aan toegevoegd met een Kleine Robbe die door het sleutelgat tuurt naar een dame met handdoek. RT

Reality show 1: On air (Porvel/Morvan, Dargaud). Ook de inhoud van het boek staat bol van Amerikaanse concepten: een seriemoordenaar, een politieteam dat *live* door de camera wordt gevolgd en een rechercheur die zijn partner kwijtraakt. Makkelijk verteerbaar en spectaculair genoeg in tekst en beeld om te beklijven. HW

50 Vrolijke ontboezemingen uit Katriens dagboek 2 (Heymans/Geradts, Sanoma). Één-paginagrappen, vrijwel allemaal van Nederlandse origine. Het niveau is wat je van Katrien mag verwachten: tuttig en voorspelbaar. TdK

Waarom zijn er geen ridders meer? (Trillo/Domingues, Prestige). Vermoedelijk omdat er van die stompzinnige strips over worden gemaakt. TdK

In de ban van de ring

Collectie Blauw 1:
De alchimist 1:
Joachim Overbeck
Collectie Blauw 2:
De alchimist 2:
Leonora von Stock

Hubert en Tanquerelle
T+Oog 2003
ISBN 90-5165-221-6
(deel 1)
ISBN 90-5165-222-4
(deel 2)
Prijs €14,95
50 pagina's, kleur, h.k.

Het is vooralsnog onduidelijk welke criteria de combinatie Talent en Oog en Blik, samen T+Oog, hanteert bij het opnemen van een album in hun luxe collecties. Het aanbod is voorlopig zeer divers en de enige consistentie die tot nu toe te ontdekken valt is het hoge merkwaardigheidsgehalte dat de delen bevatten. De eerste twee delen van *De alchimist*, dit weer opgenomen binnen de *Collectie Blauw*, voldoen hier in ieder geval ruimschoots aan. Met een tekenstijl die het midden houdt tussen *Tripje* en *Bulletje en Bonestaak* verrast **Hubert Boulard** (kortweg Hubert) in ieder geval wel en weet hij een bijzonder wereldje te creëren. Alles draait in beide albums om de macht om het levenloze tot leven te wekken. De lezer die nu echter een griezelverhaal verwacht komt ook weer bedrogen uit. Door de menselijke trekjes, soms de onhandigheid van de hoofdrolspelers en de kleine tussenverhaaltjes van scenarist **Hervé Tanquerelle** blijft het bij lezen zonder schrikeffect. Joachim Overbeck, de belangrijkste figuur uit deel één, zit na een inbraak bij zijn leermeester al gauw ongewild met een ogenschijnlijk kostbare ring die hij niet meer afkrijgt. Als er ook nog eens een, zoals het zichzelf noemt, huisspookje uit verschijnt dat hem irritant begint de les te lezen en hem opdraagt eerst de monsterachtige Golem te vernietigen, beseft hij pas goed waaraan hij is begonnen. Deel twee speelt zich apart genoeg weer eerder af dan bovenstaand verhaal en vertelt over Leonora von Stock, een jonge vrouw in het keurslijf van wat haar ouders willen en zij niet; ook zij raakt als medium betrokken bij de magische ring en zijn krachten. Het zijn albums waar de meningen sterk over verdeeld zullen zijn. De massa zal er niet warm voor lopen maar pas op, krijg of neem je de gelegenheid om er eens echt rustig voor te gaan zitten, loop je de kans dat ook jij gegrepen wordt door de magie van de alchimist. TdK

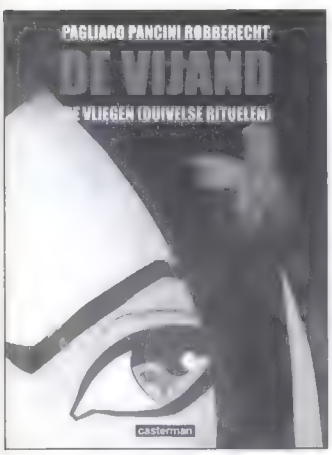

Van de hak op de tak

De vijand 1:
De vliegen
(Duivelse rituelen)

Pancini & Pagliaro &
Robberecht
Casterman 2003
ISBN 90-303-8750-5
Prijs €4,75
48 pagina's, kleur, s.k.

De scenarist **Thierry Robberecht** heeft nog net niet onder alle bladzijden in dit album voetnoten laten plaatsen, om per plaatje de lezer er voor de zekerheid nog eens op te wijzen: 'dit is spannend', 'dit plaatje is heel opwindend','dit personage moet heel *cool* overkomen'. Voor de rest lijkt hij echter werkelijk elke denkbare expliciete kunstgreep te hebben gebruikt (of misbruikt), om het maximale uit zijn horrorverhaal, over mogelijke rituele moorden met vliegen, te persen. Op den duur zorgt dit bombardement van overdreven kunstgrepen ervoor, dat het meer op absurdisme dan op horror begint te lijken.
Het vervelendste is nog wel het eindeloze, om de paar plaatjes wisselen van verhaallijn, wat blijkbaar bedoeld is om de spanning op te bouwen, maar wat voorkomt dat het verhaal zelf ooit goed op gang komt. Zo is er echter een hele opsomming te maken, van zinloze overdrijvingen die dit album niet bepaald ten goede komen. Als er iemand vermoord wordt (en dat gebeurt nogal regelmatig in dit verhaal), moet meteen ook alles tot in de verre omgeving bevlekt zijn met bloed. Als twee geliefden elkaar tegenkomen, is dat naakt met elkaar in bed. Als de FBI ergens binnenvalt, moorden ze daar vervolgens zonder te kijken alles en iedereen uit. Als er een sekte wordt geïntroduceerd, schreeuwen de leden elkaar op het eerste plaatje meteen in koor toe 'MAAK ONS WOEST EN WREED!'
En tja, dat laatste leverde bij mij tenminste nog een daverende slappe lach op. Maar aangezien iedereen in dit album zo bitter serieus kijkt, betwijfel ik ten zeerste, of dat wel de bedoeling was... Wanneer je aan het einde van het verhaal (nou ja, einde: 'Het vervolg in de volgende aflevering') het hele album nog eens terugbladert, kun je maar één ding concluderen: jammer, dat **Cosimo Lorenzo Pancini** en **Alberto Pagliaro** zulke mooie tekeningen voor zo'n slecht verhaal gemaakt hebben. RdH

Kapitein Lake onder zee

Neptunus 1: Een droom wordt werkelijkheid

Delitte
Glénat 2003
ISBN 90-6969-355-0
Prijs €10,99
48 pagina's, kleur, h.k.

Op de overwegend marineblauwe kaft staat een vriendelijk ogende kapitein – zijn naam is William Lake - voor een futuristisch vormgegeven onderzeeër uit 1883. De grote N op de achtergrond staat niet voor Nautilus, maar voor Neptunus, want dat is de naam van het vaartuig dat dankzij de kunde en geestdrift van Lake in dit avontuur de droom is die werkelijkheid wordt. Lake refereert overigens wel even naar de Nautilus, maar ziet die als een product van de verbeelding van Jules Verne, terwijl de Neptunus volgens hem echt bestaat. In ieder geval, de cover zet de toon en ik zat er al helemaal door in de stand voor fascinerende onderzeese avonturen, bij voorkeur voor 20.000 mijlen.
Stripmaker **Jean-Yves Delitte** had me daarmee mooi te pakken, want met de financiële problemen van Lake, een spectaculaire wedstrijd over zee en een uitbarsting van geweld op het eind lijkt het verhaal van Lake weinig op dat van Verne. Dit verhaal is met enige angst en onzekerheid van de helden en een vleugje seks stukken menselijker dan dat van Verne. Delitte versterkt dat effect met subtiele gezichtsuitdrukkingen en compacte dialogen.
Ook aardig zijn de gedetailleerde en natuurgetrouwe tekeningen van boten, treinen en wapentuig uit de negentiende eeuw en het kleurenpalet dat Delitte hanteert, van fel rood bij een ontploffing tot het diepe onderzeese blauw. De uitgever was nog zo aardig om een ex-libris in het boek te stoppen met een afbeelding van merkwaardige wezens die Lake ongetwijfeld in een volgend album gaat treffen. Dat belooft wat. HW

[SERVICE SPREAD]

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- **t/m 7 september** *Expo 'Arnhem Stripstad' van striptekenaars met een binding met Arnhem (onder anderen Jean Dulieu, Hans Kresse en Mark Retera). Historisch Museum Arnhem, Bovenbeekstraat 21, Arnhem, info: (+31)(0)26-4436315 of www.hmarnhem.nl*
- **t/m 7 september** *Expo 'Brels vlakke land', met werk van striptekenaars zoals Jacques Brel het bedoeld heeft, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433*
- **t/m 14 september** *Expositie Alfred Mazure, Frans Walkate Archief, Burgwal 43, Kampen, info: (+31)(0)38-3392266*
- **t/m 28 september** *Expo 'In het kielzog van Horatio Nelson. William Vance' Bruce J. Hawker!', Marinemuseum, Hoofdgracht 3, Den Helder, info: (+31)(0)223-657534 of www.marinemuseum.nl*
- **t/m 28 september** *Expo 'Tekenen voor de vrijheid', een keuze uit het werk van Fritz Behrendt, Persmuseum, Zeeburgerkade 10, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6928810 of www.persmuseum.nl*
- **t/m 29 september** *Expo 'Strips uit Afrika', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433 of www.africalia.be*
- **t/m 12 oktober** *Expo 'Alles loopt in 't 100. De Urbanusstrips van Willy Linthout', Huis Thuysbaert, Stationsplein 10, Lokeren, België, info: (+32)(0)9-3405060*
- **t/m 26 oktober** *Expo 'De Stamgasten op doek. Toon van Driel', Naturalis, Darwinweg 2, Leiden, info: (+31)(0)71-5687600 of www.naturalis.nl*
- **t/m 1 november** *Expo Jan Kruis, Archiefwinkel Gemeentearchief, Coolsingel 91, Rotterdam, info: (+31)(0)10-2434672*
- **t/m 31 december** *Expo 'Witteke in borrelland: alcohol in strips', Nationaal Jenevermuseum, Witte Nonnenstraat 19, Hasselt, België, info: (+32)(0)11-241144 of www.jenevermuseum.be*
- **t/m 10 januari** *Expo Paulus de boskabouter, Drukkerijmuseum, Kleine Oever 11, Meppel, info: (+31)(0)522-242565 of www.drukkerijmuseum-meppel.nl*
- **23 augustus** *Stripfestival Oud-West, Bellamyplein, Amsterdam, info: (+31)(0)23-5362312*
- **23 augustus t/m 20 september** *Expo 'The talented Mr. Kriek', met zeer divers werk van Erik Kriek, Galerie Fuzzy Art, 2e Tuindwarsstraat 11, Amsterdam, info; (+31)(0)20-6262780 of www.fuzzyart.nl*
- **30 en 31 augustus** *18e Brabants Stripspektakel, Zaal Valkencourt, Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: (+32)(0)11-661473*
- **9 september t/m 30 november** *Expo 'Guido Buzzelli (1927-1992). Zelfportretten van de artiest als lelijkaard', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433*
- **9 september t/m 30 november** *Expo 'Hugo Pratt: Wheeling. Of het pad van de verloren vriendschap', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433*
- **14 september** *3e Grote Stripfestival van Mechelen, Cultureel Centrum A. Spinoy, Mechelen, België, info: www.comic-strips.com*
- **20 september** *4e stripfestival te Puurs, De Kollebloem, Begijnhofstraat 13-15, Puurs, België, info: (+32)(0)3-8892967*
- **20 en 21 september** *3e Cartoonworld, Rijnhal, Olympus 1, Arnhem, info: www.strip2000.nl*
- **24 september 2003 t/m 29 augustus 2004** *Expo 'Met Kuifje naar de Inca's', Rijksmuseum voor Volkenkunde, Steenstraat 1, Leiden, info: (+31)(0)71-5168800 of www.rmv.nl of www.kuifje.com*
- **4 oktober** *Menner stripdag, Wijkcentrum 't Klooster, Afrikaanderplein 7, Rotterdam, info: richardmmb@hotmail.com*
- **4 en 5 oktober** *13e Hasseltse Striptweedaagse, Grenslandhallen, Gouverneur Verwilghensingel 70, Hasselt, België, info: (+32)(0)11-210918*
- **18 en 19 oktober** *De Stripdagen, Archeon, Archeonlaan 1, Alphen aan den Rijn, info: www.stripdagen.nl*
- **2 december 2003 t/m 7 maart 2004** *Expo 'Les Triplés van Nicole Lambert. Twintig jaar kattenkwaad!', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433*
- **13 en 14 december** *De Stripgidsdagen, De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripgidsdagen.be*
- **12 en 13 februari 2004** *6e Grote Stripbeurs van de Randstad, Darling Market, Volmerlaan 12, Rijswijk, info: www.strip2000.nl*
- **23 maart t/m 12 september 2004** *Expo 'De eeuw van Jacobs' over het leven van Edgar P., Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433*
- **4 april 2004** *Stripruilbeurs, Zaal Het Bad, Martelarenlaan, Kessel-Lo (achter station Leuven), België, info: (+32)(0)16-236597*

Toon van Driel is tekenaar van onder andere *FC Knudde*, *Hullie*, *De Kanjers* en *André van Duin*. Zijn meest bekende strip is echter *De stamgasten*. Al meer dan 20 jaar geleden gestart en inmiddels al zo'n veertig albums verder is het tijd voor een heuse tentoonstelling. In het Leidse Naturalis hangt een overzicht van zijn leukste dierengrappen. Hij heeft deze speciaal uitgewerkt op het grote doek. Waarschijnlijk verlaat u Naturalis zeggende: ik vond de volgende tentoonstelling toch beter! Meer info: zie agenda. TdK

Erik Kriek in Fuzzy Art

In galerie Fuzzy Art is werk te bewonderen van Erik Kriek. Kriek, onder andere bekend van *Gutsman* en *Little Andy Royd*, tekent ook voor diverse landelijke bladen. Zo publiceert hij onder meer in *Playboy* en de *VPRO-gids*. Op de expositie zijn schilderijen, illustraties en reproducties te zien. Uiteraard zijn de comics en bijkomende merchandising meteen aan te schaffen. Galerie Fuzzy Art heeft reeds meerdere malen aandacht besteed aan de stripkunst (Peter Pontiac, Eric Schreurs) en is te vinden in hartje Jordaan. Van donderdag t/m zaterdag kunt u tussen 13 en 17.30 uur terecht. Meer info: zie agenda. TdK

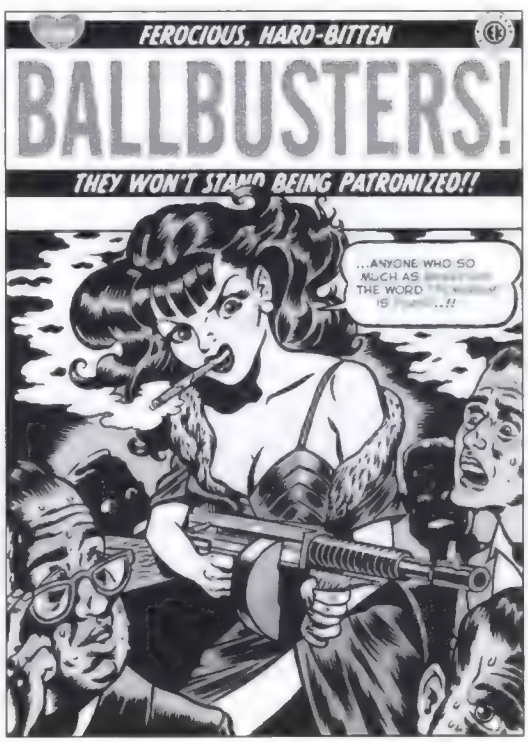

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

› WAARHEEN?

De Belg Geert Desmet zit achter uitgeverij **Maxima** in Gent. Hij blijkt al eerder strips te hebben uitgegeven en richt zich nu op erotische producties. Kortgeleden verschenen reeds vier gekartonneerde delen in de *Tango-collectie* van de tekenaars Frollo, Saudelli, Casotto en Serpieri. 'Deze reeks is bedoeld voor het artistiekere werk. Daarnaast start ik de *Lambada-collectie*, een reeks albums met soepele kaft waarin minder bekend werk wordt uitgegeven', aldus Desmet. Bovendien vergast hij de erotomanen onder ons met speciale uitgaven, zoals fotoboeken, handboeken over bondage en sm en illustratieboeken van kunstenaars. 'Op dit moment is het droef gesteld met de erotiek in de stripwereld. Daar spring ik op in.'

Joost Pollmann is benaderd door het te openen Stripmuseum in Groningen, onder andere voor het maken van diverse teksten die uiteraard op allerlei plaatsen in het museum nodig zijn. Een concrete aanstelling was er bij het ter perse gaan van dit nummer nog niet, dus meer nieuws hierover melden we in een volgend nummer.

Publicatie van het eerste album van tekenaar **Hans van Oudenaardens** *Bob Evers*-serie - voorgepubliceerd in *Algemeen Dagblad* - loopt vertraging op vanwege het door agent Comic House aan de kant schuiven ('de samenwerking liep niet goed') van scenarist Koen Wijnkoop. Wijnkoop dreigt met juridische stappen en het leek Arboris daarom niet verstandig het uitgeven van het bewuste album te forceren. Ondertussen is Comic House voor het tweede deel uit de serie in zee gegaan met scenarist Frans Jonker.

› WAARVOOR?

Guy Herzog (pseudoniem Guy Bara) is op 18 juni op 79-jarige leeftijd overleden. Hij tekende onder andere voor het weekblad *Kuifje* de strip *Max, de ontdekkingsreiziger* waarvan in Nederland twee delen uitkwamen bij uitgeverij Armonia in 1985 en 1986.

Ook in juni overleden is de in Nederland beter bekende **Georges Pichard**. Pichard tekende voornamelijk erotische strips. Zijn bekendste werken zijn *Paulette* en *De fabriek*. Ook verscheen werk van hem in de zwarte *Sombrero-reeks* en de *Mondria zwart/wit-reeks*. Georges Pichard werd 83 jaar.

De Nieuwzeelandse cartoonist/tekenaar **John Kent** (1937) leeft ook niet meer. Hij werd 65 jaar. Kent werkte vanaf 1959 in Londen en vestigde zijn naam als politiek tekenaar in de jaren zeventig in kranten en het blad *Private Eye*. Hij leverde zijn bekendste werk voor de krant *The Guardian* met de wekelijkse strip *Varoomshka*. Hierin stelt een ogenschijnlijk dom blondje kritische vragen aan politieke leiders. Zijn zaterdag-cartoon *La Bimba* voor *The Times* was hiervan afgeleid.

De Amerikaanse stripmaker **Jerry Bittle** stierf op 8 april tijdens zijn vakantie in Honduras aan een hartaanval tijdens het diepzeeduiken. Bittle publiceerde zijn strip *Geech* in zo'n 175 kranten. Hij werd 53 jaar.

BOVEN - *Varoomska* van John Kent zag voor het eerst het licht in *The Guardian* van 13 oktober 1969.

LINKS - *De rode gravin* van Georges Pichard over een vrouwelijke Dracula verscheen in de Sombrero-reeks.

→ WANTED

DE SPELREGELS VOOR DEZE *GRATIS* VRAAG-EN-AANBODRUBRIEK

- ER WORDEN ALLEEN ADVERTENTIES GEPLAATST VAN STRIPSCHRIFT-ABONNEES (VERMELD DUS ALTIJD NAAM EN ADRES)
- MAXIMAAL 150 TEKENS PER ADVERTENTIE (JA, INCLUSIEF SPATIES)
- GEEF DUIDELIJK AAN: 'AANGEBODEN' OF 'GEVRAAGD'
- MELD IN DE ADVERTENTIE HOE U TE BEREIKEN BENT (TELEFOON EN/OF E-MAIL)
- ONZE RUIMTE IS BEPERKT, DUS DE REDACTIE BEPAALT WELKE INZENDINGEN GEPLAATST (KUNNEN) WORDEN
- STUUR DE ADVERTENTIE NAAR **WANTED@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

▸ AANGEBODEN

Jaargangen Pep, Eppo, De Piccolo en De Humorist. Verder grote aantallen cartoonboeken en humoristische tijdschriften uit binnen- en buitenland. Klaas van der Spoel, 050-5255791 of leops@home.nl

▸ GEVRAAGD

Agent 327: Dossier giroblauw, Postbank, 1984

Batman magazine 7, Baldakijn, 1995

Bel (+31)(0)6-22408450

WONDERLAND
VOOR AL UW STRIPS!
WWW.WONDERLANDSTRIPS.NL

→ STAPELTJE SECUNDAIR

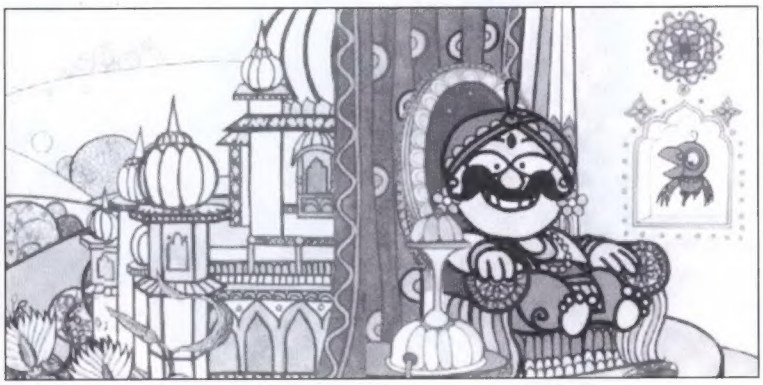

Still uit *The Freedom Song* van de Indiër Narayan Shi, die behandeld wordt in *Asian Cinema* 14/1.

Asian Cinema, Volume 14/1
Achter dit tweejaarlijks verschijnende tijdschrift blijkt John Lent schuil te gaan, ook verantwoordelijk voor *International Journal of Comic Art*. In dit lente/zomer-nummer gaat het merendeel van de artikelen over animatie in Azië. Lent trapt zelf af met een stuk over recente ontwikkelingen. Daarnaast zijn er bijdragen over animatie in Japan, China, Maleisië, Nepal, India, Hongkong, Laos en Thailand. RS
Meer info: 669 Ferne Blvd., Drexel Hill, PA 19026 Verenigde Staten.

Brabant Strip Magazine 109
Brabant Strip bedient de Vlaamse stripliefhebber de laatste tijd goed. Opnieuw aandacht voor een vooral in Vlaanderen erkend fenomeen: Jef Nijs. Met zijn topper *Jommeke* is hij nooit succesvol de Nederlandse grens over getrokken. Voor BSM desalniettemin aanleiding voldoende om hem negen pagina's breed uit te meten. Voor het overige is dit deel gevuld met vaste rubrieken als de *Suske en Wiske*-'uit-de-oude-doos-bespreking', de actualiteiten en de boekbesprekingen. TdK
Meer info: Berreweide 34, 1840 Londerzeel, België of *www.brabantstrip.be*

Duizend bommen! 13
Hoe ver kun je een stripfiguur, serie of diens maker uitdiepen vraag je je wel eens af, zeker in het geval er maar een beperkt aantal albums zijn verschenen en het daar ook bij blijft. Heel ver, zo bewijst al vijf jaar lang het Hergé Genootschap. Iedere vier maanden verschijnt namelijk hun tijdschrift *Duizend bommen!* waarin schier eindeloos verrassend wordt stilgestaan bij Hergé en zijn creaties. Nummer 13 biedt ook weer een scala aan onderwerpen. Zo is er aandacht voor Havenstad Antwerpen in de strips van Hergé, de ontwikkelingen rondom het vroegere weekblad *Kuifje* in zijn laatste 25 jaar en voor de meest verstokte fan een overzicht van de huizen waarin Georges Remi zijn eerste 25 levensjaren heeft doorgebracht (en dit is nog maar het eerste deel!). Verreweg het lekkerst om te lezen zijn echter twee verhalen uit de oude doos. Allereerst vertelt een 48 jarige Canadees hoe hij in 1967, 12 jaar oud, een *Kuifje*-quiz won, waarna hij mocht afreizen naar het verre Brussel voor een weekje Hergé-gezelschap. Ook vermakelijk om te lezen is het relaas van Hans Matla, die Hergé er ooit op wees dat de goede man een plaatje was vergeten op te nemen in één van herdrukte albums. Matla werd hiervoor later op gepaste wijze bedankt. Een volledig lidmaatschap (je ontvangt dan ook nog regelmatig een nieuwsbrief) van het Hergé Genootschap kost €35 per jaar. TdK
Meer info: Zeewindelaan 28, 2554 HC Den Haag of *hnoppen@xs4all.nl*

Stripnieuws 2
In het derde nummer van Stripnieuws (er verscheen eerder ook een nummer 0) een vierpagina-interview met Jan Kruis die vertelt over zijn werk voor de leprastichting en zijn nieuwe project *Jan, Jans en de kinderen in Suriname*. Verder een artikel over de promotie van *Kiekeboe* in Nederland en een aantal inmiddels bekende rubrieken als Striptrip (over festivals en tentoonstellingen), de stripwinkel in de kijker, een internetsitebespreking en een aantal 'gestripte' albums. Strips zijn er onder anderen van Robbert Damen, Willem Ritstier en het duo van studio Noodweer, René Leisink en Michiel van de Vijver. Het blad lijkt langzaam zijn vaste formule te vinden en oogt wat degelijk; het zou wat spannender moeten en meer diepgang mogen hebben. TdK
Meer info: Veldweg 13, 6996 DA Drempt of *info@stripnieuws.nl*

Xtra Zomer 2003
Alsof het allemaal niet genoeg is op de zo roerige stripbladenmarkt verschijnt redelijk onaangekondigd de tweemaandelijkse krant *Xtra*. Deze krant besteedt volgens de kop aandacht aan strips, cartoons, illustraties, animaties,

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Allround kunstenaar Miki Muster kwam ter wereld in 1925 in Murska Sobota. Toen hij als zevenjarige een tekenfilm zag in de bioscoop van Ljubljana raakte hij gefascineerd door het medium. Zijn enthousiasme versterkte door *Sneeuwwitje* van Walt Disney. De kleine Muster zette de kantlijnen van zijn schoolschrift vol met dwergen.
De studierichting tekenfilm bestond niet, dus toen hij ging studeren koos hij bij gebrek aan beter voor beeldhouwen. In die tijd ontwikkelde hij zijn tekenstijl tot een eigen Disney-interpretatie. Hij creëerde de vos Zvitorepec, twee vriendjes - Trdonja de schilpad en Lakotnik de wolf - en schreef en tekende meer dan 40 verhalen met het drietal. In 1967 ging Muster voor de televisie werken en maakte hij commercials. Maar de tekenfilm bleef roepen en de mogelijkheden in Joegoslavië waren beperkt. Daarom vertrok hij in 1973 naar Duitsland om te kunnen werken bij Bavaria Film. Daar maakte Muster in totaal meer dan 300 minuten tekenfilm en werkte hij onder anderen samen met Guillermo Mordillo. Sinds zijn terugkeer naar Ljubljana in 1990 is hij actief als politiek karikaturist. HW

Land van herkomst: Slovenië
Jaar van uitgifte: 1998
Cataloguswaarde: €0,30 (14 T), €1,20 (105 T), €1,50 (118 T).

games en kunst. De kleurrijke inhoud bestaat onder andere uit artikelen over Dick Matena naar aanleiding van zijn gewonnen Bronzen Adhemar, Enki Bilal, de film-comeback van de Hulk, Joe Sacco en gaat uitgebreid in op Eric Schreurs en zijn creaties. De stripkrant valt op door z'n speels beeldgebruik. De krantvorm is wennen maar zeker niet ongemakkelijk. Het eerste nummer is voor €3,50 verkrijgbaar en is gebundeld met een stripalbum van *Joop Klepzeiker* (Schreurs) of *De Familie Doorzon* (uitgeverij Big Balloon!) van Gerrit de Jager.
Gezien het spannende gezamenlijke verleden van *Xtra*-uitgever Ger van Wulften (ex-*Doorzon*-uitgever) en Gerrit de Jager lijkt deze laatste combi wat vreemd. TdK
Meer info: Postbus 2940, 1000 CX Amsterdam
of *xtraproducties@xs4all.nl*

→ EIGEN BEHEER

XTRA
EINDELIJK BILAL 22 DECEMBER
'POWER PUFF GIRLS' ON ACID
DICK MATENA
KLEPPIE OP 'N STEPPIE
'TEKENBEEST' ERIC SCHREURS
HULK
STRIP, TV, FILM & GAME: DE GROENE LOBBES IS WEER HELEMAAL TERUG
HET MONSTER IS LOS!

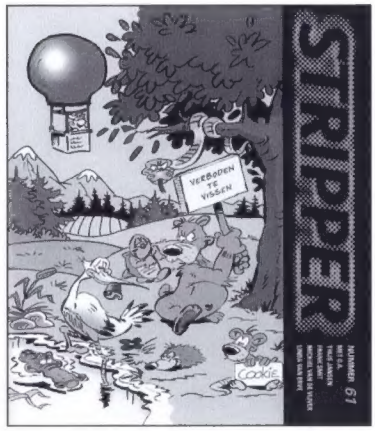

Stripper 61
Bevat 36 pagina's tekenwerk van diverse makelij. Dat een (vermeend) talent niet altijd jong behoeft te zijn kun je aflezen uit de geboortedata van de makers die af en toe staan vermeld in de kantlijn van hun strips. Ook aardig om te zien wat het 'echte' beroep is van de makers. Enige consistentie in het vermelden van dit soort gegevens is overigens niet te vinden. Zouden er dan toch tekenaars zijn die zich schamen voor hun leeftijd of beroep? TdK
Meer info: Hagedissensingel 30, 2623 CD Delft
of *stripper@stripster.nl*

→ WINNEN

In augustus verschijnt het tweede deel binnen Dick Matena's stripepos van Reve's *De avonden*. Matena heeft al veel meer grote namen uit de geschiedenis en de literatuur verstript. Hierover gaat onze prijsvraag deze keer.

Welke bekende namen uit de wereldgeschiedenis of de literatuur heeft Dick Matena in stripvorm getekend?

Geef ons zo veel mogelijk goede antwoorden en win het gloednieuwe deel van *De avonden*. Uitgeverij *De Bezige Bij* heeft er vijf ter beschikking gesteld.

Stuur het antwoord vóór 20 september 2003 aan:
Matena-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Als er meer dan vijf goede inzendingen binnenkomen, zal er worden geloot. De winnaars maken we bekend in een volgend nummer. Maximaal één inzending per adres; medewerkers van Stripschrift en hun familie zijn uitgesloten van deelname; en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag alcohol-prijsvraag Stripschrift 350:
De winnende inzending van de alcohol-prijsvraag (In welke stripseries speelt alcohol een nadrukkelijke rol?) is van een 'vaste' inzender. **Frans Kisner, Zevenhuizen** wist er zeven op te sommen. Frans, gefeliciteerd. De speciale *Robert en Bertrand*-albums komen naar je toe.

→ INBOX

COMMENTAAR? KRITIEK? EEN UITGESPROKEN MENING? ALLES IS WELKOM VIA **INBOX@ STRIPSCHRIFT.NL** OF IN POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM. MAAR... DE REDACTIE BEHOUDT ZICH HET RECHT VOOR OM DE SCHAAR TE HANTEREN, DAT SPREEKT VANZELF.

GENERATIECONFLICT

Een leuk artikel over Marq van Broekhoven in nummer 351. Alleen bij de inzet over hoe Marq andere Nijmeegse tekenaars heeft leren kennen heb ik 'n kleine kanttekening: toen Marq in Nijmegen studeerde was ik nog maar net uit mijn vaders verrekijker. Marq is immers een dikke 15 jaar ouder dan ik, dus kan hij mij ook nooit tijdens zijn studio in Nijmegen hebben leren kennen. Laat staan René Leisink, want hij is nog eens twee jaar jonger dan ik. Ik kan me voorstellen dat Marq andere veteranen als Mark Retera en Mars uit die langvervlogen tijd kent, maar ik was toen toch echt te jong voor omgang met Van Broekhoven. Maar toch fijn dat onze namen weer in Stripschrift staan!
Rob Derks, via e-mail

En nu staan jullie namen er alweer in!
Redactie Stripschrift

FOTO ALEXANDRA VERBURG

STRIP SCHRIFT
Jaargang 35
Nummer 5-6
(352-353)
augustus-
september 2003

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 10 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

De productie van dit nummer werd mede mogelijk gemaakt door financiële ondersteuning van de Stichting Balans & Perspectief.

Samenstelling
Teus de Kruijf, Arco van Os, Rik Sanders, Harry Wibier

Medewerkers
Ger Apeldoorn, Jasper Bakker, Olav Beemer, Ben Bits, Peter Breedveld, Pieter van Cleef, Bram Dilrosun, Rob van Eijck, Rob de Haan, Frans Hoyinck, Eddie de Jong, Klaas de Krijger, Gerard Leever, Willard Mans, Hans Moors, Willem Ritstier, Rich Thomassen, Erno Tromp, Alexandra Verburg, Rudi de Vries, Rudy Vrooman, René Windig

Omslag
Kees de Boer

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl
Een abonnement omvat 10 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €37,50
België €40,00
Other countries €50,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opmemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam-Merksem

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X
ISBN 90-74539-06-8

Vertraging was nog nooit zo leuk

Ik heb nog een lange reis voor de boeg. Verveeld blader ik door de krant op zoek naar berichtjes om de alledaagse ellende te vergeten. Ik moet nog zeker een uur reizen. Jaloers kijk ik naar een medepassagier die een tijdschrift heeft meegenomen. MYX staat erop. Een blad met strips, maak ik op uit de cover.
Vroeger was ik geabonneerd op zo'n blad tot het verdween, net als de andere stripbladen. Dit moet nieuw zijn. Nieuwsgierig loop ik bij het station waar ik moet overstappen de boekhandel binnen. Even later blader ik in de trein mijn nieuwe aanwinst door.
Ik waan me piraat, kunstdetective en grootinquisiteur. Ik schrik op van de boodschap die door de speakers klinkt. De trein komt met een half uur vertraging aan. Ach. Uit mijn binnenzak pak ik een pen en vul de bon in. Ik word abonnee.
Ik lees verder in mijn MYX.
Even kijken welke strips ik heb overgeslagen.

mis niks , lees MYX Stripmagazine